

08284

Misc. T.T. d. 235.

Histori. del. d. 235
0648/4.

in oas an in

a bu rore

B in

B' JTECA
C ANALE
ENTO

G
2 -op
2
2

112

IT

N

Visto y visto por Acordada Mod.^a

1626

N

Camille Page 1613

מאמר שמיני

שהוא אין לו התחלה ותכלית בטבע בענין בקו הישר ולזה
אין נקדה הנחת עליה הנה הוא התחלה ותכלית ואמצע
זה הענין העגולה מבואר בנפשו : הנה כבר נראה מזה
המאמר כי בכאן תנועה סבוכית נצחית מניעה נצחי
ובזולת חמר כלל והיה מה שנמצא במאמר בכאן מענינה
נאות למה שיראה בחוש מתנועת הגרם השמישי הנה
אם כן זאת התנועה אשר לא תוהש מעולם נחה היא

נצחית בהכרח והיא הבקשה אשר היתה בעבורה

ההקירה מתחלת הענין ובקרבית זה הגשם

ממ שאצלנו ורחקו וחלוק מצבו יתחדש

התנועה ההוות הנפסדות שאם

לא היה כן לא היה אפשר

שימצ בעבור מניע

נצחי ומתנועע

נצחי

תנועה מחודשת כמו שאני אפשר

שתמצא תנועה מחודשת אם

לא ימצא מניע

נצחי :

גשמי כללי דברי אריסטוטלום בשמע טבעי הודות לך *

ונשלם ל' חנוכה שנת ש' כ לפק

פה ריווא דטרלנט

וזה בשיעוק המהוה או המתהווה או שניהם וכן הענין
 בשאר התנועות וגם כן הנה המתנועע בזאת התנועה
 הוא מתנועע מצדו וזה לא יהיה כי אם במקום ומזאת
 הסבובית לכך כי היה בלתי אפשר שתמצא תנועה אחת
 ומתרבקת תמידית כי אם זאת כי שאר התנועות לפי מה
 שהתבאר במאמר השישי בעלות תכלית : וגם כן הנה
 אי אפשר שתהיה התנועה המחוברת משנים מאלה
 הישירות אחת ומדובקות כאלו תאמר התנועה מלמטה ו
 מעלה היא בעינה מלמעלה אל מטה וזה מבוואר בנפשו
 שאם כן היה הליכת הדבר למעלה הנה הוא הליכותו
 למטה והיו נמצאים שני ההפכים יחד וגם כן הנה נמצא
 מנוחה בין כל שתי תנועות מתהפכות מאלו התנועות
 והתנועה האחת כמו שנאמר מתנאות עם שיהיה הנושא
 אחד ומה שאליו התנועה אחר שיהיה הזמן אחד אולם
 חיוב זאת המנוחה המתעמצת בין שתי התנועות המתהפכות
 בהשתנות והצמיחה והחסרון הוא מכאן וכך הענין בהויה
 ובהפסד אם נקרא זה מנוחה ואולם בתנוע' על הגודל היש'
 הנה זה יראה על צד הזה שגביה המתנועע אח' על גודל
 שתי קצותיו בג' תנועע מן ב' אל ג' ואחר ישוב מן ג' אל ב'
 הנה אומר שהוא ינוח בהכרח בג' שהוא ירשום עליו
 נקודה בפעל והמתנועע כאשר רשם על הגודל נקודה
 בפעל הנה כבר ינוח בהכרח כי לא ירשום על הגודל כל
 עוד יתנועע נקדה בפעל ולזה הוא על הגודל כמו שנאמר
 בעתה וכל נח הנה הוא בזמן ינוח לפי מה שהתבאר הנה
 אם כן אין תנועות המתנועע על גודל ישר כאשר תכפל
 אחת כי הנה תתמצע ביניהם מנוחה וגם כן הנה אי אפשר
 במתנועע שיהיה בעתה אחת עולה יורד יחד וכאשר היה
 בשנים ר' ל היותו עולה יורד ובין כל שנים זמן הנה
 בהכרח הוא ינוח בו ואולם התנועה על העגולה בעבור
 שהיתה על צד אחד הנה היא אחת בהכרח ואם תכפל ו
 לא תמלית כי המתנועע לא ירשום נקדה בפעל בעבור
 שהוא

מאמר שמיני

שיסתור נפשה כי כח החלק דרך משל תהיה יותר קטנה
מכה הכל וכאשר חלקנו הכל דרך משל אל שעור אותו
החלק התחבר מן הכח כח בעל תכלית והנעה שיש לה
תכלית וכבר הנחנו אותו בלתי בעל תכלית זה שקר וגם
כן הנה היה אפשר שנניח גשם יותר גדול ממנו ויהי כחו
יותר גדול ממנו ויהיה מה שאין לו תכלית יותר גדול ממה
שאינו לו תכלית ואיך אפשר דרך משל שיצו דמיון הכחות
האלו חמרינית ומתחלקות בהחלק הגשם וכבר יראה כי
כח גשם הגדול כאלו את תאמר גלגל הככבים והגשקטן
כאלו אתה תאמר גלגל הירח ותחברו בששניהם יתנועעו
אל לא תכלית ואם הם מתחלפים במהירות והאיהור אבל
דמיון החלוק ימצא לאלו הכחות מפני כי קצתם יות' נכבד
מקצת והנה נבאר אלו הדברים במה שאחר הטבע הנה
כבר נראה כי אלו הכחות המניעות הנצחיות היו אחת או
יותר מאחת שהם אינם המרידות כלל ואין להם התלות
בחמר לא קרוב ולא רחוק אלא הסתלקה ההנעה והשיג
התכלית בהכרח אבל אם היא הסבה כשימצא לגשם
המתנועע מאתם פעל שאין לו תכלית עם היות גשם אבל
כבר היה בחיינו תכונה והכנה לקבל הכח הזה ומהנה
יראה כי החמר והצורה ובכלל הגשם יאמר באר' הגרמים
השמימיים ובהוים הנפסדים בשתוף והנה יראה זה יותר
בספר השמים והעולם ואולם אם כמו זה המניע יותר
מאחד או אחד ואיזה מציאות מציאותו ועל איזה צד יניע
הנה זה יתבאר במה שאחר הטבע וכבר נשאר עלינו
מהחקירה הזאת שנבאר איזה תנועה זאת התנועה אשר
לה כמו זה המניע :

ונאמר שהוא נראה כמה שהתבאר שהיא תנועת
ההעתק כי היתה היא הקודמת בטבע על
שאר התנועות כי הוא בלתי אפשר שתמצא תנועה
משאר התנועות זולת ההעתקה קודם עליה כי המהירות
יתחייב בהכרח שיהיה קרוב טמה שיתח' עד שימ'שהו
זה

ואם אי אפשר זה היה בהכרח נפרד ובזולת חמר כלל :
 ואולם שהוא אי אפשר שיהי' לכה גשמי פעל בלי תכלית
 הנה זה יראה על אופן זרע בעבור שהיתרו כל כח גשמי
 מתחלק בהכרח בהחלק הגש' וענין זה שהוא ימצא תמיד
 לגשם הגדול כאש' היה ממין אחד כח יותר גדולה ולקטן
 כח יותר קטנה והיה כבר התבאר כי הכח הגדולה יניע
 המתנועע האחד בעינו המדה האחת בעינר בזמן יותר
 קצר מן הזמן אשר יניע בו הכח הקטנה אותו המתנועע
 בעינו אות' המדה בעינה כי היה הנעת הכח הגדולה יותר
 מהירה גם יתחיי' בהכרח כאשר היה מתנועע אה' מתנועע
 משתי כחות מתחלפות מדה אחת בעינה שיהי' יחס הזמן
 אל הזמן יחס הכח המניעה אל הכח המניעה וכאשר היה
 זרע כן והנחנו שהנה ימצא כח בלי תכלית בגשם בעל
 תכלית הנה הוא מבוזר שהוא אפשר שיניע זה הגשם גם
 כן מצד שהוא בעל תכלית כח שיש לה תכלית וכאשר
 הנחנו זה הגשם בעינו יתנועע בעבור שתי אלו הכחות
 רוצה לומר הבעלת תכלית ואשר בלי תכלית מדה אחת
 הנה מבוזר שהוא יתחייב שיהיה יחס זמן התנועה אל
 זמן התנועה יחס הכח אל הכח אבל בעבור שאין למר
 שאין לו תכלה ל' מה שיש לו תכלה יחס לא יחס הנקודה
 אל הקו והעתה מן הזמן התחייב שיהיה תנועת זה הגשם
 בעבור הכח שאין לרה תכלה בעתה זרע הפך אי אפשר
 שהוא כבר התבאר כי כל תנועה בזמן ומבוא' כי זה השקר
 אמנם התחייב מהנחתנו כח בלי תכלי' בגשם בעל תכלית
 כי מה שהנחנו במאמר הוא כוב אפשר והכזב האפשר לא
 יתחייב ממנו שקר ואמנם התחייב מן הכזב הנמנע כפי
 מה שהתבאר בספר הקיש וכבר קדם המאמר בסוג זה
 הבאור ושהוא אין בו מום' הנה כבר התבאר מזה כי כח
 המניע ברמיון זה הגשם בלתי חמרי וכבר יראה גם כן
 מזה הצד זה כי אנחנו כאש' הנחנו כח זה הגשם מתחלק
 בה חלקי' ובלתי בעלת תכלית היתה זאת ההנחה ממר
 שיסתור

מאמר שמיני

שיהיו הראשונים בלי תכלית הנה זה המניע בהכרח נצחי
ההנעה והמתנועע מאותו נצחי בהכרח ואולם אם אפשר
בכמו זה המניע שיתנועע במקרה רוצה לומר שיתנועע
מצדו נושאו מצד כי עמידתו בנושא כענין בבעל חיים
השוחה בעת שחיייתו הנה אנוחנו נעייין בו :

ונאמר אולם כאשר הנחנו הנושא מתנועע בכללו

הנה תנועתו בהכרח בעלרת תכלית כענין

בבעל חיים וכאשר היה זר כן הנה אמנם יתנועע אחר

מנוח וכבר התבאר המניע זה ואולם אם הנחנוהו מתנועע

בחלקיו קיים בכללו כענין בגרם העגול והוא הצד אשר

התבאר כבר כמו שהוא לא ימצא מתנועע נצחי אלא בו

האם אפשר שיאמר בו גם כן שהוא מתנועע על זה הצד

במקרה לומר בעבור הנעת חלקי נושאו הנה נאמ' שהוא

כאשר התבאר שהוא אין עמידה לו בנושא כלל וזר

בחלוף מה שעליו הענין כנפשות בעלי חיים ושהנושא

עמידתו בו יתבאר גם כן שהיא לא ימצא מתנועע במקרה

בזאת התנועה ואולם איך ידארה זה הנה מזה הצד על

מניע חמרי אם שיהיה גשם ואם שיהיה כת בגשם ואולם

שזה המניע אינו גשם הנה זה מבוואר ממה שקדם וגם

כן הנה כאשר התבאר שהוא אינו כת גשמי הירא יותר

ראוי שלא יהיה גשם ולכן ראוי שנהקו מענינו בכאן מזה

הענין ר' ל אם אפשר לו שיהיה לו התלורת בחמר על צד

מה שימצאו עליו הצורות החמריות בין שהיה התלורת

קרוב או רחוק

ונאמר שהו' כבר התבאר מענין זה המניע במאמרים

ההכרחיים שהוא יניע זמן אין תכלית לו כי

היה בלתי אפשר שימצ' למניע פעל אין תכלית לו כי אם

על הפנים האלו כי הוא בלתי אפשר שיניע גודל בלי

תכלית ולא מדה בלי תכלית כי היה כל אלו השנים נמנע

מצ' אותם לפי מה שקדם ואם ימצא לכת חמרית פעל בלי

תכלית על זה האופן היה אפשר שיהיה זר המניע חמרי

ונשאו אולם הפנים הראשונים כאשר הצענוהו משתנה
 במין באותם המינים אשר מחוץ זה בשיתוהו הנשוא לו
 או יפסד או יצטח או יחסר או ישתנה חתתיב גם כן בלא
 התנועות שיגיע אל תנועה במקום כפי מה שהתבא במה
 שאחר והתנועה במקום כבר נראה מענינה שהוא מחוייב
 שיהיה ברה מניע ראשון ויהיה מרה שהונה מניע ראשון
 בלתי ראשון ולכן מרה שהתחייב שיהיה הראשון בטבע
 בלתי מתנועע במקרה בעד זרה ויהיה הוא ונשאו נצחי
 ולולא כי בכאן מניע נצחי הוא הסבה במציאו לו התנוע'
 ההות הנפסדות לא היו נמצאות היום כי מציאות קצתם
 מקצת אל לא תכלית הוא במקרה ומה שבמקרה אמנם
 הוא משיג למה שבעצמות וכן יראה שהוא בלתי אפשר
 בכמו זה המתנועע הראשון מזרה המניע הראשון שינוח
 ואת' כך יתנועעו בכללו כי אנהנו כאש' הנחנהו מתנועע
 אחר מנוחה או נח אחר תנועה התחייב בהכרח שיתנועע
 במין מן המינים אשר מחוץ שא' בלא היה אפשר שיתנועע
 אחר המנוחה כי הוא אם היה המניע והמתנועע נמצאים
 והיחס אשר בו ישלם ההנעה נמצא למת זה יגיע בעת
 הזאת ולא יגיע לפני הנה הוא בהכרח שנוי זה כשיתחלף
 מין מן ההתחלפות כבעל חיים כאשר נשלם לו הבשול
 הקיץ והתנועע וכאשר אכל ישן' ובכלל הנה מן הנראה
 שהוא אמנם יתנועע המתנועע מאלו אחר המנוח' כאשר
 ישתנה בעבור דבר מחוץ שאם לא היה הנר' איני יודע
 כאשר היה המניע נמצא והמתנועע נמצא והיחס אשר
 יהיה ההנעה נמצא גם כן ולא יהיה שם שנוי מחוץ איך
 אפשר שינתן הסברה בתנועות קצתה וכן יראה שהענין
 במנותתו אחר התנועה וכל מה שאפשר שיאמר כנגד זה
 הנה הם כלם מאמרים הלציים או הטעאיים ובכלל הנה
 הגובר עליהם שהם לקוחות מתחלת המחשבה וכאשר
 היר' שם שנוי הנר' שם העתק ומניע ראשון ומתנועע
 מצדו הנה אין מה שהונה ראשון הוא ראשון ואי אפשר
 שיהיו

אם שלא ישוב ההנע' בסבוב ויהי' החלק הראשון מתנועע
מניע יחד ואם שישוב ההנעה בסבוב ויהיה השלישי דרך
משל יניע הראשון זה יתחיי' ממנו ג' כ שוניע הדבר נפשו
כי איך הכר' בין שיכיל הדב' נפשו בעצמותו בלא אמצעי או
באמצעי יותר מאת' זה כאשר ילקח ה' אחרון יניע הראשון
בעצמות ואולם במקרה הנה זה אפש' כספן יניע הספינה
והיא תניעהו והנה אפשר שנבאר גם כן מבפנים אחרים
כי המניע הראשו' יתחייב שיהי' בלתי מתנועע וזה בעבור
שיהיה כמאן מניע ראשון ומתנועע אחרון ומניע אמצעי
והיה האחרון בלתי מניע כלל והאמצעי מניע יתנועע
הנה יתחייב שיהיה הראשון בלתי מתנועע וזה שהוא לו
היה כל מניע מתנועע לא היה אפשר שיכול אחד מהם
מז' האחר עד שימצא מתנועע בלתי מניע וכבר ימצא זה
והוא האחרון הנה בהכרח שימצא המניע הראשון גם כן
רק מן המתנועע כי היה המניע המתנועע והוא האמצעי
מחובר משני דברים וכל מחובר משני דברים כאשר היה
אפשר באחד מהם שיכול מחבירו במציאות היה אפשר
באחד כסנבין המחובר מחומץ ודבש כי הוא כאשר היה
אפשר שימצא החומץ בעצמותו נפרד היה אפש' שימצא
הדבש הנה כבר התבאר מזר' כי כמאן מניע ראשון יחסו
אל הכל יחס המניע הראשון כבעל הייס אל בעל הייס
ושהוא בלתי משתנה בעצמות כלל ואי אפשר בו השנוי
ואולם שהוא לא ישתנה כלל ולא במקרה ושהוא נצחי
הנה זה מבואר על זה הצד כאשר הלקנו על כמה פנים
אפשר שיאמר בלו המניע אשר אצלנו ישם מתנועעים
במקרה וזה יאמר בהם על שני פנים אחד מהם כשישתכ'
נושא המתנועע מאתו תחלה באיזה מין שיהיה ממניני
השנוי אשר מחוץ כמו שיתהוה או יצמח או ישתכ' והפני'
השניים כמו מה שיקרה למתנועעים מצד אצלנו רל'
שהם יתנועעו אחר המנוחה ויעתקו בכללם ויקרה מזר'
למניע להם שיתנועע במקרה במקום ויעתק בהעתק
נושא

ונאמר

שהוא כבר התבאר מן המאמר הקודם כי
 בכאן מתנווע ראשון בטבע מניע לכל
 אליו יכלו שאר התנועות אשר מניע' מהוץ ושהענין בזה
 העולם הגדול כענין בעול' הקטן אשר הוא האדם או בעל
 החיים ושהמניע לזה המתנווע בלתי מתנווע כלל
 בעצמות כי אלו היה מתנווע היה גשם והיה לו מניע
 והלך הענין אל לא תכלית ולזה יתחייב בהכרח שיהיה
 המניע למתנווע מצדו בלתי גשם ובלתי מתנווע כלל
 בעצמות ואולם אם אפשר בו שיתנווע במקר' על צד מה
 שיתנוועו המניעים אשר במתנועעים מצדם כמו תנועת
 הנפש בעבור הנוף הנה נחקר עליו במה שאחר זה והנה
 אפשר גם כן שנבאר בצד אחר זולת זה הצד שאין ככאן
 מניע עצמותו כפי מה שהיה רואה אפלטון וזה אמנם
 אפשר ציורו במתנווע במקום ' ואולם המאמר בדב' ישנה
 עצמותו או יצמית עצמותו הנה הוא יוצא מן המושכל
 ולזה הטוב שנשים חקירתו בזה מן המתנווע במקום
 ונאמר שאם היה הדב' יניע עצמותו הנה לא ימלט משהי'
 כלו יניע ויתנווע יחד מצד אחר או יהיה חלק ממנו יניע
 הכל והוא יניע עצמותו או יהיה הכל יניע החלק והוא
 יניע עצמותו או יהיה חלק ממנו יניע חלק והוא יניע
 עצמותו ואיזה מאלו החלקים הנחנו התחייב שיהי' הדבר
 מניע מתנווע יחד מצד אחד וזה שקר כי המניע אמנם
 הוא מניע מצד מה שהוא בפעל והמתנווע יתנווע מצד
 מה שהוא בכה כמו שהתבאר מגדר התנועה ואם היה
 הדבר מניע ומתנווע יחד מצד אחר היה אפשר שיהיה
 בכה ובפעל יחד מצד אחר וזה שקר ' ואולם איך יתחייב
 באחד אחד מאותם החלקים שיהיה הדבר מניע מתנווע
 יחד הנה הוא מבואר וזה כי אנחנו אם הנחנו שהחלק יניע
 הכל בשיתנווע מעצמותו היה מניע מתנווע יחד וכך
 כאשר הנחנו הכל יניע חלקו ויתנווע מעצמותו ואולם
 אם הנחנו שחלק ממנו יניע חלק אחד והאח' שלישי הנה

מאמר שמיני

כי היה הקלע מתנועע בעבור מה שמחוץ והוא אפטר
 שניע האבנים באמצעי והוא הקלע נכזולת אמצעי ואם
 היו בכאן מניעים מתנועעים בעבור מה שמחוץ
 הנה אי אפשר בהם שילך אל לא תכלית מצד מה
 שהם אמצעיים כי הוא אלו הלקו האמצעיים אל לא
 תכלית לא יהיה להם ראשון ובאשר לא יהיה שם ראשון
 לא יהי' שם אחרון אבל האחרון נמצ' הנה הראשון נמצא
 והוא המתנועע מצדו וזה מהוייב כי האמצעיים לא
 יתנועעו בלעדי הראשון הנה בהכרח שיכל' הענין בדברו'
 אשר התנועעו מחוץ אל מתנועע בהתחלה בו והוא
 המתנועע בטבע מצדו ואלו הדרך הענין אל לא תכלית
 וזה נמנע במה שבעצמות הנה כבר נראה מזה למה שב
 ארסטוטלס פגע שניר' לבאר כי בכאן מתנועע ראשון
 ולא הספיק בבאור הנעשה במאמר השביעי וכן יראה גם
 כן שהוא יעשה בכאן ככת בהתחלה מה שהתבא' מאשר
 כל מתנועע לו מניע כי היה מה שנרא' בכאן בהם מאשר
 אלו הפשוטים יתנועעו בעבור מה שמחוץ והם אשר ספק
 בם אם המניע בהם הוא המתנועע אינו מספיק בכאן כי
 כל מתנועע לו מניע כי היה המניע לו להם מחוץ במקום
 הוא מניע במקרה ושמה שעשה מזה בזה המאמר אמנם
 הוא על צד המוסר והעדות כפי מנהגו לא על שהוא באור
 מספיק בנפשו והנ' הססטיס אם כן טעה במקומות מהם
 שהוא חשב כי החקירה הנופלת בכאן מספיק בבאור כי
 כל מתנועע הנה יש לו מניע ומהם שהוא חושב כי מר'
 שהתבא' בכאן מענין המתנועע הראשון הוא מה שהתבא'
 בתחלת המאמר השביעי והעתיק הבאור הנעשה שם אל
 זה המקום על שהעמידה בכאן לפי כונת ארסטוטלו' ממה
 שיצטרך אל חקירה גדולה אינו ראוי בזה הקצו' אבל איך
 שיהיה הענין הנה זה המין מן הבאור אמתי בנפשו והוא
 אחר ממה שחשבתי בארסטוטלס בזה המקו' וכבר יצאנו
 ממה שכוננו מן הקצור ונשוב אל אשר היינו.

ונאמר

התחלת תנועתם בעצמותם לבד ואמנם יצטרך אל דבר
 מחוץ וכבר יראה זה יותר מזה הצד בעבור שהי' המתנועע
 בכח יתחייב בהכרח שיהיה המניע לו הוא אשר יוציאנהו
 מן הכח אל הפועל וישימהו אחר שהיה מתנועע בכח
 מתנועע בפעל וזה נרא' בנפשו כי המחמס הו' מה שהשיב
 מה שהיה חס בכח חס בפעל וכן בשאר השנויים וכאשר
 היה זה כן הנה המשיב לאויר מהיותו כבר בכח ו' שהיה
 כבר בפעל ואשר הוא הסבה בתנועתו למטה וזהו המהות
 כי המהות כאשר יתן לאויר דרך משל צורת המים הנר'
 כבר נתן לו התנועה למטה אם לא יעיקהו מעיק ואולם
 אם העיקו מעיק הנה כמו שהכח לו אז על התנועה הוא
 כח במקרה כן הסרת המעיק אותו הוא מניע במקרה כמו
 היסוד נמשך מתת הבנין והאבן יפול מעליו הכוח בעבור
 שהתבאר לו כי המניע בכח הוא המהות התבאר לו שהם
 בלתי נמנים במתנועעים מצדם בעצמותם ולא גם כן
 מתנועעים בעבור מה שמחוץ במקום בעצמות ולזה שב
 בבאן וחלק מתנועע בעצמות אל מתנוע' מצדו ו' מתנועע
 מחוץ על שאלו אינם נמנים באחד מב' המינים ואז הורה
 אפשר לו על ההגע' שיבאר כי ראשון המתנועעי' בעצמות
 במתנועעים במקום הוא המתנועע מצדו והתחיל ואמר
 כאשר היה כל מתנועע הנה הוא יתנועע בעבור מניע כפי
 מה שהתבאר במאמר השביעי הנה הוא מחוייב שיהי' כל
 מה שיתנועע אם שיתנועע בעבור מניע בלתי מתנועע
 ואם שיתנועע בעבור מניע מתנועע ואם התנועע בעבור
 מניע מתנועע והיה כל מניע מתנועע הנה אם שיתנועע
 מצד ואם שיתנועע בעבור מניע מחוץ והי' כל מה שיתנועע
 מצדו יראה מענינו שהוא ראשון המניעים המתנועעים
 במקום ושהוא לא יצטרך אל מניע מחוץ ושהמניע
 המתנועע בעבור דבר מחוץ הוא אמצעי בין המתנועע
 מצדו והמתנועע האחרון אשר לא יניע מבלתי המתנועע
 מצדו : ודמיון זה כי הקלע לא יניע האבן בלעדי האדם

גחים שינוחו אם לא כי החוש אינו מספיק בזה ואם
 התבאר ברמיון אלו שהם תמיד התנועה הנה בהכרח
 שיהיה בכאן גם כן דבר תמיד המנוחה עליו תהיה זאת
 התנועה אלא שהוא לא יהיה נעדר התנועה לגמרי שאם
 כן לא יהיה גשם טבעי אבל יהיה מתנועע בצד אחד כלאו
 תאמר בחלקיו כמו מה שיראה מענין הארץ והתחלת
 העמידה על הבקשה הזאת יהי' מן הצד הזה בעבו' שהיה
 המתנועע ממנו בעצמותו וממנו במקרה וממנו בחלקיו
 כמו שקדם והיה הדבור אמנם הוא במתנועע מעצמותו
 והיה זה ממנו מזה שהוא מתנועע בטבע כבעלי חיים
 והגשמים הפשוטים וממנו מה שהוא מתנועע בהכרח או
 חוץ מטבעו אולם המתנועע בהכרח' כאבן הושלך למעלה
 ואולם היוצא מטבעו כתנועת אבן הרחיים כי זאת התנועה
 לו אינה טבעית כי אינה מעצמותה ולא מוכרחת כי לא
 היתה הפך לתנועה לטבעית והיו אלו המתנועעים מהם
 מה שתנועתם מחוץ ומהם מה שהם מפאת עצמם אולם
 המתנועע בהכרח הנה נראה שהוא אמנם יתנועע בעבור
 דבר מחוץ וכן הענין במה שיתנועע חוץ מטבעו ואולם
 המתנועע בטבע הנה ממנו מה שיראה בו שהוא יתנועע
 מצדו כבעל חיים וכבר התבאר במאמר השביעי כי אותם
 אשר מניעים מחוץ בהכרח יכלו אל מתנועע מעצמותו
 כבעל חיים והגשמים הפשוטים ולזה נשאר שנתקד' בכאן
 בענין הגשמים הפשוטים באיזה סוג מסוגי המתנועעים
 יכנסו אם במתנועעים בעבור דבר מחוץ או באשר יתנועע
 מצדם ובעבור שחקר בכאן מהם התבאר לו שהם בלתי
 נמנים בסוג המתנועעים מעצמותם כי אם במקרה ואולם
 איך יראה זה מענינם מזה הצד וזה כי אלו הגשמים אלו
 היו מתנועעים מצדם ל' שיהי' להם שיתנועעו מעצמותם
 מבלתי מניע מחוץ היה להם שינוחו כענין כבעל חיים
 וגם כן הנה היו מתנועעים בתנועות רבות ולא יתנועעו
 תנועה אחת במוכרת הנה מזה יראה כי אלו הגשמים אין
 התחלת

לא תכלית הנדה שם בהכרח אחר השנוי המונח אחרון
שנוי אחר בהכרח * הנה עד כאן הגיע המאמר לארסטו
בבאור כי התנועה לא תעדר בסוג לא במרה שעבר ולא
במה שעתיד אבל שהוא כמו שאמרנו לא באר עדין מה
הסכה בזה ולא איזה צד מציאות זה אם בעצמות אם
במקרה * והיה זה המאמר תשוב על אשר יאמרו בהדושה
עוד השתדל אחר זה שיבאר כי בכאן תנועה מה נצחית
אחת ומחוברת היא הסב בהיות אלו התנועות המתחדשת
נמצאות וכלי תכלית ומניע נצחי הוא הסכה בהיות אלו
המניעים המתחדשי יניעו פעם ולא יניעו פעם והוא יבאר
זה טב צדדים אחד מהם מצד הזמן והאחר מצד המניע :
עד הכה היה כתוב בגליון :

אולם

אשר מצד הזמן הנה כך יראה כל זמן מוגבל
הנה שתי קצוותיו שתי עתות וכל עתה הנה
הוא תכלי לעבר והתחלה לעתיד וכאשר הונה זמן חדוש
היה אפשר שימצא עתה ירמו אליו לא יהיה אחרית זמן
עובר ואיך יהיה זה כן ומהכרח העומד קדימ' העבר לפניו
וכן יתחייב כאשר הנחנו עתה שאין אחריה זמן * ובכלל
כאשר סלקנו הזמן התחייב מציאותו וזרר מבואר בנפשו
וזה המשפ' מענין הזמן כמה שהשב ארסטו היו הקודמים
מהכמי הטבע כבר הסכימו עליו זולת אפלאטון שהוא
היה מהנה הזמן ויסבור בו שהוא ישאר נצחי * וכאשר
נראה כי הזמן נצחי וכבר התבאר שהוא אחד ומתדבק
ושהוא מספר התנועה השמימית הנה הוא מבוא' שזאת
התנועה נצחית ואחת ומתדבקת ושמיניע הנצחי * ואולם
הבאור האחר אשר הו' יותר מיוחד הנה כן תסוד' ההקירה
ממנו בעבור שהיו קצת הגשמים החמריים יראו פעם
נחים ופעם נעים והיו קצתם לא יראו נחים אבל אמנ' יראו
מתנועעים לבר כגשמים השמימיים וקצתם יראו בכללם
מתנועעים בחלקיהם כארץ הנדה איני יודע אם אפשר
ברמין אלו הגשמים המתנועעי' אשר לא הורגשו מעולם

לעצמו כעץ כאשר יתהוה אש יתנועע למעלה כי הכח
 הזה הקודם לכמו התנועה הזאת הוא בהכרח כעץ דרך
 משל ובזולתו ממה שאפשר שיתהוה אש ובכלל לפי
 הכח על מציאות האש הנה שם הכח על תנועה ואם
 היה זה בה על סדר רוצה לומר כי בה התנועה אמנם
 המצא באמצעות כח היותר אש : וכאשר נראה כי כח
 התנועה יקדם בזמן בהכרח התנוע ואיך איני יודע אפשר
 שיעדר שום עת מתנועה כי אם הנהנו כי המתנועע בזאת
 התנועה המתחדשת בין שיהיה חלק מן העולם או עולם
 בכללו אמנ' התחיל בתנועה בתחלת מה שתהי' הנה היה
 הכח בדבר אשר ממנו יתהוה קודם להיווצרו בזמן והדבר
 אשר הוא בתאר הזה לא ימלט שיהיה זה הכח מחודש
 בו או נצחי ואם היה מחודש הי' לפני השני הראשון שני
 וכבר הנחנוהו ראשון זה הפך בלתי אפשר וכן אם הירח
 הכח נצחי וזה שהוא אם היה המניע נמצא והמתנועע
 נמצא מה היה ענינו התנועע בעת הזאת ולא התנועע
 לפני זה והזמן מתדמה החלקים הנה שם בהכרח שני
 במניע או במתנועע או בשניהם בין שהיה המניע מחוץ
 או בעצמות המתנועע כענין כבעל חיים הנה לפני התנועה
 המונחת ראשונה תנועה * ובדמיון זה אשר התבאר כי
 התנועה לא תעדר בעבר יתבאר שהיא לא תעדר בעתיד
 וזה כמו שיאמר ארסטו כי הפסק הדבר מן השנוי זולת
 הפסקו משיהיה דרכו שישתנה ולמה שהיה אשר דרכו
 שלא ישתנה כלל שיפסק משני הדברים והיה בלתי
 אפשר שיפסק משני הדברים יחד הנה מחוייב שהי' אחד
 הפסקו בענין בלתי אפשר שיפסקו שני הדברים יחד אבל
 הפסקו מקבל השנוי הוא אחר ההפסקו מן השנוי הנרח
 מחוייב שיהיה אחר הפסקו מן השנוי שיפסק משיהיה
 דרכו השנוי הנה אחר השנוי המונח אחרון שנוי הנה אם
 כן אינו אחרון * וגם כן הנה מן הראוי שיהיה המפסיד
 יפסד כאשר הפסיד ויפסד המפסיד לזה המפסיד וזה אל

ארסטוטילוס התחיל תחלה בזה המאמר לחקור אם אפשר
שתתחדש כל התנועה אחר אשר לא תהיה ושתפסד
הפסד אשר לא ישאר עמה דבר יתנועע כלל כמו שיהייב
זה מי שיאמר בהדוש העולם והפסדו כאנכסאגוריש או
לא תעדר התנועה בסוג ולא בשום עת כמו שהיה רואה
אבן דקלים מהעדרה פעם והמצאה פעם וכאשר לא
תעדר בסוג ולא בעת מרה כל שכן שלא תעדר זמן אין
תכלית לו כמו שיביתיה מחודשת אחר שלא היתה : ואולם
אשר יאמרו בעולמות אין תכלית להם יתהוו ויפסידו הנה
הם מסכימים עמנו על זה הדעת רוצה לומר כי התנועה
לא תעדר בסוג כי ההויה וההפסד נרדפים לתנועה :

ואולם כי התנועה לא תעדר בסוג הנה זה יראה על זה
הצד מן הדברים אשר קדמו וזה שהוא כבר היה נלקח
במה שעבר בנדר התנועה שהוא שלמות מה שכבד מצד
מה שהוא בכח וכל שלמות מתחדש מצד מה שהוא
נמצא בפעל ורמוז איני כבר היה זה אפשר ונמצא בכח ואי
אפשר שימצא הדבר האחד בשלמות והכח יחד בעצו
אחת מצד אחד אבל אמנם אפשר זה בשני צדדים כענין
בשלמות הנמצא בתנועה מחוברת תמיד בכח אשר
בתנועה הוא כח החלק אשר לא יגיע עדיין ואינה כח
החלק אשר הגיע בפעל כי היה בלתי אפשר שימצא
המתנגדים יחד בנושא אחד מצד אחד וכאשר היה זה כן
הנה בהכרח שתהיה כח התנועה קודם לתנועה בזמן
וכח כל חלק ממנה קודם לאותו החלק וזאת הקדמה
אשר יתחייב שימצא לכח התנועה על התנועה ימצא
שני מינים אם שתהיה הכח הוא נמצא במתנועע לפני
תנועתו כאשר היתה התנועה ההיא בלתי לקוחה בנדר
הנושא לתנועה ולא נמשכת בתכרח לעצמו כמו הבעל
חיים יתנועע אחר השינה והיא בכלל התנועה אשר
תהיה אחר מנוחה ואם שתהיה הכח ההוא נמצא לפניו
בנושם אשר יהיו ממנו המתנועע זה כאשר היה נמשך

מאמר שמיני

בן לא תמצא תנועה מתחדשת אלא אחר השלם תנועות
 אין תכלית להן והשלם מה שאין תכלית לו שקר וזה דבר
 כבר בארו ארסטו בחמישי מזרח הספר כאשר באר שלא
 יתחייב שיהיה חדוש התנועה בתנועה ולא חדוש ההווה
 בהווה לפי שאלו היה זה כן לא ימצא ההווה האחרון
 ואפלאטון ומי שנמשך אליו מן המדברים מאנשי זמננו
 וכל מי שאמר בחדוש העולם אמנם ראו במה שמקרה
 שהוא בעצמות והרתיקו שתמצא בכלן תנוע לפני תנועה
 אל בלתי תכלית ואמרו כמציאות תנועה ראשונה בזמן
 והתחייב להם שיהיה לפני תנועה והשתדלו שייטיבו
 בהתרת זה הספק ולא הטיבו בו יותר מי שחייב הספק על
 ארסטוטלוס מי שאמר שכונתו בזה המקום אמנם הוא
 שיבאר שלפני כל תנועה תנועה ושהוא אמנם הכיא גדר
 התנוע בעבור זה כמו שהש' אבונצ' עליו בספרו בנמצאות
 המשתנות וזולתו ממי שבא אחריו כאבן סיניא ואבוכר
 בן אלצ'אוג וכבר ראה זה עליו לפניהם יחני המדקד' ולקח
 שישוב על ארסטו מפני שהניח שלפני תנועה תנועה
 בעצמות יקרה למתפלספים מאנשי זמננו בזה ספק גדול
 והוא אשר הכרית אבונצר שינית בזה מאמרו הנרשם
 בנמצאות המשתנות כי הוא השתדל שם שיחקור על אזה
 צד אפשר שיהיה לפני התנועה תנועה ובאר הנמנע מזה
 מן המתחייב וזה שהו' חשב שאם לא יהי בבאן מין מתחייב
 היה מה שלוקח בגדר התנועה בטל לפי שהוא חש' שגדר
 התנועה אמנם הכיא ארסטו כדי שיבאר שלפני כל תנועה
 תנועה וזה כלו מתחשבת בלתי אמיתית ולפי זה היה לו
 שיעמוד בזה המקום והוא אשר עמדתו עליו בסוף לפי
 שהפירוט אראשון יקרה בו ספק מהמאמ' בחדוש העולם
 ונחשוב גם כן שהוא מארסטו סתירה והוא יעשה אחר זה
 שני באורים אחד מהם מפני הזמן והאחר מפני המתנועע

מפאת עצמו *

גסהא אחרת נמצאת בגליון והיא זאת :

ארסטוטלוס

יחוייב שיהיה נצחי לקח ש' דרוש אם אפשר שתמצא זאת
 התנועה הראשונה קודמת בזמן על כל התנועות מזולת
 שתקדם לה תנועה זמנית כלל או אמנם היא קודמ' בטבע
 לכך ואולם קדימתה בזמן על כל התנועות הנה זה יצויר
 בשהיה המתנוע' בה לא יסור נה עוד יתנווע' אחר אם לא
 יהי אפשר שיהיה מתנועע לא שכאשר הונח זה התחייב
 שתהי קודם התנוע הראשונ' המונח תנועה אחרת קודמת
 עליה ולא תהיה ראשונ' בזמן כש שלא תהי ראשונ' בטבע
 וזה שכאשר היה המנויע נמצ' לא יסור והמתנוע' כן הנה אם
 שתהיה התנועה לא סרה ולא תסור ואם שתהיה הכנוחה
 לא סרה ולא תסור ואם שתהיה בכאן סבה מתחדש' יותר
 קודמת משניהם היא אשר חייבה למנויע שיני' ולמתנועע
 שיתנועע אחר שלא תהיה משניהם תנועה ולא מתחדש
 הנה אם שתהיה תנועה או נמשך לתנועה וכאשר היה
 זה כן הנה איך בכאן תנועה ראשונה בטבע ולא בזמן וזה
 שקר וכאשר נמנע שתמצא למתנועע הראשון הנצחי
 תנועה ראשונה בזמן הנה מכואר שהתנועה הראשונה
 לא סרה ולא תסור ובכמו זה יבאר גם כן שלא ימצא
 למתנועע הראשון תנועה אחרונ' וזה שאם הי' המתנועע
 נפסד הנה אי אפשר שידומה לו תנועה אחרונה ואם היה
 נצחי הנה אי אפשר שידומה לו מנוחה לפי שהמנוחה
 מתחדשת יהיה מפני תנועה קודמת על תנועתו ומני' יותר
 קודם ממנועו כמו שהתחייב זה בהנחת תנועה מתחדשת
 הנה זה הוא אשר ראוי שיפורש בו מאמר ארסטו בתחלת
 זה המאמר לא מה שחשבוהו אנשים שכונתו אמנם היה
 שיוכר שהתנועה לא תמנע בסוג כי עינו אמנם היה
 בכלל העולם והתנועה אשר לא תמנע בסוג היא בחלק
 מן העולם והגורל כל תנועה ממר' שזולת מהתנועות
 הראשונות לפני תנועה הוא ענין נמצא במקרה ונמשך
 לתנועות הראשונות בו אי אפשר שתהיה לפני התנועה
 המתחדשת תנועה מתחדשת בעצמות לפי שאלו היה זה

הפאמר השמיני

ארסטוטלוס / התחיל לחקור תחלה בזה הפאמר
 אם אפשר שיהיו כל התנועות
 מתחדשות עד שתהיה בכאן תנועה מתחדשת אחרת או
 יותר מאחת לא תקדם לה תנועה כלל או בכאן תנועה
 נצחית לא סרה ולא תסור אחת או יותר מאחת היא הסבה
 בכל מה שיתנועע בכאן פעם וינח פעם * והוא יקדים
 לזה הקדמות כבר קדמו לו אח' מהן שמגדר התנוע' יראם
 שלא תמצא לא במתנועע וזה למה שנאמר שהי' שלמות
 המתנועע במה שהו' מתנועע : וההקדמה השנית שבכאן
 תנועה נצחית כוללת על כל העולם אם אחת אם יותר
 מאחת : והשלישית שאם אפשר שתהיה בכאן תנועה
 ראשונה נצחית הוא מחוייב שתהיה תנועה ההעתק
 ומחוייב שתהיה כסבוב :

והתחיל

ואמר שממה שנאמר בגדר התנועה
 שהיא שלמות למתנועע ירא' שהיא
 לא תמצא לא במתנועע כמו שיראה ממנו שלא יהיה
 דבר אלא דבר לפי שההויה אם שתהיה תנועה ואם
 שתכלית תכלית תנועה הנה המתהויה גשם בהכר וכאשר
 נתישב לו זה השרש היה מן המבואר שאם היה בכאן
 תנועה קדמונית ראשונה על כל התנועות אם בזמן ואם
 בטבע הנה אם שתהיה במתנועע הנה נפסד ואם שתהיה
 במתנועע נצחי עוד אמר כי אם הית' במתנועע הויה הנה
 איננה ראשונ' לא בטבע ולא בזמן לפי שלא יוכל א' שיניח
 שהתנוע' הראשונה היא תכונה במתנועע מתהויה ולא היו
 המתנועע' הראשונ' אשר בזה העולם מתחדש' מתהוים
 היה להם תנועה ראשונה קודמת עליהם אם בזמן ואם
 בטבע ואם לא לא ימצא התחלה ראשונ' לתנועה וכאשר
 לא ימצא הראשון כמו שיאמר ארסטו' לא ימצא האחרון
 וכאשר התיישב לו זה שהמתנועע בתנועה הראשונה
 יחוייב

הזמן כי הנה אפשר כאשר חלקנו המניע שלא יגיע כלל
 כי הנה אין איזה דבר שהזדמן יגיע איזה דבר שהזדמן
 אבל אמר יגיע דבר מה מוגבל מניע מוגבל ובכח מוגבלת
 ואם לא היה אפשר דרך משל בספינה כאשר הגיעו אותה
 שלשים אנשים ביום אחד שלישה מילין שיגיעה אחד מן
 השלשים באותו יום עשירית מיל חוזה נמנע ולכן נמצא
 הכחות המניעות יעיקו אותם הדברים המתנועעים מאתם
 והסבה בזה כי המתנועע בעבור שהיה גשם והיה המניע
 לו מתוך יגיע הפך מה שבטבעו היה שם עמידה כנגד בין
 המתנועע והמניע ואי אפשר שיגיע איזה דבר שהזדמן
 איזה דבר שהזדמן ולכן יגיע הלאות אל בעלי היים בהפך
 מה שעליו הענין בנשמים הפשוטים אשר לא יתנועעו
 הפך מה שבטבעם אלא שזה גם כן להם מצד מה עומד
 כנגד והוא הדבר אשר בו יתנועע ולזה לא יתנועע מהם
 איזה חלק שהנחנו כמו החבל דרך משל כי הוא בלתי
 אפשר שירד ולא שיעלה והוא אחר מהסבורת המהירות
 והאיחור אשר יקרו לאלו המתנועעי הפשוטי כי המהירות
 והאיחור יהיו בפנים רבים אחד מהם יחס המניע אל
 המתנועע והשני עמידה כנגד המתנועע למניע והשלישי
 עמידה כנגד שבו ההנעה כאלו תאמר האויר דרך משל
 והמים ובפנים הראשונים נמצא הגרמים השמימי קצתם
 יותר מהירים מקצת כי אין לשם עמידה כנגד בין המניע
 והמתנועע כפי מה שיתבאר במה שאחל זה ולא מצד מה
 שבו התנועע והענין בהשתנות והצמיח' כענין במתנועעים
 במקום בעבור דברים מתוך ובמרות ובמפסיד רוצה לומר
 שהוא לא יצמיחה איזה דבר שהזדמן איזה דבר שהזדמן
 ולא ישנה איזה דבר שהזדמן איזה דבר שהזדמן וכן לא
 יתור ולא יפסי איזה דבר שהזדמן איזה דבר שהזדמן אבל
 הפעל וההתפעלות אמנם יהיה בין שני מתיחסים מצד
 מה שיתחסו :

מאמר שביעי

יאמר בהם המהיר והמתאחר בענין אזה כי הוא לו נאמר
 זה בשניהם תהיה תנועה ישרה שוה לתנועה סבובית ואלו
 ה' זה כן היה קו ישר שוה לקו עגול ואינו כן כי הקו הישר
 לא יתדבק בשווי על הקו העגול ולא חלקיו על חלקיו כי
 השווי כאשר ימצאו לתנועה אמנם ימצאו בעבור הגדול
 ואולם מה שיאמ' בהכח התשבור' כי העגולה שוה למרובע
 כך ושקו ישר שוה לקו עגול אמנם יאמר זרה בהם מצד
 החקפה דמיון מה שיאמ' בו כי מה שיקיף בו זאת העגולה
 או הקו הקשתי שוה למה שיקיף בו זה המרובע ולפי זרה
 הנה אם לא יהיה המהירות והאיתור והיות והפתו' יאמר
 עליהם בהסכמה הנה לא יאמר בשתוף פשוט אבל במין
 סך השמות המסופקים ובעבור שהיה כל מתנועע הנה יש
 לו מניע והיה המניע אמנם יניע שעור מה ובזמן מה הנה
 כאשר הנחנו מניע מה יניע דבר מה שעו' מה בעינו ובזמן
 וכפלו המניע היה אפשר שיניע הדבר ההוא באותו זמן
 בעינו כפי אותו השעור ושיניע אותו השעור בהצ' אורו
 זמן ובכלל הנה זה דבר יקרה כאשר כפלו המני' ופעמים
 יקרה זה גם כן כאשר חלקנו המתנועע אבל שהוא לא
 יקרה זה תמיד על יחס זה שהוא אם היה אדם יניע כבר
 אחד בעינו בזמן מה שעור מה הנה הוא לא יתחייב שיניע
 האוקיא באותו זמן שעור יהיה יחסו אל השעור הקוד' יחס
 האוקיא אל הככר : ואמנם יתחייב זה כאשר היה המניע
 יתנועע בפנים מה בעבור המתנועע ולזרה יתחייב שיניע
 האדם חצי אותו הככר באותו זמן כפל הארך ההוא ובהצ'
 אותו זמן אותו הארך בעינו וכן גם כן כאשר היר' מניע
 מה יניע מתנועע מה ארך מה ובזמן מה הנר' חציו יניע
 חצי אותו המתנועע באותו הזמן בעינו ארך שוה ואולם
 אם כאשר הניע מניע מה בכח בו מתנועע מה ארך מה
 ובזמן מה הנה לא יתחייב כאשר חלקנו המניע דרך משל
 בשני חלקים או יותר מזר' שיניע אותו המתנועע באורו
 הזמן חצי אותו הארך או אותו הארך בעינו בכפל אורו
 הזמן

כמורת הנה נראה כי הגיעם וסורם אינו השתנות אבל
 זה נמשך להשתנות כי הם ילכו דרך השלמות והצורות
 וכמו שהיה הנפסד אין אנתנו אומרים בו שהו' השתנות
 כי היה ההשתנות הוא אשר בו הנוש' מראשיתו עד סופו
 אחד דמוז אליו כן אין אנתנו אומרים בדמיון אלו שהם
 השתנות וזה הנושא בהם לא ישאר אחד ורמוז אליו ולכן
 לא נקראם בשם החמר והנושא להם ונאמר במיחס
 שהוא נחשת אבל נחשתי או מנחשת ונאמר בהם והקר
 והיבש והלח שהו' אבן אחת או עץ או זולת זה וכן יתבאר
 גם כן כי הענין בתכונות אשר בבעל נפש במה שהו' בעל
 נפש ר' ל כי אליו גם כן שלמיות וגם כן הנה התכונות אשר
 בנפש הם אם השגות ואם מעלות אולם המעלות אמנם
 ימצאו בשווי והחסרונות בזולת השווי ושניה מן המצטרף
 ואין במצטרף תנועה ואולם ההשגות הנה הם הלקיות
 וכוללים אולם החלקיים תחת הכוללים ואולם הכוללים
 הנה הם פועולת השכל וכל אחד מאלו אין הגעתו בזמן
 והיותר ממה שהיה מה פהם השגות בזולת זמן הו' השכל
 וכן התכונות אשר בבעל נפש במה שהו' בעל נפש אמנם
 הם בריאות או חולי והבריאות אולם באברים המתדמים
 החלקים הוא שווי מזגם ואולם באברים הכליים הוא שווי
 הרכבתם והחולי הוא הפך זה וכן ידמה שיהיה הענין
 בהכנות הטבעיות רוצה לומר שהם נמשכות למזגים
 והמזגים נמשכים להשתנות המתפעלת וכאשר היה זה
 כן אם כן ההשתנות אמנם תמצא ממני האיכויו' בשלישי
 והם המוחשים הנרשמים :

ונאמר

שהוא אין כל תנועה יאמר בה המהיר
 והמתאחר בענין אחד ואמנם יאמר זה
 במין מן השתוף לשם כי המהיר כמו שנאמר הוא אשר
 יתנועע בזמן אחד שעור יותר גדול ואין בין ההשתנות
 וההעתק שעור משותף ולכן לא תהיה ההשתנות שורה
 להעתק ולא התנועה הישרה והתנועה הסבוכית
 יאמר

מאמר שביעי

הנה הוא מחובר ממשיכה ודהוי ואולם המשיכה והדהוי
הנה נראיה כי המניע הקרוב בו יתחייב בהכרח שיגיע
המתנועע כאשר יגיעו וכבר יסופק על זה גם כן באבן
המושכת ומה שדומה לו אבל יותר במאמר הקודם וממה
שיסופק בו גם כן מה שלוקח ככאן כאשר המניע כאשר
היה גשם הנהל יגע המתנועע עד סוף התנועה וכאשר
פסק הוא פסק המתנועע הנה יראה כי הענין בחלוף זר
בהשלכה וזה כי האבן יתנועע והיד נחה אבל יותר זר
כאשר הזמן אשר הית' נוגעת היד באבן בהכרח שתכלה
התנועה בו אל מניע ראשון ואם לא נמצא תנועה בלי
תכלית באותו זמן שיש לו תכלית והאבן כאשר תנוע
אחר הפרד המשליך היא מתנועע' בהכרח בעבו' מתנועע
בעצמותו וראשון והו' האויר ואם לא אי אפשר שתתנועע
כלל וזה יקרה כאשר יבאו אל המתנועעים זה אחר זר
מתנועעים ראשונים יותרת מאחד והנ' הראשון בהשלכה
הוא האדם עוד יבא אחריו האויר' והנה נכאר זה בספר
השמים והעולם איך תהיה זאת התנועה באויר ונראה
בי כמו זה אשר התחיי' בתנועה המקומית יתחיי' בצמיחה
שהמניע בו בהכרח יגע המתנועע וכן הענין בהשתנותו
ואולם ההשתנו' אשר באיכו' אשר הם החם והקר והלח'
והיובש ומה שימשך אחריה' הנה הענין בזה מבוא' ואולם
ההשתנות אשר בחושים בעבור המוחשים הנה העני' בזה
ג' בחוש המשוש וחוש הטעם מבוא' ואולם השאר מהם
הנה נכאר כי המשנ' הקרוב מהם הו' האו' וכי באמצעותו
יושגו המראים והנשמעים והמורחים אבל כמו אלו אמנם
יאמר עליהם השתנות ברמיון ולו' ראוי שנחקר איזו היא
ההשתנו' באמת וכב' הנחנו כי ההשתנו' אמנם הוא באיכות
ומיני האיכויות ארבעה התבונות אשר בנפש ובבעל נפש
במה שהו' בעל נפש והתכנה הטבעית והאיכו' המתפעלת
והיא אשר במוחשים והתמונות אשר בכמות במה שהם
במות כשלוש והרבע והתמונות אשר בכמות במה שהם

וזה נראה בנפשו אבל הנה יסופק על זה באבן המושכת
 וזולתם מן הנשמי' אשר יניעו לא יתנועעו אבל זה הספק
 יותר כי אלו הנשמים יניעו אל אופן זולת האופן אשר
 יתחייב ממנו שיתנועע הנשם כאשר יניע וזה כי הוא ר"ל
 האבן המושכת והדומים לה יניעו על צד התכלית כמו
 שיניע הקף המים לארץ ואותם יניעו על צד הפועל ולזה
 יתחייב בהכרח שיתנועעו ובכלל הנגה הכרזל לזאת
 התנועה הוא מתנועע מעצמותו ואין כן המתנועע בעבור
 גשם אחר מחוץ כאשר הניעו על שהוא מניע לו אל
 תכלית מה ואשר יראה באבן המושכת ואבן הספיר ומה
 שדומה להם שהם יניעו נמי שביה' באמצע' האויר כמין מן
 ההשתנות וכאשר הניעה לנמשך הצורה ההיא כמה שמו
 מן ההכנה לקבל אותה יתנועע מעצמותו אליו והראייה
 על זה מה שנראה באבן הספיר שהיא לא תמשוך התבן
 עד שתתחכך ותתחמם ושהיא לא תמשוך כי אם על שעור
 מוגבל ובגודל מוגבל מן המושך והנמשך והיותר נראה
 כמה שהוא בזה הענין האש וידמה שיהיה כל אחד מאו
 אמנם ימשך בעצם האישי אשר בו עם היחס אשר בינו
 ובין הנמשך אליו ואין מן הפלא אם יתנועע הדבר אשר
 הוא בדרך החמר אל הדבר אשר הוא בדרך הצורה ליחס
 אשר ביניהם כי אנחנו כבר נראה הדבר אשר הוא בדרך
 הצורה כאלו הוא יתנועע אל החמר הנאות לו בהפך מה
 שבטבעו כמו שיקרה בשלהבת ובפתילה הנכבית כאשר
 הונח' תחת הנר ביותר שיגיע העשן העולה ממנו אל הנר
 הנה אתה תראה האש תתנועע למטה על אותו העשן אל
 הפתילה ואם זה איננו ראוי שיחיה ומטה שהונח גם כן
 בן כבאור הקודם כי חמיניע הקרוב כאש' היה מחוץ והיה
 גשם שהוא עם המתנועע וממשיש לו וארסטוטל' יאמת זה
 בחפוש כי כל תנועה אמנם היא משיכה או דחוי או משא
 או סכוב וכל תנועות החלקות נכנסות תחת' אלו אולם
 הששא הנה המתנועע בו יתנועע במקרה ואולם הסבוב

הנה

פאמר שביעי

הוא מבואר כי זאת התנועה אחת כאשר היתח
למתנועע אחד במשוש ואם הנחנו אלו המתנועעים
המניעים שאין להם תכלית התחייב בהכרח שיהיה
הגודל המחובר מהם בלי תכלית ואם הנחנו זר הגודל
מצד מה שהוא אחר כבר הניע שיעור מוגבל בזמן מוגבל
יהיה ראוי שתמצא תנוע' בלי תכלית בזמן שיש לו תכלית
בעבור שהוא בגודל שאין לו תכלית וכאשר היה זה ימנע
הנה בהכרח יכלה המתנועע אל מתנועע ראשון בטבע
כמו שהוא נראה מענין בעלי החיים כי הדבר הכבד דרך
משל אמנם יתנועע בעבור היד והיד בעבור העצבים
והעצבי בעבור החושים הטבעי והמתנועע
הראשון המניע לכל המניע אבל כי משל זה המתנועע
הראשון לכל לא התבאר עדין אם הוא מסוג המתנועע
מצדו והוא חכעל חיים או מסוג המתנועע בטבע כמו
תנועת האבן למטה או מסוג שלישי אבל אל זר השעור
מן המציאות כלל העיון בכאן בענין המתנועע הראשון
והנה נבאר במאמ' השמיני איך הענין בזה וש' המתנועע
בשעור' הוא מנוי מסוג המתנועע מצדו' וכבר חשבו רבים
מן המפרשים כי השעור אשר התבאר בכאן מענין המתנועע
הראשון הוא השעור אשר התבאר בתחלת המאמר
השמיני ולזה חשבו כי מה שהתבאר בכאן ענינו ושהוא
מותר וכפל והעתיקו זה הבאור אל המקום ההוא והנה
נבאר זר' כאשר נניע אליו והנה ראוי שנשוב בבאור
ההקדמות הלקוחות בזה המופת הקדמה הקדמה ונתיר
הספקו הנופל כי הוא מתו' עלינו ואם ישנונו התרשלות
בזולת החקירה הזאת מן התקירו' הנה אינו ראוי לנו בזה
למעלת זר' המבוקש וגודל תועלתו לאדם בהצלחתו
המדעית והמעשית :

ונאמר כי תחלת מה שהינת בכאן הוא כי המניע
פאש' היה גשם הנה לא יניע בלתי שיתנועע

נמנעת בקצת המתנועעים הירד זרה הבאור הלקי ולא
 יתאמת ממנו כי כל מתנועע הנה יש לו מניע והיה ראוי
 שיהיה הקש מדוכה יותר ראוי משיהיה סופר. ונאמר אם
 היה בכאן גשם מתנועע תמנע המנוחה עליו הנה אינו
 נמנע זה עליו מצד שה' מתנועע אבל מצד שה' מתנועע
 בתואר מה כאלו תאמר מצד שמניעו נצחי או מצד שאין
 לו הפך ואולם מצד שהוא מתנועע אפשר בו המנות ואם
 כן האפשר בכאן אמנם הונה אפשר מצד מה שהוא אפשר
 לא מצד מה שהוא נמנע יתחייב ממנו הבאור הנזכר
 ודמיון זה הרבה מה שיעשה בלמוד ולא יקרה מעשייתו
 טעות ופלא מאובוכבר בן אלצאני איך התיר זרה הספק
 בכאן בדמיון זה ההתר ולא יעשה אותו בששי כאשר אמר
 שלא ימצא לכל מתנועע מניע יות' ממחר ממנו ולא לכל
 פתאחד יותר מתאחד ממנו ונטה בו מביאור ארסטוטלוס
 אל באור אחר אבל אין זה ממה שאנחנו בדרכו' ונשוב
 כאשר היינו ונאמר שהוא בעבור שחבא' כי כל מתנועע
 יש לו מניע והיה נראה כי המניע כאשר היה מחוץ הנה
 הו' יניע כשיתנועע אם היה גשם ואם נמצאו בכאן מניעי'
 מתנועעים יותר מאחד יניע קצת קצת הנה בהכרח יכלה
 אל מתנועע ראשון מעצמותו לא מדבר חוץ ממנו ונגיח
 מניע הוא ב' וב' יניע כשיתנועע בעבור ג' ו' יניע כשיתנועע'
 בעבור ד' וד' מה' וכן אל לא תכלית אבל כאשר הנחנו זה
 התחייב שימצא תנועה שאין לה תכלית בזמן שיש לו
 תכלית ואולם איך יתחיי' זה הוא בעבור כי המניע במקו'
 כאשר היה מחוץ אמנ' יניע בשימשכו המתנועע וכשיהי'
 הוא גם כן יתנועע והמתנועע בעבורו אמנם יתנועע גם
 כן הזמן שיתמיד המניע שיניעהו וכאש' הונה זה כן והיו
 המניעים המתנועעים אשר מחוץ בהכרח כן ענינם הנה
 הוא מבואר שיהיו גודל אחד במשוש ושתנועתם יהי' יחד
 כמו שתהיה תנועת הלקי הגודל האחד הסדובק ובעבור
 שהיתה התנועה האחת אמנם תהיה לפתנועע אחד הנה

סאמר שביעי

49
 כל שהוא ינוח בחלק ממנו יודע בהכרח כי המניע בו
 כבר בטל ושהמתנועע נשאר ושהוא אינו המניע כי הוא
 אלו היה המניע הוא המתנועע לא היה נח החלק הנשאר
 מן המתנועע הראשון וזה שהו' לא אבד הענין אשר הוא
 בו מתנועע כי הנשאר גשם ומתחלק ואמנ' הוא מתנועע
 במה שהוא גשם ומתחלק הנה בעבור שנת הנשאר בנוח
 החלק נודע כי המתנועע הראשון כבר אבד ענין זולת
 הענין אשר הו' בו מתנועע ושה הענין המתנועע הראשון
 בו בלתי מתחלק כי הוא אלו היה מתחלק בו לא הי' נח
 בנוח חלק ממנו ולא היה המתנועע ראשו' הנה בלמתנועע
 אם כן בהכרח שני עניני' אחד מהם הוא בו מתחלק והוא
 הענין אשר הוא בו מתנועע והשני בלתי מתחלק והוא
 הענין אשר בעבור אבדו אבד התנועה והדבר ההוא הוא
 המניע בהכרח אם כן דמיון אלו הגשמים הפשוטים
 המתנועע הראשון בהם מתחלק מצד שהוא מתנועע
 ובלתי מתחלק מצד המניע ולכן המניע בהכרח בו זולתי
 המתנועע והחלוק מניע להם מצד המנוח והעד' ההתחלק
 מצד הצורה והצורה היא המניעה והיא בלתי מתנועעת
 וארסטוטלוס יחבר אל ההקדמה השנית הקדמ' שלישית
 והוא כי כל מה שינוח בנוח חלק ממנו בטבע הנה הו' נח
 בעבור זולתו בטבע ואל זאת השלישית רביעית ידועת
 בנפשה והיא כל מה שנת במנוחת זולתו בטבע הנה הוא
 מתנועע בעבור זולתו והיתרה התולדה לו כי המתנועע
 הראשון יתנועע בעבו' זולתו הנה כבר התבא' מזה המאמ'
 אמת ההקדמות אשר עשה ארסטו' בבאור הבקשה הזאת
 ובא' כי כל מתנועע מצד שהוא מתנועע הנה יש לו מניע
 אבל יסופק על זה המאמ' והוא כי המתנועע אמנם אפשר
 בו שינוח בחלק ממנו שהמנוחה נוחה בו אפשרות ואולם
 אם התבאר ככאן דבר נמנע עליו המנוחה כפו' שיראצ'
 ארסטוטלוס בגדרים השמימיים ואיך איני יודע יונה בזה
 אפשר מה שאינו אפשר וכאשת' היה זה כן והיתה המנוח'
 נמנעת

פזולת מניע מחוץ שלש הקדמות * אחת מהן כי כל
 מתנועע בעצמות וראשון מתחלק בעל חלקים והשנית כי
 כל מתנועע ראשון הנה הוא כאשר ידומה חלק ממנו
 נח נח כלו בהכרח והשלישית כי כל מה שנח בנוח חלק
 ממנו הנה הוא מתנוע' מזולתו והמניע בו זולת המתנועע
 ואולם ההקדמה הראשונה הנה הוא יעשה בבאורה מה
 שכבר התבאר במאמר הששי שכל מתנועע הנדה הוא
 מתחלק במה ממנו ומה אליו ומה שהתבאר שם כי מה
 שאינו מתחלק הנה לא יתנועע * ואולם השנית והוא כי
 המתנועע הראשון כאשר הוא בעל חלקים וראשון כאשר
 ידומה חלק ממנו נח הנשאר בהכרח ואי אפשר בו
 התנועה הנה היא מבוארת בנפשה כאשר יוכן מה ירצה
 במתנועע הראשון וזה כי המתנועע הראשון והוא אשר
 לא יתנועע מפני חלק בו הוא המתנועע מעצמותו והוא
 באלה הגשמים הפשוטים אשר נפל הספק בגללם הוא
 השעור היותר קטן שאפשר שיהיה לאש המתנועע למעלה
 או השעור היותר קטן שאפשר שיהיה לארץ המתנועעת
 למטה כי המתנועע מן הארץ והאש אשר הוא בתאר הזה
 הוא המתנועע הראשון מפני שהוא לא תמצא זארץ
 התנועע לחלק ממנו כי לא ימצא לאש חלק יותר קטן
 ממנו ואמנם ה' זה כן בעבור כי שעורי הנמצאו מוגבלים
 וכאשר היה זה מבואר מענין המתנועע הראשון הנה הוא
 מבואר שהוא כאשר נדמה חלק ממנו נח כי הנשאר ינח
 בסבע לא בהכרח ואי אפשר בו התנועה כי הוא אלו היה
 אפשר בו תנועה הנה היה אותו החלק הנשאר הוא שעור
 יותר קטן ימצא למיץ המתנועע ההוא והיה מה שהנית
 שהוא שעור יותר קטן ימצא לאותו הנמצא בלתי יותר
 קטן ומה שהנית ראשון בלתי ראשון כמו שיאמר ארסטו
 ואמנם ההקדמה השלישית והוא כל מה שנח בנוח חלק
 ממנו הנה המניע בו זולת המתנועע הנה הוא מבואר גם
 כן בנפשו וזה כי המתנועע הראשון בעבור שקרה לו זרה

שהוא יתנועע חציו בחצי הזמן ההוא הנה הוא נחמת
מתחלק ואמנ' היה אפשר שיהי' מה שלא יתחלק מתנועע
אלו נראה יתחלק מה שלא יתחלק ויהיה הגדול מחובר
מנקודות והזמן מעתות * ואולם שלא ימצא שנוי בלי
תכלית ואי אפשר המצאו כי אם בהעתק בסבוב ופיצו
חוזר חלילה הנה יראה גם כן על הצד הזה אולם ההווה
וההפסד וההשתנות והגדול והחסרון הנר. הענין בהם
מבוא' זה כי שתי תכליות לו השנוי' מוגבלים מהתנגדות
אשר ביניהם לפי מה שהתבאר * ואולם התנועה הישרה
במקום ואם היה בלתי נרא' זה בה מן הצד הזה הנה יראה
מצד אחר והוא שאם הירד מן הנמנע' להתוך מר' שאין
תכלית לו הנה אי אפשר שיתחיל המתנועע בחתוכו שאם
היה כן היתר' התהלתו ריק ובטל והטבע כמו שיאמר
ארסטו לא יעשה בטל ובכלל הנה כמו שמה שאי אפשר
בו שיהיה לא יתחיל בהווה כן מר' שאי אפשר בו שילך
סדר' שאין לו תכלית לא ילך במהלכה * ואולם התנועה
הסבובית ואם הית' בעלת תכלית הנה אינו נמנע שתמצ'
כפולה ומדובקת ואחת ובלתי תכלי' בזמן על זה הצד וכמו
שאינו נמנע בכאן מציאות תנועה אחת בלי תכלית על
הצד הזה כן אינו נמנע גם כן מציאות תנועות מאותם
האחרות בלי תכלית המספר תבא' האחרת אחר האחרת
האחרת על נושא מוגבל אחד ואם היתה כל אחת מהן
בעלת תכלית זה כשלא ימצאו מולם בפעל וזה כשהיו
בסבוב ולא יהיו ישרות או לא יהיו קצתם סבובת לקצת
והנה נבאר אלו הדברים במה שאחר זה :

המאמר השביעי

ארסטוטלוס עושה בתחלת המאמר בבאור כי כל
מתנועע יש לו מניע ושל' ימצא דבר
יתנועע מעצמותו ר' ל' שיהיה המתנועע הוא המניע כמו
שאפשר שיחשב בארץ ובמים והגשמים אשר יתנועעו
מזולת

ככאן כאשר נרצה בה העדר ההווה וההפסד הנה הוא
 נאמר בדמיון עם המנוחה האמתית אשר היא העדר
 התנועה באמת ומתנה ירא שהוא כמו שאי אפשר שנקח
 תחלת דבר מן השנוי כן אי אפשר לנו גם כן לקיחת תחלת
 חלק מן המנוחה וכאשר הורה המתנועע והנה אמנם
 מתנועע וינח בזמן הנה הוא מבוא כי הדבר העתה בלתי
 מתנועע ולא נח כי המתנועע אמנם הוא במרחק ישור
 אליו בעתה והוא אשר אי אפשר בו שינוה ולא יתנועע
 ואם לא היה המתנועע נח ובזה יותר הספק הקדמון אשר
 נאמר בכטול התנועה והו' כי החץ דרך משל הוא במרחק
 ישור אליו ומה שהוא במרחק ישור אליו הנה הוא בו נח
 והחץ אם כן בעת שיחשבו בו שהוא מתנועע יחד ואחר
 שהתבאר זה הנה אנחנו נאמר כי מה שלא יתחלק הנה
 אי אפשר שיתנועע בעצמו כמו שידמה בעל חשבונות
 בנקודה שהיא מתנועעת האלהים כי אם בדרך המקרה
 כמו שיאמר בלובן שהוא מתנועע ובכלל הדברים אשר
 לא יתחלקו מצד שהם במתחלק ונניח אם אפשר שיתנוע'
 מה שלא יתחלק אם מגודל ו גודל ואם מאיכות ו איכות
 או מאנה אל אנה ואם מממצא אל ללא נמצא ובעבור
 שבב' התבא' כי כל מתנועע הנה קצתו יהי בעת שישתנה
 במה אליו משתנה תהלה וקצתו במרה ממנו ומרה אליו
 ואין אחד ממה שאי אפשר בו החלוקה בתכליות מתחלק
 במה ממנו ומה אליו אם כן אין אחד ממה שאי אפשר בו
 החלוקה בתכליות מתנועע וגם כן הנה כל מתנועע הנה
 הוא יתנועע בהכרח בראשית מה שיתנועע במקום יותר
 קטן ממנו ואחרי כן בשוה לו ומה שהוא בתאר הזה הנה
 הוא מתחלק בהכרח ובכלל יתהיל שיהיה בין המתנועע
 ובין השעור אשר עריו יתנועע יחס ואם לא אי אפשר
 שיתחברו ואין אל מה שלא יתחלק אל מתחלק יחס וגם
 כן הנה כל מתנועע אמנם יתנועע בזמן ואם היה כאשר
 המתנועע מרחק שוה לא יתנועע בזמן הנה הוא מבואר
 ה כ ז 5 11 שהוא

מאמר שביעי

אשר בו כבר השתנה זולת העתה אשר ממנו ישתנה
 וכל שתי עתות הנה בין שניהם הנה ראוי בהכרח שיהיה
 מה שכבר השתנה כבר היה מקודם ישתנה וכן יראה זה
 גם כן מפני הגודל וזה כי הוא כעבו' שהי' התחלת השנוי
 זולת תכליתו ויהיה בין התחלה והתכלית גודל מתחלק
 והיה אמנם יאמר במשתנה שהוא כבר השתנ' כאשר שב
 בתכלית הגודל הנה מן המבואר כי מה שכבר השתנה
 כבר היה מלפנים ישתנה ובכלל הנה אמנם היה אפשר
 שלא יהיה מה שכבר השתנה כבר היה מלפנים או מרה
 שישתנה כבר היה מלפנים לא השתנה אלו הירד שלא
 יתחלק מה שיתחלק ומבואר כי זרה הכאור אמנם הוא
 שתדבק בשווי על השנויים אשר יהיו בזמן ואליהם כיון
 ארסטוטלוס בבאן והם המינים הארבעה אשר נאמר
 עליהם שם תנועה במאמר השלישי וההויה וההפסד ואם
 לא יהיו כגודל הנה הוא בבעל גודל ובזמן וכן ההשתנות
 ולכן יראה כי מה שלקח בבאן נאות לאלו הסוגי' הארבעה
 ובעבור שהיה גם כן הדבר אמנם יאמ' בו שהוא נח כאשר
 נעדר מה שדרכו שימצא בו התנוע' על הענין אשר דרכו
 שימצא בו והיה כבר התבא' מענין המתנועע כי מה שכב'
 התנועע הנה כבר היה מקודם יתנועע ושמרה שיתנועע
 הנה כבר התנועע הנה ראוי בהכרח שיהיה מרה שכבר
 נח ועמד כבר היה מקודם תמיד יעמד ומה שהוא תמיד
 יעמד הנה כבר עמד וזה שהוא כמו שהוא אי אפשר שיהי'
 הדבר כבר התנועע ויתנועע יחד כן אי אפשר שיהי' תמיד
 יעמד וכבר עמד יחד כי אמרנו כבר עמד ר'ל כבר נשלמה
 העמדה ואמרנו בו יעמד שהוא תמיד יתנועע וישוב אל
 העמידה כי הנה אמנם יצוייר נהו' בזמן מצד שידומה בו
 התנועה ואם לא לא ישערהו הזמן וכאשר היה זרה כן
 והיה הנה אמנם ינות בזמן מה שכבר נח הנה כבר הירד
 מקודם ינות ומה שהוא תמיד ינות כבר נח והמופת על זה
 הוא המופת בעינו על המשתנה ומבואר כי המנוחה

בכאן

לקחו אותם הדברים הצודקים על דמיון הדבר ומשלו
 צודקים על הדבר וכך קרה להם בכאן כי הם לקחו הדבר
 הנמצא לקו אשר הוא דומה לתנועה וחייבו מציאותו
 לתנועה ותמססוים בעבור שהתבאר אצלו טוב המחשב
 בארסטו'עס מה שהיה מזאת ההקדמה השירייר' נטה
 לפרש אל שכונת ארסטוט'ככאן : אמנם היה שיתבאר
 שאין לתנועה ולא לזמן חלק ראשון מצד מה שהוא חלק
 תנועה וחלק הזמן וחסר התולדה אשר היתה המכוון
 בארסטו' ועמד בבאור באשר לא יעמד וזה נראה מדברי
 ארסטו' וכבר נשאר עלינו מבקשות זה המאמר שנבאר כי
 מה שישתנה ראשון מה שישתנה הנה כבר השתנ' ומה
 שהיה כבר השתנ' הנה כבר היה מקודם ישתנה וכן הענין
 במנוחה ושמה שלא יתחלק הנה לא ישתנה ושאין אחד
 מן השנויים בלתי בעלי תכלית לא בהשתנות ולא בגודל
 ולא באנה מצד מה שהתנוע' בו ישרה ואולם בסבוב הנה
 זה בלתי נמנע אבל אפשר שהוא הברחי כפי מה שנבאר

אחר זה

ונאמר אולם שמה שהוא בעל ישתנה הנה כבר
 השתנה הנה זה נראה מפני הזמן והגודל
 אמנם מפני הזמן הנה בעבור שהיה כל משתנה בזמן
 והיה הדבר אשר נאמר בו שהוא בעל ישתנה ורמת אליו
 בעתה הנה בין העתה אשר רמזו אליו והעת' אשר התחיל
 בו בהכרח זמן כפי מה שהתבאר קודם וכל זמן מתחלק
 בהכרח אל עתות אין תכלית להם יצדק על המשתנה
 בכל אחד מהם שהוא כבר ישתנה וכן יראה גם כן מפני
 הגודל וזה כי הוא בעבור שהיה כל משתנ' הוא מדבר ואל
 דבר ישתנה על גודל מה או בגודל מה התחיי' מהיו' אותו
 הגדול בהכרח מתחלק בחלקים אין תכלית להם שיהיה
 משתנה בכל אחד מהם כבר השתנה וברמיון זה יראה
 גם כן כי מה שכבר השתנה הנה כבר היה מלפני ישתנה
 וזה כי כל משתנה אמנם ישתנה בזמן ואם היתה העתה

ה - א 5 I אשר

מאמר שישי

בו וגם כן הנה אם נקבל שהוא אפשר בו תנוע הנה יתבאר
 היותו נמנע על זה האופן וזה כי השנוי הוא בעבור שהיה
 השנוי אמנם יהיה מן המנוחה הנה אם שתחירה העתה
 הזאת והעתה אשר היא תכלית המנוחה אחת או שתיים
 הנה אפשר לחנו אותה שתיים התחייב בהכרח שיהיו העתות
 נמשכות או שיהיה ביניהם זמן יהיה הגשם בו לא נח ולא
 מתנועע כי העתה האחת הנחנו אותה תכלית המנוחה
 והעתה השנית התחלת התנועה וכל שני הענינים נמנע
 רוצה לומר שתהיה עתה תמשך אחר עתה כפי מה שקדם
 או שיהיה זמן לא ימצא בו הגשם נח ולא מתנועע ואם
 הנחנו שתיים אחת ר"ל העתה אשר היא תכלית המנוחה
 ובה תמצא התחלת התנועה מצד מה שהוא חלק תנועה
 התחייב בהכרח שיהיה הדבר האחר נח מתנועע יחד או
 מתנועע במה שאי אפשר בו מנוחה כי הוא אי אפשר
 שיהיה העתה אשר היא תכלית המנוחה תפול בה התחלת
 התנועה על שהוא חלק תנועה כי אם היה אפשר בו גם כן
 מנוחה הנה יהיה הגשם נח מתנועע יחד בעתה וזה שקר
 ואם כן איזה חלק מן הזמן תפול בו התנועה הוא מתחלק
 בהכרח ואי אפשר בו מציאות ראשון כטבע ובדמיון זה
 אשר נראה משני הבאורי שהו אין לזמן אשר בו התנועה
 חלק ראשון תפול בו התנועה יראה גם כן בתנועה וזה כי
 כל מתנועע הנה הוא מתחלק במה שאליו ישתנה ראשונה
 כי כל משתנה בזמן הנה הוא כאשר ישתנה הנה כבר
 השתנה כפי מה שהתבאר לפנינו וגם כן הנה כבר התבאר
 כי כל תנועה הנה תתחלק אל מה שיתחלק תמיד בלקחנו
 היותר גהיר והיותר מתאחר בה וזה נראה אצל התכונות
 אבל שזה אמנם המשתנה אשר בגודל והאנה הנה הוא
 בעצמות ואולם בהשתנות הנה הוא במקרה מצד שהוא
 במתחלק והמקום אשר טעו בכאן תפרסטים ותמסטיים
 זמי שנמשך אחריתם מן המפרשים הוא אחד ממקומות
 התסורה אשר ילקח בו תמורת הדבר דמיונו ומשלו ואחר
 ילקחו

בשניהם אחד ואנחנו נאמר אולם כי זה המאמר צורך על
 המתדבק בעל המצב הנה זה ממה שאין ספקו בענין בקי
 ואולם התנועה בעבור שהיתה בלתי בעלת מצב והיתה
 ההתחלה אמנם יאמר בסמיכות אל מה שהוא לו התחלה
 ובמצאותו ימצא התחלת ואיך אפשר לא אישע שתמצא
 התחלת מה שלא ימצא עדין או יורמו אליה האלדים לא
 שנגיח כי התחלת התנועה תנועה וזה נדחת כי התכלית
 והתחלה זולת מה שהוא לו התחלה ותכלית ולזה אין
 התחלת הקו קו ולא התחלת השטה שטה : ובכלל אין בין
 הכח והפעל מציאות אמצעי יהיה אפשר שירמו אליו לא
 התנועה והתנועה אי אפשר שימצא חלק ממנה ראשון כי
 היא מתחלקת למה שיתחלק תמיד ואולם תכלית התנועה
 הנה אין הענין בו כן כי הוא אמנם נלקח תכלית מה שכבר
 נמצא ונשלם והיה אפשר שידמה אליו זמן כי זה דרך
 השלמות אשר הוא תכלית התנועה ואולם התחלת התנועה
 הנה מציאותה בעתה לא בזמן ולזה אי אפשר שירמו אליו
 זמן כמו שאפשר זה בשלמות אשר הוא תכלית התנועה
 לא תכלית מה שלא ימצא עדין בענין בהתחלה וארסמו
 ישען בבאור זה שהוא כאשר אי אפשר לנו שנקח תחלת
 חלק מן התנועה מצד מה שהיא חלק תנועה ולא ראשית
 חלק מן הזמן אשר בו התנועה מצד מה שהוא חלק זמן
 והיה אין המנוחה והתנועה מציאות אמצעי לא יהי אפשר
 שתהיה ההתחלה נמצאת כלל ואולם שהוא אי אפשר
 שנקח חלק ראשון מן הזמן אשר בו התנועה הנה זה יראה
 על זה הצד לא ימלט שיהיה אותו הראשון אם מתחלק
 ואם בלתי מתחלק ואם היה מתחלק הנה אינו ראשון ונס
 כן הנה הוא יהיה זמן וכל זמן הנה הוא מתחלק אל מה
 שיתחלק ומה שיתחלק אל מה שיתחלק תמיד הנה אין בו
 חלק ראשון כטבע כלב בבעלי חיים והיסוד במידה ואם
 הנחנו זה החלק בלתי מתחלק כמו העתה לא יהי אפשר
 בו תנועה לפי מה שהתבאר ולא חלק תנועה ירמו אליה

שהיה כל שנוי אמנם יהיה מדבר ואל דבר התחיי' בתורה
 שיהיה מה שממנו השנוי ומה שאינו השנוי בלתי מתחלק
 כלל אולם השנוי אשר יהיה במתנגדים אשר אין ביניהם
 אמצעי הנה הדבר הזה מבואר וזה כי המשתנה ממה
 שאינו נמצא אל נמצא תחלת מרה שהשתנה כבר נפרד
 ממה שאינו נמצא אל נמצא תחלת מרה שהשתנה כבר
 נפרד ממה שאינו נמצא ושב במציאות כי אין בכאן
 מה שבין שידומה בו החלוק ואמנם השנוי אשר יהיה
 במתנגדים אשר ביניהם אמצעי הנה זה גם כן מבואר כי
 מצד שהוא מתדבק והמתדבק כאשר הונח בעל תכליות
 משני צדדיו היו תכליותיו בלתי מתחלקים כלל אלא שזה
 הענין נמצא תחלה למתדבק במצב כענין בקו כי הנה
 שתי תכליותיו שתי נקודות ויסצא לכולתי בעל מצב שנית
 ומפני בעל מצב כענין בתטע והזמן ואולם התנוע במקום
 הנה הענין בה מבואר כי היא על מרחק תכליותיו בלתי
 מתחלקים וכן ידמה שיהיה הענין בצמיחה וההתוך ואולם
 ההשתנות הנה ימצא זה בו במקרה מצד שהוא בנוול
 בעל שתי תכליות וכבר יראה זה הענין ממה שיאמר
 אותו ארסטו וזה כי המשתנה כאשר הנחנו כי אחרית מה
 שישתנה אליו מתחלק או תחלת מה שישתנה ממנו חויב
 שיהיה כבר השתנה והוא עדיין ישתנ' מדמיוניו התכלית
 מתחלקת או שיהיה לפני שישתנה כבר השתנה כאשר
 דמינו ההתחלה מתחלק ואם כן תכלי התנועה והתחלתה
 בלתי מתחלק כלל ואיך יאמר ארסטו לא אשער כי תכלית
 התנועה נמצאת ורמוז אליו והתחלתה בלתי נמצאת ולא
 רמוז אליה: וכבר יחשב כמו שיאמר תמסטאוס כי
 ההתחלות ילכו דרך התכליות בכל דבר וזה כי הנקודה
 היא תכלית לקו והתחלתו וכמו שאפשר לנו שנקחה
 חכלית כן אפשר לנו שנקחה התחלה וגם כן הנה כמו
 שהתכלית ישיגהו שיהי' בלתי מתחלק כן ישיג ההתחלה
 וככלל הנה יחשב כי מה שישגיג זה ישיג זה ושהענין
 בשניהם

אחד וכאשר היה אחד יתאמת כי כל משתנה בכלתי זמן
 הנה הוא משתנה בזמן וכאשר התאמת כי כל משתנה
 בזמן הנה הוא מתחלק כבר התאמת כי כל משתנה בכלתי
 זמן הנה הוא מתחלק והיה נשואות ארסטו על אלו הפנים
 אמת ומפתי והקדומותיו ראשונות ועצמות לא יצטרך
 שיחדקו עליו כי החלוק אשר כיון בכאן שהוא למתנועע
 הוא במקרים המקבילים תמורת החלוק בתכליות כמו
 שעש'אמובכר כי ארסטו אמנם ידבר בכאן בחלו המתדבק
 בעצמות אשר הוא החלוק בתכליות ופלא מן האנשים
 איך נעלם מהם הענין הזה המבואר כי החלוק אשר ימצא
 למשתנה בזולת זמן הוא נמצא לו מאשר הוא המשתנה
 בזמן כמו שהשתנו הזויות לשתי נצט' הוא נמצ' למשלש
 שזה השוקים מאשר הוא משלש לא מאשר הוא שורה
 השוקים הנה מהנה יראה כי החלוק לא ירצה בו ארסטו
 בכאן החלוק בתכליות אבל החלוק כמה ממנה ומר' אלץ
 ולזה יעשה זה כמה שאחר התהלת מופת בבאור כי מר'
 שלא יתחלק אינו מתנועע וזה אשר אמרנוהו בבאור זר'
 המקום הוא אשר לא יכשר זולתו והוא הנראה מדברי
 ארסטו : וכבר באר זה אמובכר בן אלצאני תכלי' הבאור
 והפריד בהתיר הספק ומה שאמרו בבאור זה המקום הנר'
 באורו מה שזכרנוהו : ומהנה יראה כי התנועה מתחלקת
 בתחלק המתנועע כי התנועה האחת כאשר הית' לגדול
 אחד הנה חלקיה מתחלקים לחלקיו בהכרח שאלו לא היה
 כן היתה תנועת הכל בלתי מחוברת מתנועות החלקי' וזה
 שקר וכן יראה גם כן שהיא מתחלקת בהתחלק הזמן כי
 היא כאשר היתה כלה בכלו הנה חלקיה בחלקיו וכן יראה
 כי הזמן מתחלק בחלוקה ומה שבו התנועה גם כן מתחלק
 בחלוקה הנה כבר התבאר מזה המאמר כי התנועה וחזמן
 ומה שבו התנועה והמתנועע גם כן מתחלק לא שורה
 למתנועע בכמות והאין בעצמות ובאיכות במקרה והיתה
 הסבה בחלוק אלו הדברים היא חלוק המתנועע וכעמל'
 שהיה

כאמר שישי

לתנוע והיו לוקחים המתחלק על שהו המתחלק בתכליות
 והיו כאש לקחו המשתנה בכלל לא יצדק לה שכלמשתנה
 שקצתו במה ממנו וקצתו במ' יצו כי הי' בלתי נמצ' בשני
 אשר יהי' פתאום כמו שמצא זה אשר יהיה בזמן והיו ג' כ'
 כאשר לקחו המשתנה בכאן על המשתנה בקודם לפי מר'
 שחשב תמסטאום לא יבואר מזה שהו מתחלק אותו המין
 מן החלוקה אשר בתכליות בעבור כי קצתו במה ממנו ומה
 אליו כי היתה זאת החלוקה תמצא בגש' מאשר הו' המתדבק
 שזה היה שניו תנועה או נמשך לתנועה : ובכלל היר'
 מה שלקח בכאן סבה לחלוקה אינו סבה כי אם במקרה
 ואולם אבוכבר בן אלצאיג הנה הוא השיב על הספ' כאשר
 אמר כי החלוקה אשר כיון ארסטו לקיים בכאן למתנועע
 הוא החלוקה במקרים המתנגדים וכאשר היה זה כן היתה
 סבה הנותנת בזה סבה עצמות ומיוחד' והוא היו המתנועע
 קצתו במה ממנו וקצתו במר' אליו ולאומר שיאמר טוען
 על תמסטאום שהוא לא ירחיק שיהיו המבוקשי' במופתים
 המתחלטים בלתי ראשונים ולא מיוחדים וכל שכן מר'
 שיהיה מהם בראיות כי זה המופת הוא יותר ראוי שיהיה
 דאיה משיתן הסבה והמציאות ואבוכבר בן אלצאיג יאמר
 טוען לסברתו זאת על ארסטו שהוא אלו היה ארסטו' כיון
 בכאן להוליד החלוקה בתכליות למתנועע לא היתה כהפך
 ארסטו' במר' שאחר שיבאר כי מר' שאינו מתחלק אינו
 מתנועע כי היה זה נראה מהנה בקרוב לפי הפוך הסותר
 וזה כי הוא כאשר התבאר כי כל מתנועע הנה הו' מתחלק
 ד'ל החלוקה בתכליות התבאר ממנו כי מר' שאינו מתחלק
 אינו מתנועע : ואני אומר כי זה כלו נטיה מהבנת מופת
 ארסטו' וזה שהוא אמנם היה מתחייב לו ספקת הקודמים
 אלו היו המשתנים זולת זמן הם בנושא בלתי המשתנים
 בזמן אמנם יהיה זה כן אלו היו המשתני' אשר בזולת זמן
 ימצאו נברלים למשתנים אשר בזמן אבל בעבור שהיו
 אשר בבלתי זמן תכליות לאשר בזמן היה הנושא להם

בראמר השלישי מזה הספר והמתנועע יאמר בו שהוא
 מתחלק על שני פנים א' מהם כמו שיאמר במתדבק שהוא
 יתחלק כאשר נחלק בתכליות הלוקחות בו ושכרבי אחר
 שהיה אחר והשני כמו שיאמר בגשם שהוא מתחלק
 כאשר היה כעל שני חלקים מקרים מתנוד' בשני חלקים
 ממנו כמו שיהיה קצתו הם וקצתו קר וקצתו מעלה וקצתו
 מטה וזאת החלוקה לא יגד אותה ההתדבקות אבל
 יותר ראוי שיגד אותה ההתדמורת וזה הענין האחרון
 מהעניני אשר יאמר עליו מתחלק הוא אשר כיון בו באורו
 בבאן למתנועע בעת שיתנועע כדי שיהיה התחלת מופת
 למין הראשון לל התחלקו בתכלי' זה מבואר במתנועע
 במקום כי הוא אמנם במרחקו ואמנם נאמר המתנועע
 כאשר הוא בעל חלקים הידי בהם בעל מצב וכך הענין
 במתהוה והנפסד בששניה בעלי גדול ולא יתהו המתהוה
 או יפסד הנפסד בפתאם בכלתי זמן אבל יסור משניה חלק
 ויגיע חלק אחר וכך הצומ' והנתק' ואלם תנוע' ההשתנות
 יש למספק שיוספק בזה ויאמר אולם היה זה באלו המינים
 מן השנויים מפני כי זרה מגיע אליהם מאשר הם בעלי
 חלקים ואולם המתנועע דרך משל מן החם אל הקר הנרה
 הוא אינו מתנועע בזאת התנועה מאשר הוא בעל חלקים
 ומצב כי אם במקרה ואיך יאמר בו כי קצתו במרה ממנו
 וקצתו במה איו אבל זה הספק יותר מן המשנ' כי המשנה
 יתחייב בהכרח שיהיה מן המשתנה בעל מצב וכאש היה
 זה כן הנה הוא נראה כי החלק אש' ימשך אל המשנ' הוא
 אשר יקדם בשנוי ואחר אשר ימשך אחריו עד אחריות
 ההשתנות : הנה התבאר מזה המאמר כי המשנ' בקודם
 ובאמת הנה הוא המשתנה הנמצא בעצם והכמו והאיכות
 והאיך מתחלק במה ממנו ומה אליו בעת שנוי וכאש היה
 זה כן הנרה כל המשתנה מתחלק במוחלט : וכבר נפלו
 לקודמים ספקות על ארסטו במקום הזה כי הם היו לוקחים
 המשתנה בכלל על כל סוג השנוי היה תנועה או נמשך
 לתנועה

החלק ההוא מן הזמן אשר החך בו המתנועע החלק מן
הגודל אל הזמן כלו אשר חתך בו הגודל כלו ואין למד
שאין לו תכלית אל מה שיש לו תכלית הם ובה הבאר
בעצמו יתבאר שהוא בלתי אפשר שיחוד מתנועע גודל
שאין לו תכלית בזמן שישלו תכלית ואולם ענין נשיאות
בשווי התנועה לגודל והזמן הנה הוא נראה מאד וכדמיון
זה הבאר יתבאר זה בתנועה אשר היא בלתי שורה כי
יתחייב שיחלק הזמן במספר חלוקת הגודל אבל שהוא
בתנועה השווה יחלק בחלקי שוים ובזולת השווה בחלקים
בלתי שוים אבל שהם על מספר חלקי הזמן ומה שהורכב
ממספר שישלו תכלית הנה הוא יש לו תכלית

ונאמר כי כל משתנה באגרה והאיך הנה הוא
מתחלק וזה שהוא בעבור שהיה כל שנוי
אמנם יהי מן דבר ואל דבר והמשתנה לא ימלט משהיה
במה שממנו ישתנה או במה שאליו ישתנה או לא יהיה
באחד משניהם או יהיה קצתו במה שממנו ישתנה וקצתו
במה שאליו ישתנה ראשונה ויהיה בתורה מתחלה ושקר
שיהיה המשתנה בפעל במה שממנו כי הוא כאשר היה
המשתנה במה שממנו הנה הוא לא השתנה עדיין ולא
כאשר היה במה שאליו כי הוא יהיה אז כבר המשתנה
ושקר גם כן שיהיה ולא באחד משניהם ולא ישאר אלא
שיהיו קצתו במה שממנו ישתנה וקצתו במה לו ישתנה
ראשונה והוא אם כן מתחלק ואמנם התנינו שיהי קצתו
במה ממנו ישתנה וקצתו במה שאליו ישתנה ראשונה
כי הנה לא יתחייב שיהיה המתנועע בלא ספק קצתו
במה שממנו ישתנה וקצתו במה אליו ישתנה לבסוף דמיון
זה שהוא לא יתחייב בלבן כאשר יתנועע שיהיה קצתו
בלובן וקצתו בשחורות אבל אמנם יתחייב שיהיה קצתו
לבן וקצתו באמצעי אשר לו יעתק ראשון מן הלבן כלו
תאמר במראה קמלין וזה כעת שישתנה והמשתנה בכאן
שזה למתנועע כאשר נא המתנועע בכלל לפי מה שלוקח
באמר

והתכלית וההתחלה בלתי נאמרים בהסבמת לבעל
 התכלית וההתחלה בשם כי אין תכלית הקו קו אבל
 נקודה וכך תכלית הזמן אינו זמן וגם כן הנדה הנחמו
 אותו התחלה לעתיד ותכלית לעובר כאשר הנחמוהו
 מתחלק התחייב שיהיה דבר מן העובר עתיד ודבר מן
 העתיד עובר ואחר שנרא' כי זה כן הנה התבא' כי העתה
 אחד ושהוא בלתי מתחלק ושתכלית העוב' בלתי מתחלק
 הוא בעינו התחלה לעתיד ושתכלית מתחלק כמה שהוא
 בלתי מתחלק אי אפשר בו תנועה כמו שהתבא' כבר ולא
 גם כן אפשר בו מנוחה כי המנוחה אמנ' היא העד' התנוע'
 כמה שדרכו שיתנועע ועל הצד אשר דרכו שיתנועע בו
 ואם היה המתנועע לא יתנועע בעתה הנה הנח' לא ינוח
 בעתה ובכאן התבא' כי כל מתנועע ונה הנה הוא בזמן
 כי הוא בלתי אפשר בעתה תנועה ' וממה שנאמר יראה
 כי הגודל והזמן והתנועע נשואי בשווי ושאי אפשר שיחתוך
 מתנועע גודל שאין לו תכלית בזמן שיש לו תכלית ואין
 אפשר גם כן שיחתוך מתנועע גודל שיש לו תכלית בזמן
 שאין לו תכלית אלא שיהיה אותו הגודל עגול כי זה לא
 התבאר עדין היותו נמנע אבל אולי הוא הברתי וכאור זה
 שאם היה אפשר שיחתוך מתנועע מה גודל שיש לו תכלית
 בזמן שאין לו תכלית הנה יהיו' בהכרח חלק ממנו בחלק
 שיש לו תכלית מאותו זמן ואין התחייב שיחתוך המתנועע
 החלק והכל בזמן אחד וכאשר הנחנו זה' כדו הנד' מן
 המבואר שהוא אם שיער אותו החלק מן הגודל אל הגודל
 בלו שאותו החלק מן הזמן אשר בו חתך המתנועע אותו
 החלק מן הגודל ישער גם כן אותו הזמן ואם לא ישער
 אותו החלק התו' והעדיף עליו הגודל באי' שיעור שהזרמן
 הנה הוא יזמן כמו זה באותו החלק מן הזמן ומה שישער
 בו מה שיש לו תכלית או העדיף עליו בחלק ש' לו תכלית
 הנה הוא יש לו תכלית ' ובכלל הנה יתחייב שיהיה יחס
 החלק ההוא מן הגודל אל הגודל כאלו הוא בעינו יחס
 החלק

והאפשר כאשר הונה נמצא לא יתחייב ממנו שקר וכמו
 זה הבאור רוב מרז שיעשה והנה יבאו מקומותיו בזאת
 החכמה בעזר השם * וגם כן כאשר הנהנו הזמן או גו דל
 מחובר ממה שלא יתחלק לא יהיה אפשר שיחלק מהחיר
 הזמן אשר בו יתנועע המתאחר שעור מרז בעינו מרז
 בעינו בשני חלקים כאשר הנהנו הזמן ההוא מחובר
 מזמנים בלתי מתחלקים מספרם נפרד ומן המבוא כי כל
 מתנועע מתאחר אפשר שימצא לו מתנועע יותר מהיר
 ממנו בכפל הנה כבר התבאר מזה המאמר כי המתדבק
 במה שהוא מתדבק מרחלק אל מרז שיתחלק תמיד
 ושהוא אינו מחובר ממה שלא יתחלק *

ואולם

העתה הנה הוא יאמר על שני פנים אחד
 מהם בקודם וראשון והוא הבלתי מתחלק
 כאשר היה תכלית לעובר והתחלה לעתיד * והשני יאמר
 באיחור והוא זמן מחובר מן העובר והעתיד אמצעי העתה
 אשר הוא באמת העתה והוא אשר יודיעהו העם בזמן
 העומד ואולם כי זה הזמן העומד הוא בהסכמה וההנחה
 לא בטבע הנה הוא נראה כי הזמן לא ימצא ממנו דבר
 בפעל ואינו בעל הנחה ואולם כי העתה אשר הוא בקודם
 אחד ר"ל כי תכלית העובר אשר לא יתחלק הוא בעינו
 התחלת העתיד אשר לא יתחלק וזה הוא המבוקש בכאן
 כי היות התכלית וההתחלה בלתי מתחלק ענין נראה
 כנפשו ואמנם המבוקש אם הוא דבר אחד בעינו או הם
 שנים וזה התבאר ממה שקדם מפני שהם אם היו שנים
 הנה אי אפשר שיהיה אחד מהם ממשש לאח שאם היה
 כן יהיה המתדבק מחובר מדברים בלתי מתחלקים וכאשר
 לא יהיה אחד מהם ממשש לאחד הנה לא ישאר אלא
 שיהיו בין כל שנים זמן וכל זמן מתחלק ויהיה העתה
 על זה מתחלק על צד מה שיתחלק הזמן ויהי קצתו עבר
 וקצתו עתיד * וככלל הנה היה מחובר משני זמנים והנה
 כבר הנהנו אותו תכלית לזמן העובר והתחלה לעתיד
 והתכלית

פתאחר ממנו הנה הוא בחכמה יתנועע בזמן שהוא בעיני
 יותר מעט מאותו השעור אשר הנחנוהו בלתי מתחלק
 עד שימצא הענין כפי מה שיאמר אותו ארסטוטל שהוא
 יתחייב במתנועע היותר ממה אל גודל מה בעינו שיתחלק
 הזמן חמיד והמתאחר באותו הזמן בעינו שיחלה הגודל
 חמיד אבל למספק שיספק על זה המאמר ויאמר אמנם
 היה מתחייב זה אלו היה הממהר והמתאחר ילכו אל לא
 תכלית במציאות ואיך הענין כן כי הממהר והמתאחר יש
 להם תכלית במציאות וכאשר היה זה כן אי אפשר שנקח
 לכל מתנועע מתנועע יותר ממהר ממנו הנה יהיה מה
 שלקחנו אותו מן הבאור לפני זה על שהוא אפשר נמשך
 ואולם כי המהיר והמתאחר לא ילכו במציאות אל לא
 תכלית הנה זה טבואר ממיני התנועות שהם לא ילכו אל
 לא תכלית ונניח דרך משל כי התנועה המהירה המהירה
 יותר בכאן היא התנועה היומית וכאשר הנחנו זה כן
 ויהיה בכאן גם כן זמן בלתי מתחלק אפשר בו התנועה
 הנה לאומר שיאמר שהוא אפשר שיתנועע הגש השמימי
 כזה הזמן אשר הו בלתי מתחלק וכך כאשר הנחנו מתנועע
 איננו יותר מתאחר ממנו היה אפשר שיתנועע גודל בלתי
 מתחלק הנה אלו הדברים אפשר שיוטו כן וכוספק בהם
 ועל זה הבאור אבל יותר זה כאשר המהיר והמתאחר אין
 להם תכלית מצד שהם מתנועעים אבל מצד מה שקרה
 לו עניין מה כאלו תאמר מצד מה שלא ימצא מניע יותר
 חזק ממניע המהיר ואלא אלו היה זה מצד מה שהוא
 מתנועע אבל בכאן בהכרח גודל בלתי מתחלק עליו יתנועע
 המתאחר וזמן בלתי מתחלק בו יתנועע המהיר וזה סותר
 מה שהתבאר וכאשר היה זה כן הנה מה שהונח במאמר
 הקודם שהוא אפשר הנה התחייב בו השקר והוא אפשר
 בעצמות נמנע במקרה ואמנם הונח מצד מה שהוא אפשר
 לא מצד מה שהוא נמנע ועל הצד הזה לקחנוהו עם
 ההקדמ המסופק בה בהקש החלוק יתחייב ממנו השקר

מאמר ששי

מתחלקי גודל הוצח אשר עליו התנועה בלתי מתחלק וכן
יתחיי גם כן במתנועע על כל אחד מן חלקי זה הגודל אבל
המתנועע אי אפשר בו שיהיה יחד יתנועע וכך התנועע
כי ההולך אל עיר מן העיירות אי אפשר בו שיהיה יחד
יתנועע וכך התנועע שאם היה כן יהיה נח ומתנועע יחד
וכאשר הנחנו גודל מחובר ממנו שלא יתחלק התחייב
בהכרח שיהיה המתנועע יתנועע וכבר הרנועע יחד או
שתהי התנועה מחוברת ממנו ודמיון זה נכיה המתנועע
על כל אחד מחלקי הוצח אשר הם בלתי מתחלקים הנח
בהכרח אם היה בלתי מתחלק אם שיהיה על כל אחד
מחלקי הוצח כבר הרנועע ויתנועע יחד כי הם בלתי
מתחלקים או יהיה נח על כל אחד מהם אם שהוא כבר
דתנועע ואם שהוא לא התנועע עדין ותהיה הרנועע
מחוברת מן מנוחה זה כלו הפך אי אפשר הנח בהכרח
שתהי התנועה מחוברת מתנועות מתחלקות ועל גדלים
מתחלקים ושתהיה התנועה מתחלק אל טר שיתחלק
תמיד וגם כן בעבר שהיתה התנועה אשר אמ' דרך פשל
אל ב' בעלת קצוות ואמצע במה שהיא תנועה ומן דבר
ואל הבר התחייב בהכרח שיהיו חלקי התנועה כמה שהם
תנועות בעלות קצוות ואמצע ומן דבר ואל דבר ואם לא
היו חלקי התנוע' זולת תנועה זה הפך מה שיושכל והנה
אפשר שנבאר גם כן זה הענין בעינו בזמן והגודל יונאמר
בי הזמן יתחייב בו בהכרח גם כן שלא יתחבר מבלתי
מתחלק והאנחנו כאש' הנחנו זמן בלתי מתחלק יתנועע
בו מתנועע שעור מה אפי' שנכיה מתנועע אחד על אותו
השעור יותר ממחר מן הראשון וזה שהוא יתחייב כאשר
הנחנוהו שיתחוק אותו השעור בעינו בזמן יותר קטן מן
הזמן אשר הנחנוהו בלתי מתחלק והנה ירא' גם כן שהוא
אי אפשר שיתנועע מתנועע על גודל בלתי מתחלק כן
אנחנו כאשר הנחנוהו מתנועע עליו הרחייב בהכרח
שיתחברו בזמן טר' וכאשר הנחנו מתנועע אחר יותר

מאמר ששי

וגם כן הנה אלו אשר לא יתחלקו יתחייב בהכרח מאשר
הם דברים טבעיים שיהיו קודם הדבקות נפרדים במקום
ושהיו מתנועעים וזה נסמך על מה שלא יתחלק כפי מר
שנבאר אחר זה ' וגם כן כאשר הנחנו זה הרחייב בטול
הרכה מן התחלות אשר יעשה אותנו בעל התשבורת והם
כי כל קו אפשר שיתחלק בשני חלקים ושהקשר יחלק
העגולה בשני חלקים והוא כי זה לא יתאמר בקו ולא
בעגולה אשר הרכבו מנקודות מטפרים נפרדי' הנרה כבר
התבאר מזה כי המתדבק במה שהוא מתדבק לא יתחבר
במה שלא יתחלק כלל ולא יתחלק אל מה שלא יתחלק
אבל במתדבק במה שהוא מתדבק הוא מתחלק בהכרח
וכאשר הנחנו שני אלו המאמרים התחייב מהם שיהיה
המתדבק במה שהוא מתדבק הוא מתחלק א' מה שיתחלק
תמיד אבל זאת החלוקה אמנם תשיג המתדבק מצד מר
שהוא מתדבק והנפש סבכו לא במה שהוא נשם מוחש
ונמצא בפעל והנשם המוחש המתהווה אמנם קרה לו
דמיון זאת החלוקה לא במה שהו' מתהווה והיולאני אבל
מצד שהתדבקות נמצא לו ולזה איך בכאן חלקים
ראשונים ובעצמות מצד הכמות א' הם יותר הנשם הטבעי
או מהם יהיה מורכב ובעבור שנעלם מאנשים רבים זר
ולקחו מה שבמקרה מקום מה שבמצמו' וזה לסבת מיעוט
דיעתם בהגיון אמרו בחלק שלא יתחלק ; והנה יתבאר
זה יותר בספר ההויה וההפסד וזר אשר אמרנו אותו כמו
שיראה במתדבק בעל ההנחה כמו שירא' במתדבק בלתי
בעל המצב והוא הזמן והתנועה ואם היה שלא יצויר
בחלקי אלו שיתמששו לפי שיתדבקו אבל יתחייב בהכרח
שהיו הדברים אשר יתחברו מהם להם תכליות וקצוות
כאשר ילקחו נאמר בהם בתנועה והזמן שהוא מתדבק
והנה אפשר שנבאר זה בכל אחד מהם במין יחד אורחו
וכן אפשר שנבאר שתגדול בלתי מחובר מבלתי מתחלק
בעבור כי התנועה היא בתאר הזה ולפני זה הנרה נבאר
שחוא

המתדבק יתחבר מדברים יתדבקו קצתם בקצת הנה הוא
 ממה שיראה בפשו אצל ההשתכלות והנה אפשר ש
 שנבארהו על צד ההראו זה כי המתדבק אם חובר מדברי
 בלתי מתדבקים ולא נפגשי הנה יתחייב בהכרח שיתחבר
 מדברים נמשכי כמו שיתחבר המספר ויהיה הכמות הנפרד
 מתדבק וגם כן כאשר הנחנו זה הנה הנקודות הנמשכות
 לא ימלט שיהיה ביניהם מרחק או לא יהיה שם מרחק ואם
 לא יהיה ביניהם מרחק כלל הנה הם אם נוגעות ואם
 מתדבקות ואם היה ביניהם מרחק הנה אפשר שתונח בין
 כל שתי נקודות מן הנקודות הנמשכות יותר מנקודה אחת
 והיה השתי נקודות אשר הנחנו נמשכו ימצא בין שניהם
 דבר אחר מסוגם זה סותר מה שהונח בגדר הנמשכים
 ואחר אשר התבאר זה והתאמת כי המתדבק יתחבר מדברים
 מתדבקים והיו המתדבקים כמו שנראה מגדרם כמה שעבר
 והתנינו אנחנו בקודם הם אשר תכליותיהם אחדים הנה
 נשאר עלינו לאמת זה ההקש התנאי חיוב הנמשך לקודם
 והוא יראה כן הדברי אשר יתחבר מהם המתדבק הם אשר
 להם תכליות וקצוות כאשר לוקחו בהם נאמ' במה שבגודל
 המחובר שהוא המתדבק והדברים אשר לא יתחלקו איך
 להם תכליות וקצוות יאמר בהם בגודל כאשר לוקחו שהוא
 מתדבק הנה המתדבק במה שהוא מתדבק לא יתחבר
 מדברים בלתי מתחלקים ואולם שהדברי אשר לא יתחלקו
 איך להם קצוות הוא מבואר כי הקצה והאחרית זולת מה
 שהוא לו קצה ובהכרח שיהיה לקצוות אמצעיות והנה
 אפשר שנבאר זה הענין בפנים יותר כוללים זה כי אנחנו
 כאשר הנחנו כי המתדבק מחובר ממה שלא יתחלק מצד
 הנגיעה התחייב שיהיה זה השתוות בדבקות כי נגיעת מה
 שלא יתחלק למה שלא יתחלק הוא השתוות בדבקות
 והשתוים בדבקות במה שהם משתווי בדבקות ומן הצד
 אשר הם בהם משתוים בדבקות לא יתחדש מהם מתחלק
 כלל ולזה לא יתחדש מהם גודל כלל ולא מורכב הוא מהם

אבל ההתחפזות אשר בו ואם היה דבר אחד הנה הוא מכל צדדים אחד פיהם מצד מה שהוא לו טבעי והאחר מצד מה שהוא לו מקרי וזה כמו ההתחלפות אשר ימצאו בימי הנקיץ הטובים והרעים וכמו האויר אשר יהיה חוץ מן המב ואש' ה' טבעי ולזה איננו נמנע' על זה הדבר שתתהפך פטחה מנוחה אבל לא מצד' מה שהוא מנוחה אבל מצד פה שקרה שתמצא אחרת מהן לדבר אחד טבעי ולדבר אחר בלתי טבעי ודמיון זה המנוחה למטה כי היא טבעית לארץ ובלתי טבעית לאש' הנה כבר התבאר מזה המאמר איזו תנועה תתהפך איזו תנועה ואיזו מנוחה איזו תנועה ואיזו מנוחה תתהפך איזו מנוחה ואיך תמצא ההתחפזות בתנועה האחת במין ובמנוחה האחרת * ובכאן נשלם הדבור בזה המאמר *

המאמר השישי

בעבור שכבר נראה מדרך התנועה במתדבק וכן בזמן והיה כבר יעד בו לדבר בו דרך בתחלת המאמר הזה בעיון זה והמתדבק במה שהוא מתדבק הוא אח' ממה שישתקף בעיון בו בעל הכח הזאת ובעל חכמת הלמודים אבל בשני צדדים שתחלפי' כפי מה שהוא מדרכם שיעיניו בדבר אחד וזה כי הלמודי יעיין בו מצד שתוא סופשט מן החומר והטבעי יעיין בו מצד שהוא תכלית גשם שתנועע ובכלל מאשר יקרה לו שיהיה בחומר ולזה אין דרך לבעל חכמת הלמודית שיבאר כי המתדבק בלתי מחובר ממנה שלא יתחלק ואמנם יקבל זה מבעל זאת החכמה ונתחיל מאשר התחיל בו ונאמר אם היה המתדבק יחובר מדברים מתדבקים והיו הדברים המתדבקים הם אשר יקרה להם באשר יתמישו שיהיו תכליותיהם אחדים כפי מה שקדם הנה לא יתחבר המתדבק ממה שלא יחלק עד שיהי' הגשם דרך משל מחובר משטחים והשטח מקוים והקוי' סנקודות ואטנם באור מציאת מה שהתנה בהקדמה הזאת והוא כי המתדבק

ההפך באלו השנים אמנם הוא באה אליו לבר וכאש' היה
זה כן הנה ההתהפכות בתנועות אמנם היא באה שממנו
ומה לוי וכאשר התבאר מה התנועות המתהפכות ודמה
זה יתהפכו תנה נאמר איזו תנועה תתהפך איזו מנוחה
והוא מבואר כי התנוע' במחלט תתהפך הסנות' במחלט
ואמנם הסבוקש איזו תנועה תתהפך איזו מנוח' על' היתוד
כי הנה יראה כי לתנועה האחת שתי מנוחות אחת מהן
במה שממנו והשנית באה אליו ולכן נבקש איזה מאלו
השתי מנוחות הוא הפך לתנועה האחת והוא מבואר אצל
העיון כי התנועה מב' אל א' תתהפך אותה המנוחה בב'
והסבה בזה כי המנוחה בא' היא תום התנועה ושלמותה
ואין כן המנוחה בב' ולזה כאשר היתה המנוח' דרך משל
בב' טבעית לנמצא היתה התנועה מן ב' לנמצא ההוא חוץ
מן הטבעי' ודמיון זה שנציע ב' מטה ואחד מעלה הנר
הארץ אם היתה לה המנוחה בב' טבעית היתה התנוע' לה
מן ב' חוץ מן הטבע בהכרח ובהפך כאשר היה ההתנועות
מן שני לנמצא אחד טבעי כאשר דרך משל הית' לו המנוחה
בב' חוץ מן הטבע הנה כבר התבא' כי התנועה מן ב' אמנם
תתהפך המנוחה בכ' מצד שאחר' מהן אם היתה לנמצא
מה בטבע היתה לאחרת חוץ מן הטבע וג' כ הנה המנוחה
בב' תתהפך התנועה מן שני מצד כי המנוחה בב' שלמות
התנועה אשר הוא הפך לתנועה אשר מן ב' וכאשר היתה
זה כן והיה אפשר בתנוע' האחת במין שתהי' לדבר טבעית
ולדבר אחר חוץ מן הטבע הנה נמצא ההתהפכו' בתנועה
האחת במין ודמיון זה כי התנועה למעלה טבעית' לאש
ובלתי טבעית לארץ והטבעי' הפך להכרחית א"כ התנועה
למעלה הפך התנועה למעלה אבל לא מצד מה שהיא
תנועה למעלה כי הדבר לא יתהפך נפשו ואמנם נמצאת
לה ההתהפכו' מצד הנושא וכבר יחשב שהוא ימצ' לתנועה
האחת במין ההתהפכות לתנועה האחר' במין בטתנועע
אחד כנו ההשתנות הטבעי' לדבר אחר כעינו והמקרי' לו

פאמר המישי

וזה הספק בעינו ישנו כאחד במקרה אבל המאמר דמיון
 אלו הדברים הנאות בו זולת זרה המקום * ואחז שכבר
 התבאר כי התנועה האחת במספר היא אשר הנישא לה
 אחד במספר ומה שאליו התנועה והזמן אשר בו התנועה
 הנה הוא מבואר כי היותר ראוי שיהיה מזה אחד במספר
 התנועה אשר התחברו בה עם אלו התנאים שתהיה שוה
 והיא אשר תהיה על שעור שוה ועל מין את' מן המהירות
 והאיחור כי החלוף שנוי מרה והשנוי רבוי מרה * והיותר
 ראוי ממה שתקרא מאלו אחת מה שהיתה שלמה והיא
 אשר לה התכלית קנפשה אשר אי אפשר ברה התוספת
 והחסרון בתנועה והסתובית * ואולם התנועה על קו ישר
 אמנם תשוב בעלת תכלית בזולתה ואפשר בה במה שהיא
 על קו ישר התוספת והחסרון בתנועה ואמנם נמצא לה
 השלמות מזולתה : וכאשר התבאר זה הנה אשר נשאר
 עלינו מבקשות המאמר הזה הוא שנאמר איזה תנועה
 הן המתחפנות ואיזה תנועה תתהפך איזה מנהגה וקודם
 זה הנה נתחיל המאמר בתנועות הסתהכות : ונאמר כי
 התנועה כמו שקדם אמנם תהיה מהפך אל הפך ומאלו
 בתפכים אשר להם אמצעיים וכאשר הנחנו כי תנועה
 תתהפך תנועה לא ימלט שיהיה התתפכורה אם כמה
 שאריו אם במה שממנו או בשני ענינים יחד : ודמיון זה
 כי התנועה מן השחרות אל הלובן מתהפכת לתנועה מן
 הלובן אל שחרות ובאיזה צד לא אשער בו יתהפכו דמיון
 אלו התנועות אם במה שאחת מהן מן השחרות והאחרת
 מן הלובן או אם במה שאחת מהם אל הלובן והאחרת אל
 השחרות או בשני הענינים יחד והוא נראה שהם אמנם
 יתהפכו במה שאליו כי בו תוגבל התנועה והוא שלמותה
 ותכליתה ואולם מה שממנו התנועה הנ' כבר יחש' שהוא
 לא יתהפך בעבור שכבר יחשב כי מה שממנו התנועה דבר
 יקרה לה ואין הענין כן מן כבר נאמר בדרך זאת התנועה
 שהיא מן נמצא אל נמצא בהפך הענין בהויה והפסד כי
 ההפך

כאשר היה מה שאליו התנוע אחד במין : ואלם התנועה
 האחת במספר הנה עם שהוא ראוי שיהיה מרה שאליו
 התנועה אח במספר ראוי שיהיה הנושא לה אחד במספר
 וזה מענינה מבואר כי הוא אי אפשר שיהיה מרה שאליו
 התנועה אחד במספר עד שיהיה הנושא אחד במספר ולא
 יספיק בהתנות שני אלו בה אבל יצטרך עם זה שיהיה
 הזמן אשר בו התנועה אחד במספר כי לכת ראובן היום
 ולכתו למחר אינו אחד שאם היה כן יהיה ההורה והנפסד
 אחד במספר : ובכלל כאשר התנינו בתנועה שיהיה מה
 שאליו יתנועע אחד במספר התחייב שיהיה הזמן אחד
 במספר והנושא לתנועה אחד במספר : והענין בתנועה
 בענין במקרים וכמו שהאחד במספר במקרה אמנם יהיה
 אחד כאשר היה נושא אחד במספר וזמן מציאורו אחד
 במספר כן האחד בתנועה וכמו שלא יספיק במקרה האחד
 במספר שיהיה הזמן מדובק לבד מבלתי שיהיה המקרה
 אחד או רמוז אליו כאלו תאמר בריאות האובן אתמול היא
 בעינה בריאותו היום כן לא יספיק בתנועה האחת במספר
 שיהיה הזמן מתדבק מבלתי שתהיה התנועה מתדבקת
 כי התנועות הנכרכות רבות במספר ואם היו אחדות במין
 כסוס ירוץ והנר יעתק מיד אל יד : ולאומר שיאמר כמו
 שלא יהיו התנועות הנכרכות אחדות במספר ואם היו ממין
 אחד כי ההוה ממנו בלתי הנפסד כן ידמה שיהיה הענין
 בתנועה המחוכרת כי לא יתהווה ממנו חלק כי אם שיפסד
 אחד גם כן וכאשר היה זה כן הנה אין בכאן תנועה אחת
 אבל הענין ואם היה כן הנה ההכרל ביניהם מבואר וזה
 כי ההוה ממנה בלתי נכר בפעל מן ההפסד בהפך מרה
 שעליו הענין בתנועות הנכרכות וידמה שלא יהיה לאחד
 במספר מציאות בתנועה במה שהוא אחד בתנועה כי אם
 על האופן הזה : והנה ישג התנועה האחת גם כן ספק
 מה אחד והוא אין יהיה הנושא לה אחר הענינים המוחשי
 כלם נתני ומשתנים

מאמר חמישי

בענין הזה הנה שניהם מתמששים ונפרדים יאמר כנגד
 יחד * ואולם הנמשכים הנה יאמר על הדברים אשר אין
 ביניהם דבר מסוגם כן שהיו נפרדים או שהיו מתמששים
 וההמשך אמנם יאמר תמיד במה שאח"ה התחלה וזה אם
 במצב כענין כבתים אשר ימשך קצת אחר קצת או כטבע
 כענין באחדות והשניות : או במדרגה כסדר המאמר והדין
 ואולם הכרוך אשר עם היותו נמשך הנר"ה יתמשש וישגיג
 ואם היו קצת הדברים הנכרכים לא יאמר זה בהם כענין
 במתדבק² אשר אין מצב לו כמו הזמן העובר או העתיד
 ואמ"ל הנרכקים הנה הם עם שהם יתמששו הנה התאחד
 תכליות שניהם כענין בנטעים המורכבים * ואולם
 המתאחדים הנה אשר לא ישאף להם תכלית כלל וכאלו
 היו התכלית מאלו כלם והנה יתבאר לך במרה שתעשהו
 האומנות המלאכותית כמו הסכנבין אשר הלקיו החומץ
 והדבש והמים כי יקרה לאלו החלקים תהלה שיתמששו
 ואחר כן ידבקו ואחר כן יתאחדו ויתערבו הנה כב' התבאר
 מזה המאמר מה ענין המשך ושהוא כסוג ימה שנכרך
 ויתמשש וזה כי כל מה שיהיה נכרך ויתמשש הנר"ה הוא
 נמשך ואין כל מרה שנמשך יתמשש כענין במספר וכן
 יראה גם כן המשוש כסוג למתדבק והמתדב' כסוג ללקוח
 ואחר שכבר התבאר זה הנה ראוי שיאמר על כמה פנים
 האמר התנועה האחת והאחד יאמר על מינים רבים כבר
 שופרו במה שאחר הטבע אבל כי אשר יבוקש בכאן הוא
 האחד בתנועה והוא אומר בה על פנים אחד מהם הוא
 האחד כסוג * והשני האחד במין והשלישי האחד במספר
 ונאמר כאשר יהיה זה בה והתנועה כמו שנאמר תשרם
 בשלושה דברים אחד מהם המתנועע והשני מה שאין בו
 יתנועע כאלו תאמר מקום או לוכן והשלישי זמן אשר בו
 תפול התנועה הנה התנועה אם כן אמנם תהיה אח' כסוג
 כאשר היה מה שאליו התנועה אח' כסוג בין שיהי הנושא
 לתנועה אחד כסוג או לא יהיה ותהיה התנועה אח' במין
 כאשר

צאמר חמישי

קודמת לזה השלמות לא יתחייב שיהיה יציאתו אל הפעל
 בתנועה כי היה בלתי נמצא בפעל ואם הי' שלמו' התנועה
 היוצאת אל הפעל כאלו תאמ' החלק הראשון מן התנועת
 יחסה אל התנועה אשר לפניה יחסה השלמות האחרון
 אשר לתנועה אל התנועה התחייב שתהיה תנוע לתנועה
 בעצמות שיהיה שלמות נמצא בפעל ואם לא יהיה
 שלמות התנועה היוצ' מן הכח א' הפעל יחסה א' התנועת
 אשר לפניה יחס השלמות האחרון לתנועה אל
 התנועה כמו שהוא הנראה מענינו כי אין לתנוע' התהלה
 כמו שנבאר אחר זה ולא התנועה שלמות נמצא בפעל
 הנה מבואר כי מציאות התנועה לפניה תנועה אחרת
 במקרה ומצד מה שהוא מתחדשת א"כ אמת מה שנאמר
 במאמר הקודם שלא יתחייב שימצא לתנועה תנועה
 בעצמות אבל במקרה ושנית והנה נבאר במה שאחר זה
 הצד אשר יתאמת בו מציאות החכמה והתמימות במה
 שבמקרה ושהו לו בעבור מה שבעצמות : ואוד אשר
 התבאר מזה המאמר מה היא התנועה וכמה מיניה הנה
 הוא מבואר גם כן מה היא המנוחה כי אמנם יאמר נח
 לפי האמרת במה שדרכו שיתנועע ועל הצד אשר דרכו
 שיתנועע : ואולם שאר מה שיאמר עליו נח הוא במקרה
 כמו שיאמר בקול שהוא בלתי נראה ובעצמים הנפרדים
 שהם בלתי מתנועעים או במין מן ההשאלה כמו שיאמר
 לקשה להתנועע בלתי מתנועע : ואחר זה הנה ראוי
 לדבר בשאר מה שישג הנשמים המתנועעים תנוע ישראל
 מן, חיד והמשוש והכרוך והחמשך וההדבקות :
ולאמר כי יחד יאמר על פנים רבים כבר נמנו בספר
 המאמרות אבל שהיותר ראשון בקדימ' והוא
 המכוון בכאן מה שנאמר בהם שהם יחד במקום הראשון
 להם אשר הוא תכלית הגשם המקיף בהם מבלתי שיכנס
 בהם ביניהם דבר מן הגשם המקיף וישג מה שמציאות
 שניהם כמו זה המציאות שיהיה תכליות שניהם יחד
 ומשתוים בדבקות ומה שהם בענין

מאמר חמישי

הנה כבר התבאר מזה המאמר באיזה סוג מסוגי המאמרות
תמצא התנועה ובאיזה מהם לא וכמה מיניהם * וכעבור
שהמנהג בכאן כבר הלך שיהק' אם לתנועה תנוע' ובכלל
לשנוי שנוי הנה ראוי שנעיי' בזה : ונאמר שהוא אמנם
אפשר שיצויר לתנועה תנועה אל אחד משני פנים אם
שתהיה התנועה נושאת לתנועה וזה שקר כי השנוי אינו
נושא לשנוי ואינו דבר קיים רמוז אליו : וגם כן אלו הירך
אפשר זה היה אפשר בתנועה שתנוה והיא תנועה ובכלל
הנה יהיה נושא למנוח מתנועע : והפנים השניים שיהיה
לשנוי הכלה אל מנוחה ובמשתנה אחד שנוי ולתנועה
תנועה וזה אל לא תכלית וזה הסין אם הוא אפשר הנה
לא ימנע שיהיה אפשרותו בעצמות או במקרה אבל אם
הנחמתו בעצמות התחייב שימצא לאיזה שנוי שהנחמתו
שנוי אחד לפניו ובאותו השנוי שנוי וזה אל לא תכלית
במשתנה אחד בעינו וכאשר לא ימצא האחרון אשר
תכלה אליו התנועה ולזה יתחייב שלא ימצא מה שהונח
נמצא : ובכלל הנה מן השקר שיצא דבר אל הפעל כי
היתה עמידתו בדברים אין תכלית להם * ואולם מציאות
זת במקרה בדברים רבים ואל לא תכלית הנה אינו אפשר
לבר אבל אולי הכרחי כפי מה שנבאר אחר זה : והנה
אפשר שיסופק בזה בשיאמר כשהוא מתחייב שתהיה
לתנועה האחת תנועה אחרת לפניו בעצמות בעבור
שהתנועה שלמות מה שבכה כמו שלוקח בגדר השלמות
יתחייב שיקדמהו תנועה כי הוא יציאת מה שבכה אל
הפעל ואם כן לכל תנועה תנועה אחרת לפניו וזה בעצמות
אבל כאשר הונח זה התחייב השקר הקודם : ונאמר כי
השלמות כמו שנאמר שני מינים * אחד מהם שלמות
הוא תכלית התנועה ושלמותו הנלקח בגדר זה השלמות
בעבור שהיה בפעל ומתחלק היה המציאות לו מצד מה
שהוא מתחלק בתנועה * והשני שלמות הוא בלתי נמצא
בפעל והוא שלמות התנועה אבל נמשך לתנועה אחרת
קודמת

הוא נת לא יתנועע עדיין וכאשר היה במה שליו התנועע
 הנה כבר התנועע וההפכים אשר אין ביניהם אמצעי לא
 ימצא בהם מה שבין ולזה אי אפשר בהם תנועה וככמו זה
 התבאר שאין באותם המינים הקודמים תנועה ואולם המין
 השני מן ההפכים והוא אשר ביניהם אמצעי הנדר הוא
 אשר ימצא בו התנועה בעבור כי בו מה שבין והשלמות
 ימצא בו שומר למה שככת * וגם כן הנה המתנועע נמצא
 בו בפועל ואחד ורמז אליו מעת שיתחיל בתנוע' עד אשר
 יכלה; ובעבור כי מיני אלו ההפכים שלשה יהיו סוגי
 התנועות שלשה אחד מהם התנועה באין והיא הנקראת
 ההעתקת חא' ממנה למעלה וממנה למטה והב' בכמו והיא
 הנקראת צמיה' וחסרון ואין לשני המינים אלו שם יחבר והג'
 באיך והיא הנקראת השנוי : והנה נבאר במה שאחר זה
 באיזה מין ממיני האיך ימצא השנוי ובעבור שהתנועע כמו
 שהתבאר מזדו המאמר אמנם תמצא במתנגדים ומן
 המתנגדים בהפכים אלו באשר ביניהם אמצעי הנה ראוי
 שיעיין במציאות ההפכים באלו הסוגים השלשה : ונאמר
 אמנם מציאותם באיכות והכמות הנה הוא מפורס' ומבואר
 וזה כחוס והקור והקטן והגדול : ואמנם מציאותם באין
 הנה הוא ממה שיצטרך אל באורו והנה יראה מזדו הצד
 בעבור שהיו ההפכים במקום הם בתכלית המרחק והידי
 המרחק הגדול כין שני ההפכים במקום אמנם לקו הישר
 מצד מה שהוא קו ישר וענין זה שהוא לא ימצא קו
 ישר יותר ארוך מאותו אשר ירחקו בו שני ההפכים ואולם
 הקוים העקומים והקשות הנה לא ימצא בהם מרחק יותר
 רחוק כי לא ימצא בהם קו יותר ארוך כי אנהנו כאשר
 הנחנו קו עקום בין שתי נקודות היה אפשר שנקח יותר
 גדול בין אותם שתי נקודות וזה אל לא תכלית ולזה מזה
 שנאמר בקו הישר שהוא הקו היותר קצר שהגיעו בו בין
 שתי נקודות * וכאשר היה זה כן התחייב שיהיו ההפכים
 במקום שני קצות המרחק הישר אשר לא ימצא מרח' ישר
 יותר גדול ממנו והם המעלה במחלט והמטה במחלט *
 הנה

פאמא חמישי

תכליתה וגם כן התנועה כמו שנאמר שלמות מה שבכת
 מצד מה שהוא בכח והשלמות אמנם ישמור כרה שבכת
 כשיורמו אליו ומצא זמן מחובר בו ואין במתהוה ולא
 בנפסד מצד מה שהוא מתהוה או נפסד שלמות מחובר בו
 מה שבכת ממין השלמות האחרון אבל השלמות האחרון
 בהם והוא הצורה כגוע בזולת זמן וככלל הנאות בדמיון
 זה שיקרא בשם סוגו שנוי לא תנועה וזה המין מן השנוי
 אם נמצ' בו השלמות מחובר בכח זמן מה הנה זה אם היה
 בלתי אפשר זולתו הוא מסוג השלמות האחרון לא ממינו
 כאבן והלבנה יתנועעו מן המלאכה עד שיהיה הבית ובה
 יוכל זה השנוי משאר השנויים האחרים אשר לא ימנו
 אחר תנועה כלל ולא בצד מן הצדדין ולזה נמנה זה השנוי
 בשלישי אחד ממיני התנועה ועזב לדבר בו עד שיתבאר
 ענינו הנה ובדמיון זה אשר אמרנו ל' כי שלמו' במתנועע
 ראוי שימצא מחובר בכח זמן מה ראה שאין במצטרפים
 תנועה ולא בקנין והעדר יותר ממה שנראה שם כי אין
 בכאן אמצעי ולא ימצ' בכאן שלמו' מחובר בכח הוא מסוג
 השלמות האחרון או ממינו אבל אם נמצא הנה הוא נכדל
 מאד מתנועת ההעתק אשר יקדם ההצטרפות וחולתו ולזה
 דמיון לו הם נמשכים לתנוע וכבר יראה כי אין במצטרפים
 תנועה מהיות אחד משניהם ישיגהו השנוי מבלתי ש
 שישתנה הוא בנפשו בשנוי האחר כאילו דרך משל ישוב
 ימין לראובן אחר אשר הי' לשמאלו ואחר אשר התכא' שאין
 באלו תנועה וכבר הוצע כי התנועה במתנגדים הנה לא
 ישאר שיהיה ממיני המתנגדים כי אם בהפכים ובעבור
 שההפכים שני מינים מין אין ביניהם אמצעי כגו' והנפרד
 והבריאו' והחולי וזה המין גם כן נראה מענינו ממה שקדם
 שהוא אין בו תנוע' כי השלמות לא ימצא' כ' בו נאמ' למה
 שבכת זמן מה על צד מה שימצ' בתנוע' וג' כ' הנה המתנועע
 אמנם ימצא מתנועע במה שכי' מה שממנו יתנועע ומה
 שאליו יתנועע כי הו' כאשר היה במה שממנו יתנועע הנה

הוא

הלובן מצד מה שהוא לובן נמצא לו ההעתק ולא ההעתק
 מצד מה שהוא יעתק נמצא לו הלובן אבל זה דבר קרה לו
 והשלישי המתנועע בחלק ממנו כמו שיאמר כי הישן
 יתנועע כאשר הניע קצרו מאבריו ופלוני נתרפא בעבור
 שעינו נתרפאה וזה החלק כאלו הוא נכנס במה שבמקרה
 שבפנים מה ואינו מקל הפנים אחר שהיה כדור התנועה
 מיוחסת אל כלו בעצמות בעצמות מפני תנועת הלקוי לא
 שימירו בכלל המקום וגם כן הנה החלקים כבר אפשר
 במה שיוכדל להם שיהי' מתנועע בעצמותו ואין כן הענין
 במתנועע במקרה אבל המתנועע בחלקו בפנים מה הוא
 נכנס במה שבמקרה והתנוע' מיוחסת אל הכל כאלו הפנים
 מזו היותם ומה שבמקרה הנה לא תקיף בו ידיעה ולא יעלה
 על לב לשום בעל מלאכה החקירה עליו כמו שיאמר
 ארסטוטלס ולעזבה ונדבר במה שבמצמות * ומבואר כי
 המתנועע בעצמות תנועה טבעית שיש לה תכלית והוא
 המתנועע מדבר מוגבל אל דבר מוגבל ולא יתנועע מאיזה
 דבר שהודמן ולא אל איזה דבר שהודמן ומבואר כי מר
 ממנו יתנועע המתנועע הטבעי תנועה ישרה ומר שאליו
 מתנועע מתנגדים וזה יראה בחקירה ואין ראוי שתספק
 עליו תנועת קצת המתנועעים אל האמצע בין ב' ההפכים
 כשתור דרך משל יתנועע אל הירוק כי זה אמנם יתנועע
 אליו מצד מר שבירוק מן הלובן לא מצד מר שבו מן
 השחרות וכך שאר מיני האמצעי' והמתנגדים כמו שנאמר
 ד' מינים' החיוב והשלילה * והקנין וההעדר * וההפכים
 והמצטרפים * וראוי שנענין באיזה לאלו אפשר התנועה
 ובאיזה לא כי כבר הצענו התנועה במתנגדים ונאמ' אמנם
 השנוי מן השלילה אל החיוב והוא השנוי מן לא מציאות
 אל מציאות הנקרא הויה או השנוי מן החיוב אל השלילה
 והו' השנוי מן מציאו' אל לא מציאו' הנקרא הפסד הנה אינו
 תנועה כי התנועה כמו שנרא' מגדרה במתנועע ואין בכאן
 מתנועע נמצא א' בפעל ורמזו אליו מעת התחלת התנוע' א'
 תכליתה

מאמר רביעי

שיאמר בקול שהוא בלתי נראה ולזה מה שיאמר בדברים הנצחיים שהם אינם בזמן כי היה הזמן לא ישראל על מצאותם ולא יעדיף עליהם בשתי קצותיו כפי מה שדרכו שימצא לדברים הנמצאים בו וכבר נאמר גם כן כי תנועת הגרם העליון אינה בזמן כי היה בזמן נשוא בשווי עמדה ולא יעדיף עלית משני קצותיו אבל אם נאמר שהוא בזמן הוא מצד שהלקיה בזמן ' ואולם מתי הנה הוא יחס הזמן המגיע בעתה המגיעת מן העתה העומדת אל התנועה ואל הדברים הנמצאים מאשר הם מתנועעים וכמו שהזמן ישער התנועה כן התנועה כבר אפשר שתשער הזמן על צד מה שדרכו שיעשו הדברים המשוועים בדברים אשר ישערו אותם אבל כי ההכרח ביניהם כי מהות הזמן הוא ישפוט בעצמות לתנועה ושער התנועה לו סקרה תשיג אותה

מאמר החמישי

זה המאמר יכלול הדבור באיזה סוג מסוגי המאמרות תמצא התנועה ובאיזה מהם לא והדבור במשיגים ישיגו הגשמים המתנועעים תנועה ישירה מן יחד וההמשך והמשיש וההדבקות ועל כמה צדדים תאמר התנועה האחת ואיך תתהפך תנועה לתנועה ואיזו מנוחה תנגד אותה איזו תנועה ' ואיזו מנוחה תנגד אותה איזו מנוחה ארסטו יתחיל לפני זה בדבור בדברים הכרוזים בבאור אל הדברים ואם היה רוב מה שבנה המאמר מבואר בנפשו ' ואמנם ישור אל הצד אשר תפול בו האמרת בדבר ומה שהיית דרכך הדרך הזאת הנה הדרכים הנעשים בתקירתו הם דרכי החלוקה והחפוש ובאור מה שיורה עליו השם ובכלל צדדי ההישרה אל נפילת האמרת בדבר ונלך אנחנו בזה כפי מנהגו ונדריך בזה סדרו ואומר כי המתנועע יאמר על אחד משלשה מינים אחד מהם המתנועע בעצמותו כאבן ירד והלכן ישוב שהור והנתך יצא ' והשני המתנועע בדרך הסקרה כאשרנו הלבן יעתק והנעתק ישוב לבן כי הוא לא הלבן

לשאר התנועות ושערו להם אמנם היא שנית ובאמצעות
 התנועה הזאת התחייב שיהיה הוא המשער וזה נראה כי
 הנה היסוד החדש והשנה אינו דבר זולת חלקי הזמן אשר
 הם נמשכים לתנועת הגרם השמימי וכדמקן לזה עם שהו'
 מושכל שהוא מפורסם אצל כל האומות כי זאת היא
 התנועה אשר ישוער בה ובזמנה שאר התנועות ושאר
 הזמנים והדבר אשר ישוער בו הדב' עם שהוא ראוי שיהיה
 מסוג המשוער יתחייב שיהיה בהכרח ראשון בזה הסוג
 כלתי מתחלק כי היה שעור בטבע כאחד במספר' ולזה
 ראוי שתהיה זאת התנועה קודמת על שאר התנועות
 וזמנה אשר הוא היסוד והליולה שעור שאר הזמנים ושהי'
 הזמן משער לתנועה הזאת ראשון ובעצמות ויהיה היותו
 משער לזולתו משאר התנועות שנית ובאמצעות התנועה
 הזאת' ומהנה יראה איך הוא משער לשאר התנועות ולא
 לתנועות לבד אבל גם למנותה ובכלל איך יווחס מציאות
 הדברים אל הזמן אם מה שדרגו שימצאו בזמן ואיך ישל'
 בהם במתי' ואנחנו נאמר בזה אמנם שערו למה שהיה
 מן התנועות ימצא לו הקוד' והמתאחר והיא תנוע' ההעתק
 כי הוא אמנם ישער אותה בקודם והמתאחר מן התנועה
 היומית וכאשר היה זה כן הנה מה שהיה מן התנועות לא
 ימצא לו קודם ומתאחר כתנועת השנוי הנרה הוא יבא
 בהם בקוד' והמתאחר מאצל כפשו וכן היותו משער למציאת
 הדברים אבל כי ההכרח ביניהם כי כמו אלו התנועות
 ואם לא היה בהם הקודם והמתאחר הנה להם שתי תכליות
 בטבע ואיך כן מצ' יאות הדבר בזמן כי הזמן הוא אשר יבא
 בשתי תכליות בו ויעשה אותו ואמנם היותו משער למנות'
 הנה הוא אמנם יהיה בהיותו משער לתנוע' הנשאת בשווי
 לה ובכלל אמנם ישוערו הנמצאות מצד שהן מתנועות
 או שידומה בהן אפשרות תנועה וכאשר היה זה כן הנרה
 מה שלא יתנועע ולא ינוח לא ילובש בזמ' כלל ולא ישולל
 ממנו מצד סדר שדרגו או דרך סוג שימצא לו אלא כמו

פאמר רביעי

שהוא מספר ושער התנועה לו במקרה כלומר מצד מה
 שיקרה לספור שישפור המספר י ואחר שכבר הרבאר
 פענין הזמן שהוא מספר התנועה בקודם והמתאחר הנה
 לא אשער אם הוא מספר לכל תנועה כלומר נמצא לכל
 התנועה אם מספר תנועה בעינה כי אנחנו אם שמנו אותו
 מספר נמצא בכל תנועה הרתייב שיתרבה הזמן לרבו
 התנועות ויהיו העתיות גם כן מתרבות והזמן ככל מקום
 אחד ומדובק ואם שמנו אותו מספר תנועה אחרת בעינה
 התתייב שלא ישער בזמן מי שלא ישער אותה תנועה ולזה
 ראוי שנניחיהו בלתי מתרבה ברבוי התנועות כמספ אשר
 לא יתחלק בהחלק נושאינו ולא יתרבה ברבוי כמו העשרה
 דרך משל כאשר לקחנו אותם עשרה מוסים ועשר המורים
 ועשרה בגדי כי הם עצמם אחדים ואינם בזה כמו המקרים
 אשר יתחלקו בהחלק נושאייהם כלובן והשחרות וזה
 מתחייב בו מפני שהוא מספר התנועות והמספר איך מדרכו
 שיתרבה בהתרבות הנושאים לו ולזה מה שנאמר שהוא
 מספר התנועה הכללית אשר ישיג השכל כי כל הנמצאות
 המשתנות בה ושהיא המקפת לכל המשתנות ושהוא לא
 יצטרך בצוירו שימצא מיוחד בתנועה בהפך מה שיקרה לו
 כאשר נלקח משוער וזה כי הוא ראוי שיוחס אל תנועה
 ידועה כדי שיהיה ידוע ובעבור שהיו התנועות קצתם יותר
 קודמות מקצת ומציאותם יותר מפורסם והיה היות קודמת
 תנועת ההעתק ומזאת תנועה הגרם השמימי ומזאת התנועה
 יומית והיה ראוי שיהיה השיע' יותר קסן מכל מה שישוע'
 בו באותו הסוג והיותר הזק קדימור מהם התחייב שילקח
 מיוחד בתנועה בתאר הזה כי הוא אמנם ישוער בו תנועה
 מיוחדת וזהו תאר תנועות השמים עם שאר התנועות ואלו
 היתה תנועה בכאן יותר מהירה ממנה היתה היא המשערת
 בזמנה זולת האחרת אבל בעבור שהיה מספר התנועה
 הזאת היא קודם על שאר מספר התנועות עד שמציאותו
 ראשון ובעצמות אמנם הוא לזאת התנועה ומציאותו
 לשאר

לה החלוקה בשכל ולזה מה שאמר אלאכסנדור לולא
 מציאות הנפש רא ימצא כלל זמן ולא תנועה יחנה כבר
 התבאר מזה המאמר מהו הזמן ואיזה מציאות מציאותו
 ושהעתה בו כמו הנקודה מן הקו כי כמו שהנקודת התחלה
 ותכלית לקו כן העתה התחל ותכלית לחלקי הזמן העבר
 והעתיד כי העתה כמו שקדם אינו דבר זולת התכלית
 המונח בין התנועה הקודמת והמתאחרת אבל כי הרובול
 בינו ובין הנקודה כי הנקודה נמצאת בקו בפעל ורסו לא
 ואמנם העתה כאשר לוקחה בפעל הנה אי אפשר שירמז
 אליה כלל כי הוא תכלית אפשר שירמז אל חלק מניע מחלקי
 התנועה כפי מה שהתבאר בגדרה * וגם כן הנה הנקודה
 אפשר שתונח התחלה מבלתי שיהיה תכלית או תכלית
 מבלתי שתהיה ותתלה וזה אמנם ישנה במרחק הישר
 מצד מה שהוא מתחלק ובעל תכלית ומוקף בו וזה אי
 אפשר בעתה כי אנתנו כאשר לקחנו עתה מה אמנם
 נקחה תכלית לזמן העובר והתחלה לזמן העתיד והוא
 צרור דומה מכל דבר בנקודה אשר הונחה על העגולה
 כי הוא איך שהונחה אליה נמצאת התחלה ותכלית *

ומהנה יראה נצחות הזמן ושהוא נמשך לתנועה נצחות
 סבובית וכמו שהנקודה היא אשר תעשה הקו ותגבילתו
 בה יהיה המחובר בעל חלקים כן העתה הוא אשר יעשה
 הזמן ויגבולתו ולולא הוא לא יהיה שם קודם ולא מתאחר
 כלל ולא מספר כי התנועה מן הדברים המחוברים ולזה
 יצדק על הזמן סגולת הכמה המתדבק והם הארוך והקצר
 וסגולות המתחלק והם המעט והרב * ולא היה הקו יתחבר
 מנקודות היה מתחייב שיהיה הזמן יתחבר מעתות והיה
 הזמן מספרים * ובכלל היה נמנה בכמה המרחלק אבל
 הנה יתבאר כי כל שתי נקודות הנה בין שניהם קו ושכל
 שתי עתות הנה בין שניהם זמן ובעבור שהיה הזמן מספר
 התנועה השיגור בהכרח הוא שתשוער בו התנועה וישוער
 בו בתנועה אבל שערו התנועה הוא דבר לו בעצמות מצד

מאמר רביעי

ואולם הוא קבוץ הקודם והמתאחר והקודם והמתאחר ספור
ליא מספר אבל זרה הספור מצד שבו ישוערו התנועות
תחלה והמספר הוא אשר ישוערו בו הדברים תחלה היה
בזמן דמיון מן המספר והיה אפשר בו בפנים מה שיאמר
שהוא מספר התנועה הנה כבר נראה מזר המאמר
הענין אשר רצהו החכם * וכאשר היה הענין כן הנה
הזמן אחר אשר אי אפשר לנו שנאמר שהוא התנועה
הספורה בעבור הקודם והמתאחר מחלקיה כי התנועה
אינה סוג לזמן אבל היא נושאת לו א"כ בהכרח הוא ספור
התנוע' מצד הקודם והמתאחר והספור הוא סוגו והנה זה
הוא ענין הדברים הנמצאים בנושא וזה כי הראוי שנאמר
כי השקול דרך משל הוא הספור מן הזקובים במשקלות
משנאמר שהוא הזקובים הספורים במשקלות' וכמו שהוא
כאשר אמרנו כי השקול הוא מספר הזקובים במשקלות
הנה אין אנתנו רוצים במספר בכאן המשולל מן החם אבל
אמנם נרצה הספור הנר' כן כאשר אמרנו לזמן שהוא
מספר התנועה אמנם נרצה הספור והנה כבר נראה מזר
המאמר המכוון אשר רצה החכ' באמרו בגדרו שהוא מספר
התנועה בקודם ובמתאח' ומהנה ירא' כי הזמן אינו תנועה
ראיה מבוארת כי היות חלקי התנועה קצתם קודמי לקצת
והשיג המספר להם אינו דבר בעצם התנוע' אבל התנועה
בעצם שניהם 'וכן גם כן יראה בגדרו שהוא מצד פעל
לנפש כמו שיאמר ארטוטילוס ומצד מה נמצא חוץ לנפש
זה כי התנועה תצטרך במציאותה וקבוץ חלקיה קצתם
אל קצת אל השכל כי הנמצא ממנה חוץ הנפש אמנם
הוא ההתנועות והוא ענין המרנועע אבל כשנלקחה
בשכל מקובצת התחייב לה שתהיה בעלת חלקי קודמים
מתאחרים ובעלת מספר על צד מה שישונו הבעלים חוץ
לנפש נשואיהם העצמותיים אבל יראה שיהיה לה זה
המקרה גם כן בכח וההכנה כי התנועה אשר הזמן משיג
אותה אחת ומדובקת כפי מה שנבא' אחר זהו ואמנם יקרה

היתה התנועה מציאותה במחשבה : ובכלל מרה שתינו
 התנועה מהיותה מדובקת ובעלת חלקים וכי ממנה הקודם
 והמתאחר אמנם זה לה מפני המרחק אשר עליו תהיה כמו
 מה שישנו הזמן מזה אמנם ימצא מפני התנועה והמרחק
 אשר עליו התנועה אמנם יהיה אפשר שיצויר בו הקודם
 והמתאחר לא בשימצא אחד ומהובר אבל שרנוה עליו
 קודם זה נקודה אחת ויותר ואז יצויר ממנו שזה החלק
 קודם לזה וזה מתאחר וכך התנועה גם כן אי אפשר שיצויר
 בה הקודם והמתאחר כאשר תלקח אהר בפעל ואולם
 כאשר ילקח בה תכלית יחלק הקודם ממנה מן המתאחר
 הנה לא נעשה דבר זולת הזמן וזה כי הקודם בה והמתאחר
 אינו דבר זולת העב' והעתיד כי היה זה הדב' אשר תקחהו
 תכלית התנועה הקודמת והתחלה לתנועה המתאחרת
 הוא העתה' ולזה כאשר לא נשער בעתה לא נשער בזמן
 כי אנחנו כאשר לא נשע' בעתה לא נשע' בקוד' והמתאחר
 בתנועה וכאש' לקחנו העת' ושערנו בו שערנו בזמן לקחנו
 העתה הקודם והמתאחר אחד לא נשער כשהוא הדש זמן
 נוסף כמו שקרה לאנשים שעשו עצמן אלהיים אשר ישנו
 וכאשר היה זה כן הוא מבואר כי הזמן אמנם יתחדש עם
 חלקנו התנועה בעתות אל הקודם והמתאחר ולזה אין
 הזמן דבר זולת חלוקת התנועה בעתות אל הקודם
 והמתאחר ומבואר כי חלקנו התנוע' בזאת החלוק' ישנה
 בזה שתהיה מנויה לנו רפחות מזרה בשתי ערות כי
 המחובר כאשר לקדוהו במה שהוא מחובר ואחד יהיה
 ספור ומניו בכת וכאשר חלקוהו אל חלקים בפעל ישנהו
 שיהיה ספור וכאשר היה הענין כן הנה הזמן הוא בהכרח
 ספור הקוד' והמתאחר הנמצ' בתנוע' והספד' הו' סוגו והקודם
 והמתאחר הנמצ' בתנוע' הוא הכדלו ומאמ' ארסטוטלוס בו
 שהו' מספר התנוע' בקוד' ובמתאחר אמנם רצה שהו' ספור
 הקודם והמתאחר הנמצ' בתנוע' לא שסוגו הוא המספר כי
 המספר הוא קבוצ' האחרים והזמן אינו קבוצ' האחרים

מאמר רביעי

דמינו הזמן הנה דמינו אותו מתנועע או נמשך למתנועעי
 ואולם כי הזמן אינו תנועה הנה זה מבוא כי אנחנו כאשר
 נצייר מיני התנועה בלעדיו ואלו היה הזמן תנועה היתה
 מתחייב שהיה מגוי למיני התנועות ומתרבה ברבויים
 והיה מי שלא ירגיש בתנועה מה נעלם ממנו זמן מה ולזה
 אי אפשר שנניחחו מין ממיני התנוע' או תנועת מה רמז
 אליו כמו שהיה סובר מי שיושימהו תנועת השמים כי אלו
 הנחנו דרך משל אנשים רבים סגורי תחת הארץ מקטנותם
 כמו שאמר אפלאטון בחירתו היו הם בלתי משערים בזמן
 כלל בעבור שהם לא ירגישו תנועת הנרס העליון וזה שקר
 וגם כן הנה התנועה ממנה פמהרר וממנה מתאחרת
 ושניהם ממה שימצאו בזמן כי המהיר הוא אשר יחתוך
 גודל רב בזמן קטן והמתאחר בהפך זה וכלל הנה יראה
 כי הזמן מקרה לתנועה ושהתנועה לקוחה בגדרו על צד
 מה שילקחו הנושאים בגדרי מקריהם כי אנחנו לא נוכל
 שנצייריהו רק מן התנועה והיה אפשר שתצויר התנועה
 ריקה ממנו ואין ראוי שיהשב בנו שאנחנו עשינו ככאן
 מקום המציאות והסלוק בהיות הזמן עומד בתנועה כי
 אנחנו אמנ' עשינו אותו על צד ההישר לא על צד האמת
 כי כבר התבאר מוס המקום היה בחקירת הסבות בו ואחר
 אשר ציירנו מענין הזמן שהוא מקרה לתנועה מה זה
 המקרה מי יתן ואדע ונאמר כי הזמן כמו שאמרנו יותר
 מבוא' ממה שימצא שחו נמשך לתנועת ההעתק וההעתק
 ישיגהו שימצאו קצת חלקיו קודמים וקצתם מתאחרים
 והסבה בזה כי הנעתק אמנם יעתק על מרחק מה והתנועה
 שזה למרחק וסדורה בסדרו וכמו שהמרחק ימצאו קצת
 חלקיו קודמים בסמיכות אל התחלת מה וקצת מתאחרים
 כן יתחייב שימצא הענין בתנועה אבל זהו הסבה בהיות
 התנועה כתאר הזר' אבל כי ההבדל ביניהם כי הקודם
 והמתאחר במרחק נמצא בפעל ורמז איהם ואולם התנועה
 הנה מציאות הקודם והמתאחר בה אמנם הם במתשבת כי

אם היה מתנועע בטבע וכחה תמיד ונצחית אם היה נח
 בטבע מענין בשמים והארץ כי איזו נקודה הנחת בכדור
 איננה יותר ראויה שתהיה התחלה משתהי תכלית וכאשר
 לא היה בו תכלית בטבע הנה אין שם מנוחה כלל וכאשר
 לא תהיה שם מנוחה התחייב שתמיד התנועה * והנה
 נכאר אלו הדברים באור יותר טוב כמה שאחר זה *

הדבור

בזמן הבקשה המכוונת בכאן גם כן מענין
 הזמן אמנם הוא שנדע מהותו ואמנם
 מציאותו הוא מבואר בנפשו שהנה יראה כי לו נשואים
 עצמותיים לא יאותו כי אם בנמצא כאמרנו כי הזמן ממנו
 עובר וממנו עתיד ושעת תכלית משותפת בין העב והעתיד
 ושחזקן העומד בהנחה לא בטבע כי אי אפשר שימצא
 חלק מן הזמן בפעל 'וכן ירא' גם כן כי הזמן מדויק ושכל
 זמן מוגבל הנה קצותיו שתי עתות * ובכלל הנה קרה לו
 עם שמציאותו מבואר בנפשו שהיה פפורסם ולכן נמצא
 בספר המאמרות אחד מימי הכמות ואנחנו הנה ראוי
 לנו עתה שנעיין בו מאלו הענינים המבוארים מציאותם
 לו כפי מה שעשינו במקום נאמ' כי אנחנו כאש השתכלנו
 מציאות הזמן והיות חלקיו אם עבר או עתיד ושהוא אין
 דבר ממנו אפשר שיהיו רומזים אליו בפעל לא ימצא דבר
 דומה אליו כי אם והתנועה וזן התנועה ההעתק הנה חלקי
 התנועה קצתם כבר נפסדו ומקצתם מוכנים שיהיו בענין
 בזמן ובכלל אי אפשר שנגיח זמן ולא שנתשבתו כל שכן
 שנציירנה אם לא שנצייר תנועה ולזה כאשר לא נשער
 בתנועה כלל לא נשער בזמן כמו שיאמר שקרה לאשר
 עשו עצמן אלהים אשר ישנו וכמו שאיננו באדם כאשר
 יושלך על המעשים המהנים או אצלי השינה החזקה כי
 הנה הוא אם שידבק העתה הקודם בפתאום או שיבואר
 בזמן הקצור בהפך מה שיארע החולים אשר יעורו כי הם
 יארכו הליל ולא זה לבר אבר כאשר הונח דבר בזמן אמנם
 נניחנה כאלו הוא מתנועע וחוזק שער * ובכלל כאשר

מאמר רביעי

מדברי אבונצר והו' באור מדברי אבונבאר בן אלצאיג אבל
ידמה שיהיה הטוב שיאמר כי הכדור מרכזו אשר יקוף
בו במקום במקרה ר"ל כי מרכזו הוא במקום בעצמו בעבור
כי אשר במקום בעצמות הוא מוקף לא מקיף והמקיף
נכחי למוקף בו וכאשר היה גשם מה כמו השמים אינו
במקיף בו אינו במקום בעצמות ואמנם הוא במקום בעבור
שהוא יתנועע על מה שהוא במקום והוא המרכז בעבור
שהוא כמוקף בו במקרה : הנה זה ענין מאמר ארסטוט'
כי הגשם השמימי אם נמצא במקום הוא במקרה ואולם
מאמר אבו בכר בן אלצאיג כי הכדור במקום בעצמות וזה
יחייבתו כי המקיף במוקף בו במקום בעצמות וזה שקר
ולא ישיג השתוף אשר בין הגרם העגול והגשם ישר
המרחקים שיהיה במקום אחד מהם נכחי למקום האחר
ובעבור שהיה מה שיאמר שהוא במקום מקרה אמנ' יאמ'
בו זה בעבור שהוא בדבר הוא במקום בעצמות יתחייב
שיהיה זה ענין הכדור מפני שהו' במרכזו אשר הו' במקום
בעצמות : ומאמר אבן סינא בתנועה הסבוכית אשר היא
אינה במקום כלל ואמנם היא במצב הנה לא אבין אותו
ואחשוב בו שירצה בזה שהיא תעתק ממצב אל מצב
מבלתי שיחליף המקום בכללה ואם היה זה הנה הו' אמת
ואם רצה רומר כי תנועתה במצב נפשו אשר הו' המאמר
הנה אינו אמת כי אחד סמה שיתקיי' בו המצב הו' המקום
ונם כן הנה נבאר כי המצב אינ' בו תנועה כלל : ובעבור
שהיה המקום הוא אשה יעתק אליו העתק התחיי' שיהיה
תכלית הגשם המקיף מתיחס ודומה ושלמות במתנועע
כמו המים לארץ והאוויר למים והאש לאוויר אלא שהו'
בגשמים אשר יתנועעו תנועה ישרה בעבור שהיה מה
שממנו יתנועע המתנועע הפך למה שאינו יתנועע התחייב
שינוחו הגשמים הפשוטים כאשר שבו במקומם הטבעיים
ושיתנועעו כאשר היו חוץ מהם' ואולם הגשם השמימי
המתנועע כסבוב בעבור שהי' התחלת התנוע' בו ותכליתה
אחד במאמר התחייב שתהיה תנועתו תמידית ונצחית

בעבור הגשם אשר מחוץ היה קיומו מוכרח ובמקרה ולא
 תהיה סבה עצמית לקיומו במקו אחד ולזה כאשר טלקנו
 הגשם אשר מחוץ היה אפשר שיעתק הגשם המתנועע
 כמו זאת התנועה בכללה ותהיה תנועה מגולגלת לא
 סבובי זה כלו מכואר בנפשו ובכלל כאשר לקחנו הסבה
 בקיום הכדור במקום אחד קבוב הגשם אשר מחוץ יהיה
 כבר לקחנו סבה שאינה סבה והוא מן המקומות המטעים
 במי שיניח מה שאין תכלית לו בלתי מתנועע בעבור
 שהוא אין לו מקום יתנועע אלו וגם כן לא הנחנו הכדור
 במה שהוא כדור יתחייב שיתנועע בקבו גשם אחר כדורי
 היה מתחייב מזה מציאות מה שאין תכלית לו ואם היה
 זה כן והיה כל כדור אי אפשר לו מבלתי מרכז עריו יסבוב
 הנה לא יהיה אפשר שנניחם חלק ממנו והוא מתנועע
 בתנועתו כי הוא גם כן יצטרך אל מרכז ולא יהיה אפשר
 גם כן שנניחנו נח והוא חלק מן הכדור כי חלקי הכדור
 כלם מתנועעים יחד וחתיכים, חרוקה מתדמה : וגם כן
 הנה מן הירועות הראשונות כי המתנועע לא יתנועע
 על נפשו ושכל מתנועע יצטרך אל דבר נח עליו יתנועע
 ולזה יתחייב בהכרח במרכז שיהיה נפרד ונח ומה שזר
 דרכו הנה הוא גשם בהכרח ואם הונח זה גם כן יתנועע
 בסבוב התחייב שיתנועע על גשם נח וילך הענין אל לא
 תכלית או נמצאת נקודה נפרדת : הנה כבר נראה מזה
 כי הכדור במה שהוא כדור אמנם הוא במקום בקבובו
 ומקומו הוא גבנונית הגשם הנח אשר עליו יתנועע וכאלו
 הוא יקף בו ומה שהישיב אלו המאמר שיהיה למה שימצא
 בחוש מענין הארץ ושאר הגשמים הפשוטים והגשם
 השמימי וכפי זה ראוי שיובן במקום הגרם הכדורי שיהיה
 מוקף כלומר מכפנים ובכלל בעבור שהיתה הגשמות
 ממה שיאמר עליו ועל הגרמים המתנועעים תנועה ישרה
 בספק כפי מה שנבאר בספר השמים והעולם התחייב
 שיהיו כן המקרים המשותפים להם ואחד מהם הוא
 המקום : וזהו אשר יראה מדברי

מאמר רביעי

כטבע והמים גם כן נחים בתכלית האויר ומתנועעים
אליו כטבע וכן נציע בכאן כי התכלית העליונות הם
הגשם השמימי תכלית האש אמנ' תכלית הגש' השמימי
הוא לאש ואמנם תכלית האש לאויר כפי מה שהתבאר
בס' השמים והעולם מענין או הדברי' ושהאש מתנועעת
אל תכלית השמים ונחה בה והאויר מתנועע אל תכלית
האש ונח בה אבל אם הענין כן בכל גשם טבעי מה מקום
הגש' השמימי מי יתן ויודע כי אנחנו אם הצענוהו בתכלית
גשם אחר התחייב באותו הגשם האחר שיהיה בגשם אחר
וילך הענין אל לא תכלית והנה תשתק בזה אנשים רבים
במציאות מה שאין תכלית לו אבל יחויב לזה השקרים
הקודמים וגם כן אלו לא תניחה במקום איך הוא מתנועע
ומהכרח התנועה המקום * ונאמר שהוא אלו היר' בחיי
יתנועע תנועה ישרה הנה היר' מתחייב בהכרח שיהיה
בתכלית גשם אחר מחוץ והיה מתחייב באחר גם כן כמורת
זה כאשר הונח מתנועע תנועה ישרה * וככלל הנה אי
אפשר לסלק מה שאין תכלית לו בפעל אם לא הונח גשם
מתנועע בסבוב כי הוא ממה שיתבאר כי הגשם המתנועע
בסבוב והוא הכדורי במה שהוא כדורי ומתנועע בסבוב
אמנם הוא במקום בקבוכו ומקומו הוא גבנונית הגשם
הנח אשר יתנועע עליו כי הכדור במה שהוא כדור מקיף
לא מוקף : והראיה על שהגשם המתנועע בסבוב יצטרך
אל גשם נח כדורי עליו יתנועע ואינו חלק ממנו אבל הוא
נפרד ממנו ופוגש בו על צד המישוש כי הכדור הטבעי
במה שחוצה כדור אי אפשר לו מבלתי מרכז יסבוב עליו
הוא הסברה בהיותו קיים בכללו ומתנועע בחלקו ואלו
הנחנו מתנועעים שטחיו החיצוניים מכלתי מרכז כמו
שיסבוב התפוח היתה תנועתו בגלגול ולא תהיה בסבוב
ואי אפשר בדמיון התנועה הזאת שיחשב הגשם הכדורי
המתנועע בה קיים בכללו אם לא שיונה בקבוב גשם אחר
כדורי אם היר' שאין לו מרכז אבל כאשר הנחנו קיומו

על הצד הזה בעבור

יחד במקום א' לא מצד שזה לבן וזה שחור דרך משל אבל
 מצד המנעות הכנס המרחקים קצתם בקצת ולזה לא ישה
 בדבוק בעל השעורים הגשמיים כמופתיו וישורה הקוים
 והשטחים כי ההשוואה בדבוק אמנ' תהיה אפשר במתחלק
 מצד שהוא בלתי מתחלק ולזה לא יהיה אפשר בגשם כלל
 שישתוה בדבוק כאשר יהיה מתחלק בכל מרחקיו ולא היה
 אפשר בגשמים שישתוו בדבוק קצתם על קצת היה הענין
 כמו שיאמר ארסטו' שיהיה אפשר בשמים שיכנסו אם כן
 הוא בגוף דוחק זה שהוא היה אפשר שתחלק איזה גשם
 היה כגדל על איזה חלק רצית בקטנו ותשוה בדבוק קצתם
 על קצת עד שיהיה אפשר בכל שיכנס בחלק וזה יותר
 מגונה ממה שאפשר שיהיה מן השקר ואלו היה המקום
 הוא הפנוי היה מתחייב שיכנסו הגשמים בגשמים וזה
 שקר וגם כן הגשם כמו שאמרנו אמנ' יחול במקו במרחקיו
 ובאם הוא צריך אל המקום ואלו היו המרחקים הם המקום
 היו המרחקים גם כן ממרה שיצטרך אל מקום והיה בחיי
 המתחייב ספק מבואר והוא שיהיה המקום במקום וילך זה
 אל לא תכלית ואלו הם השקרים המחייבי להנחתנו מרחק
 נכדלי יחולו בו הגשמים וכאשר בטל זה לא נשאר שיהיה
 המקום דבר זולת התכליו' המקיפות ובאלו המאמר' בעינים
 ראוי שתחזיק כמטול הרקות אחר שנבאר כי מה שיורה
 עליו שם הרקות אצל האנשי אשר יניחוהו הוא הענין הזה
 ר' ל שהוא מרחק נפרד ואמנם הביא אל המאמר ברקות
 המחשבה אשר קרה לנו בתהלת הנערות שמה שלא יניע
 ראותנו ולא יעיק אותנו הקפתו נחשב אותו רקות ולזה מה
 שיתירו עם הארץ על זה שהוא אין דבר בו וידמה שתהיה
 מלת בו אמנם תורה אצל העם על זה הענין המדומה לזה
 היתה הסברה הזאת הטעאה גדולה ונשוב אל אשר היינו
 בו ונאמ' ובעבור שהמקום ממנו מעלה ומטה היה התכלית
 המקיף ממנו מעלה ומטה ונניח לפי מה שהו' נודע בעדות
 כי התכליות השפלות הם תכלית המים ותכלית האויר כי
 נראה כי הארץ נחה בתכלית המים ומתנועעת אליהם
 בטבע

מאמר רביעי

בתכלית הכלי י' אולם החלק הראשון והוא שיהיה הדבר כצורה בהיולי והיא המקול לפי זה היולי המנעות זה מכואר בנפשו שאם כן היה ההעתק הויה והפסד וכן העני בחלק הב' ואשר ראוי שיוחד החקירה עליה הנה הוא התכלית והרחק ונאמר שהוא כאשר הנחנו מרחקים נפרדים זולת מרחק הגשם העומד במקום בין שהיו אלו המרחקי' ממה שאפש' בהם שיתרוקנו מגשם לפי דרך מי שיאמ' במציאו' הרקות במחלט או לא יהיה אפשר זה בהם אבל אמנם ימצאו תמיד עם הגשמי ומחוכרים בהם יא' שהם מרחקי' עומדים בעצמו' זולת מרחקי הגשם העומד במקו' התחייב להנחה הזאת שקרים רבים מהם שהוא אם הירח אפשר שימצ' המרחק בפעל רק מגשם ובזולת חמר הנה יהי אפשר ג' כ' בנקודה זה כי יחס הנקודה אל הקו הוא יחס הקו אל השטח והשטח א' הגשם וזה יתחיי' בה בהכרח כאשר נפרד הגשם מן המרחקים אשר הוא מתחלק אליהם והם לקוחי' בנדרו בצד מר' שיפרד השטח מן הגשם וכאשר נבדל השטח מן הגשם שיפרד הקו מן השטח וכאשר נבדל הקו שתפרד הנקודה והנקודה כמו שנ' הוא תכלית הקו הנר' אפשר לפי ההנחה הזאת בתכליות שיפרדו מן הדבר אשר הם תכלית אליו ואיך יהיה זה המציאות להם אמנם הוא בצרוף הזה ולא המרחקי' אמנם אפשר בהם שיפרדו במאמר כאשר ילקחו מצד שהם עצמיות לא מאשר הם תכליות כמו שיקחם בעל השעורים ויפשיטם במחשבה ויאמר בגדר הנקודה דרך משל שהוא דבר אין חלק לה וכן יעשה בשאר כי הנה לא יראה זה בהם כאשר יעווינו בצד הזר חמר כלל ואמנם יראה זה בהם כאשר ילקחו מאשר הם תכליות גשמי' טבעיים והוא הצד אשר יעוויז בהם בחכמה הזאת ולזה טעו רבים וחשבו כי כל מר' שנפרד במאמר הוא נפרד במציאות ואמרו כי המספרים והשעורים נפרדים והנה נתקור על זה כמה שאחר הטבע והנ' אפשר שנבאר זה הענין בפנים אחרים וזה כי הגשמי' אמנם יהולו במקום מרחקיהם לא במקריהם ואמנ' נמנע בשני גשמי' שיחול

שיבאר במופת מציאות זה הגדר בכלל כמופתי מוחלט
 והגדר אשר יתחבר מזה המופ' היא יות' שלם בכל הגדרים
 והוא אשר יקרא ארסטו באמת מופת משתנה במצב כי
 ממנו ידע מהות הדבר בנפשו והוא כי המקום הוא אשר
 יעקנו הנשמים אלו על צד התשוקה כאשר היו חו' ממנו
 ויתחו בו כאשר השיגוהו על צד הערבות והדמיון ומיה
 שהוא בתאר הזה הנה הוא תכלית גשם מקיף וכאשר
 הומר סדר המופת הזה היה גדר המקום השלם שהוא
 התכלית המקיף יהיה בו שלמות לושמים המתנועעים
 תכלית תנועתם וידמה שיהיו לו הבאורים אמנם ישתנו
 על הנשמים המתנועעים תנועת היושר לבד : הנר אלן
 הדרכים אשר אפשר שיתבא' בהם כי המקום הו' התכלית
 המקיף מבלתי שיקרה לבטול מה שיורה עליו שם הרקות
 והוא המאמר ברחק נבדל אבל בעבור שהיה הדעת הזה
 ממה שאפשר שיפול' עליו המחשבה תהרה אצל העיון
 במקום ויהיה הבקש' בו תחלה כלאו הוא יחלק א' התכלית
 והפנוי על צד מה שיחלק הבקשה א' חלקי הסתירה בכל
 הבקשו' היה מן המחויי' שנשימהו אח' מן הקצו' המונחים
 בהקש' תנאי מתחלק ונשים הקצוות האחרות מה שיחשב
 בהם שהם גם כן מקום ובכלל זה שיפול' עליו במחשבה
 תחלה כי לא ימצא בבאן למקום סותרים בטבע :

ונאמר כי אשר יפול' עליו המהשב' מכל מה שיאמר
 עליו כי יש דבר בדבר והוא ד' דברים אח' מהם
 כצורה בהיולי כמו אמרנו המיחס בנתושר' והב' כהיולי
 בצורה כמו אמרנו העצים בכסא' והשלישי והוא היותר
 בפורס' כאמרנו המים בכיור וזה אפשר שיוכן על ב'מינים
 אחד מהם שיהיו המים בפנוי והרה' אשר בין תכלי' הכלי
 על שיהיה הרחק נפרד והאחד שיהיו המים בתכלי' הכלי
 ואי אפשר שיהיה שם רחק נפרד כלל הנה אלו הפנים
 הארבעה אשר אפשר שיפול' עליהם המחשבה כשהדבר
 ייחם אל המקום באחד מהם והוא נראה שהוא אי אפשר
 שיאמר כי הדבר במקום בשום פנים זולת אמרנו המים
 בתכלית

פאמר רביעי
המאמר הרביעי

זה

המאמר יכירול הדבור במקום והרקות והזמן
ונתחיל הדבור במקום כפי מנהגו ונאמ' אמנם
שהמקום דבר נמצ' הנה זה מבוא' כנפשו כי הנה נראה כי
בכאן נשואים עצמיים לא יאותו כי אם כנמצא' כאמרנו
שהמקום ממנו למעלה וממנו למטה והוא אשר אין יעתקו
הגשמים בטב' וינחו כדושהו מקיף את העומד בו ושהוא
נכדל מן העומד בו ושהו' אינו יות' גדול ולא יותר קטן מן
העומד בו' ואמנ' החקיר בכאן סמה זה הוא ואנחנו נעיינ'
בו מאלו הנשואי' העצמי' ונבין בהם מה שינש' לא מצד מה
שהו' חלק מהות לו ואם הכרנוהו הדרכנוהו דרך התחלת
מופ' ושמנו התלק האחרון מחלקי הגד' אם לא יהי' מבואר
בנפשו והי' סמה. שאפשר באורו בחלק הראשון ילך דרך
תולד' ומופ' ונאמר כי אנחנו כאשר השתכלנו הנשואים
הראשונים אשר מנינו אות' למקו' לא נמצ' בהם דבר מיוחד
ינש' עליו מדר' מה שהו' חלק מהות לא אמרנו בו שהוא
מקיף כי מעלה ומטה מהברליו המחלקים לא מהברליו
המעמידים וידמה שהיה הברלו המעמיד שהוא מקיף
וכאשר הוסתכל זה מעט השתכלות יראה מבלתי אמצעי
כי המקיף במה שהו' מקיף הוא תכלי' הגשם הקרו' המיוחד
אשר מחוץ וזה כשהשתנה במקיף שהיה זולת ושהיה
מיוחד כי האנה כמו שנ' ממנו מה שיאמר בקוד' ובמאחר
והבקש' בכאן אמנם הו' מן האנ' האמתי' לא על המשותף
כי ראובן דרך משל אמנם הוא בבית בעבור שהוא
בקבוב האויר והוא בהיכל בעבור שהוא בבית עד שיוחס
במצ' אותו ל' העולם ואפקיו בעבו' היותו במקומו הראשון
וכאשר היה זה כן ונשתנה סדר המופת הזר' היה גדר
המקום שהוא התכלית המקיף ומהנה יראה כי המקום
אינו הפנוי והרוחק אשר בין התכלית המקיפות אשר היה
אפש' פרידתו אצל אנשים והו' אשר יורו עליו בשם הרקות
כי מה שהי' זה דרכו אינו במקיף אבל אם הי' זה אפש' לל'
מציאות רחק נפרד הנה זה טקרה למקום וג' כ הנה אפש'

שיבוא

בשעור שיתוסף אל לא תכלית כמו שיחשב במספ' אם לא
 שחסר ממנו כשעור מה שנוסף וכבר בארנו זרה בפירוש
 במקו' הזה : ואולם החלק השעור λ לא תכלי' הנה יתבאר
 במאמר הששי כי כאן אנשים יניחו השעור מחובר ממד'
 שלא יתחלק' ואולם המספר הנה יראה שהוא אי אפשר
 בו החלוק אל לא תכלית : וכבר נראה מזה המאמר בכל
 הענינים אשר יאמר עליהם מה שאין תכלית לו מה נהם
 אפשר המציאות ומד' מהם נמנע וכשאר עלינו שנבאר
 ממה זה מציאות הנמצ' מהם ולמה זה מציאותו ואם היה
 יותר ראוי בתכנת מד' שאחר הטבע וכאמר כי זה המין
 האפשר המציאות אשר יאמר עליו שאין לו תכלי' אמנם
 מציאותו כמו שאמרנו בכח האפשרות ושיהיה התוספת
 בו והרבוני תמיד ישמר מה שבכח ומה שהוא בתאר הזרה
 אמנם יוחס אל החסר כי הכח מקר' לו כפי מה שהתבאר
 וגם כן הנה התכלית אמנם הוא בצורת' ונמשך אחריה
 והחסר בעבור שהיה בלתי מצוייר בעצמות לא יהיה לו
 תכלית ייוחד אליו אבל כאשר הגיעה בו צורה הי' אפשר
 שתפרד ותגיענו בתכרת צורה אחרת וזר' אפשר אל לא
 תכלי' במה שהוא חסר בעובר ובעתיד וכך הענין בהתחלק
 השעור והוספתו אל לא תכלית והוא אמנם קרה לו זר'
 בשכל מצד החסר כי הצורה נשארה על ענינו' ולזה היה
 אפשר במספר שיתוסף אל לא תכלית אבל שיהל' אל לא
 תכלית לא כי הוא מורכב מאחד' ויכלה בתכרת λ האחד
 והאחד במה שהוא אחד אמנם הוא בצורת' ולזה אינו
 מתחלק כלל אבל הוא יותר מכל דבר נקי מן החמ' ואולם
 הרבוני והתוספת הנדה הוא בעבור החסר ואולם נמצא
 ההשארות להויות כמין הזה מן המציאות' הוא בעבור
 היותר טוב כי בעבור שהיה הנצחי יותר טוב ממה שאינו

נצחי והיה מה שאי אפשר השארותו באיש

הטוב לו שיהיה זר' הענין ושישאר

במין ולזה הושס כמו זה המציאות

בתמיד לאיכלה ולא יפסק'

המאמר

סאמר שלישי

תכלית בעבור קצתם הכרחיים במציאות קצת' ובכלל יהיה
קצתם סבות לקצת ויתחייב ממנו תכליתם בין שנמצאו
בכח או בפעל' ואנחנו נאמר כי הענין בתיי היה כן אלו
היה אותם ההוים קצתם סבות לקצת בעצמות אבל אין
הדבר כן אבל מציאות מה שאין לו תכלית בהם בעבור
המניע הראשון אשר לא יסור מהיות מניע והנה נבאר
כמה שאמר זה כי מציאות מה שאין לו תכלית בתא' הזה
ר'ל בכח הכרחי לו אפשרי לבד' והנה אפשר שיפול האמת
במקום הזה בזמן כי אנחנו כאשר הנחנו הזמן בעל תכלית
מאחד משתי קצותיו ר'ל בהתחלה התחייב שיהי' מתהווה
מן הצד ההוא והמתהווה כמה שהוא מתהווה יתחיי שיהיה
מתהווה בזמן כי המתהווה הוא אשר נמצא אחר אשר לא
ימצא וכך כאשר הנחנו אותו בעל תכלי' מאחורינו יתחייב
שהיה נפסד והנפסד יתחייב שיהיה אחריו זמן שעמד בו
נפסד ובכלל תקודם והמתאחר לא ימצאו אם לא ימצא
זמן כמו שיאמר ארסטו' וזה מבואר בנפשו והנה נבאר זה
כמה שאמר זה על הפנים יותר שלמים ואולם מציאות
זה בתנועה הוא סוף מה שיתבאר בספר הזה וכבר אפשר
שיראה זה בקרוב כאשר עמדנו על שהזמן מקר' לתנועה
ושהתנועה לקוחה בנדריו על צד מה שילקחו הנושאים
בנדריו מקריהם העצמיים וכך אפשר שיפול האמ' בכמו זה
במספר' ואולם השעור הנה התוספת בו כבר יחש' שהוא
אפשר אל לא תכלית וארסטו' ימאן זה כי התוספת הוא
התוספת בצורה אחת' ואלו היה אפשר התוספת בו אל לא
תכלית היה אפשר מציאות צור' כלתי בעלת תכלית כי הוא
אם לא יהיה בטבע הדבר האחד קבול התכלית הנה הוא
בלי תכלית בפעל' : ואמנם השנו אנשים בו בין המספר
והשעור כי הנה כבר יחשב שהוא מן הודיעות הראשונות
שאנחנו כאשר הנחנו מספר מה או שעור מה היה אפשר
לנו שנוסף עליו וזה תמיד' ובכלל הנה תוספת השעור
אל לא תכלית היא אחת מההנחות אשר יעשה אות' בעל
השעורים כמה שזשבו אנשים וארסטו' סובר שאי אפשר
בשעור

וההויה וההפסד ושאר מרה שיאמר שאין לו תכלית מן
האופני אשר מנינו אותם הנה הוא אפשר המציאות ומה
שנמנ' מאותם החלוקי' הנה אינו נמנע מן הצד הזה אבל
מצד אחר שיתבא' במה שאהר זה כי המצ' הזמין והתנוע
בעלי תכלית מא' מב' קצותיו וכלתי בעלי תכלי' מן הקצה
הא' הנה זה נמנע אצל ארסטו' אם היה כבר חשבו רבים
כי מציאות מה שאין תכלית לו בזמן והתנוע' אפשר בכח
בעתיד ונמנע בעובר ואחזו בזה בטענות פחותות' מהם
שהם אמרו כי מה שנפל בזמן העובר הנה כבר נמצ' ויצא
אל הפעל ודינו דין מה שבפעל ומה שבפועל בעל תכלית
א"כ היה בזמן העובר בעל תכלית וזאת ההטעמה מבואר
וזה כי בעל זאת ההנה' לא יניח שנפלו בזמן העובר דברי
אין תכלית להם ואולם הניח שהו' כבר נפלו בזמן העובר
דברים שיש תכלית להם ולפני אותם הדברים דברים וזה
אל לא תכלית והבדל גדול בין שנניח מה שאין תכלי' לו
בדברים כנפש או בהיו קצתם לפני קצת כמו שיש הבדל
גדול בין שיונ' שהשעו' יחלק' לשעורי' אין תכלי' למספרם
או שיונ' מה שאין תכלי' לו בהלוק לא בשעורי' בעצמם כי
הא' נמנע והא' אפשר וג"כ הנה מה שנכנס במציאו' בזמן
העובר כבר נשלם ומה שנשלם כבר התחיל' וואולם מה
שאינ' לו התחלה הנה אין לו סוף וכאשר הונח כי הזמן
העובר אין לו התחלה לא יצדק עליו שהו' נכנס במציאו'
ויהיה לו סוף וכך מה שאין תכלי' לו אין לו התחלה ולזה
מי שיאמר כי הזמן אפשר שיהיה בלתי בעל תכלי' בעתיד
ולא יהיה אפשר שיהיה בלתי בעל תכלית' בעבר לא
יתחייב השרש הידוע כנפשו בזה והוא כי מרה שאין לו
התחלה אין תכלי' לו ומה שאין תכלית לו אין לו התחלה
ובזה יותר הספק אשר יאמרו בו שהוא אם היו התנועות
אשר בחדש המתאחר יותר מן התנועות אשר בחדש
הקודם והתנועות יש להם תכלית' הנה הפחות והיתר
אמנם יצדק על מה שיש לו התחלה ואמנם מה שאין לו
התחלה אין בו לא פחות ולא יותר כענין במה שאין לו תכלי'
מחם שהם ישימו אותם החדושים המונחים שאין להם

מאמר שלישי

שיהיו מיני המקום אין להם תכלית ויהי בעבור זה מיני
התנועה אין להם תכלית כי חלוף מיני התנועה ותכליותיהם
הוא אשר העמידנו על חלוף מיני האנה והתנועה הפשוט
כמו שנאמר שלש אם אל האמצע ואם מן האמצע ואם
סביב האמצע אמנם השנים מהם הנה נראה מציאותם
לאיש ולאין ואמנם אשר סביב האמצע הנה יתבאר
שהיא נמצאת לגשם כדורי פשוט וזרז בספר השמים
והעולם ובכלל הנה לא יראה מן החלוקה בשכל שיש
בכאן תנועות פשוטות וזולתי אלה השלש בין שהיה לכל
תנועה מאלו גשם פשוט או לא יהיה וכאשר הנחנו גשם
פשוט התחייב בהכרח שיתנועע באחת מאלו התנועות
הנה הנשמים הפשוטים אם כן יש להם תכלית בהכרח
והמורכב ממה שיש לו תכלית ואולם שהוא בלתי אפשר
שיונח זרז הגשם אשר אין לו תכלית מורכב מפשוטים
שאין להם תכלית למספרם באיש ואם היו יש להם תכלית
במין הנה יתבאר זה בספר השמים והעולם כי הוא ממה
שיתבאר שם שהוא אי אפשר שימצא מהלקי העולם
שנים באיש והנה אפשר שנבאר זה בצד הדברי הקודם
והוא כי כאשר הנחנו הגשם מורכב מגשמי שאין תכלית
למספרם באיש היה זה או במין התחייב שימצא גדול שאין
תכלית לו בפעל כי הנה יתחייב שיהיו החלקים אשר
הורכב מהם הגשם שאין לו תכלית מתמששים ואם לא
לא יהיה המורכב מהם מורכב * ואם תאמר הנה אפשר
שימצאו גשמי אין להם תכלית במספר בלתי מתמששים
כפי מה שהי' סובר אנכסאגוריש בערוב הנה אין הגשמים
יתחייב בהכרח כאשר הונחו אח' במין שיתחברו ויתמששו
ויתנועעו אל אנה אחר וגם כן הנה ימצאו ברהק שאין לו
תכלית ואם הונחו שאין להם תכלית במין יתחייב השקר
הקודם הנה נראה מזה שלא ימצא גשם שאין לו תכלית
לא מורכב ולא פשוט וזה שכוננו אותו *

ואולם מה שאמר בו שאין תכלית לו כבח והוא אשר
ימצ' דבר חו' ממנו בכמות תמיד זה אם בשכל
כהחלק השעור & לא תכלית או במציאות כתנוע' והזמין
וההויה

ולזה יתחייב בהכרח שימצא בלתי בעל תכלית מכל קטרי
 וכך יתהיי' גם כן מה שאינ' למט' מזה שהונח בלתי מתנועע
 בסבוב כי מתנועע בסבוב מתנועע בכל חלקיו יחד ומשלי'
 סבובו בכל חלקיו בזמן שיש לו תכלית וכאשר הונח שאין
 לו תכלית התחייב שיחתך שעור שאין לו תכלית בזמן
 שיש לו תכלית ומבואר במה שאחר זה כי זה נמנע. הנה
 כבר התבאר מזה המאמר אמתת מה שלקחנו אותנו בתנאי
 בקודם בזה ההקש התנאי אבל אנחנו כמו שאמרנו כאשר
 הצענוהו כן יתחייב הנמשך הנזכר והוא שלא יהיה אפשר
 בו שינוח ולא שיתנועע ודו' שקר ובכלל הנה הנחת גשם
 פשוט שאין לו תכלית ושוה שיהיה זה בכל מרחקיו או
 בשנים מהם או באחד כאשר הונח בלתי מתנועע בסבוב
 שקר כי כל מתנועע על אשר מדב' מתנועע אל דבר ומקום
 הכל והחלק בו אחד כי הוא כאשר יתנועע גוש עפר שם
 יהיה אפשר שתתנועע כל הארץ וכאשר ינוח החלק שם
 ינוח הכל. ולו הונח גשם שמה שאין לו תכלית על האופן
 הזה מתנועע כאשר הנחנו אותו יוצא ממקומו מן הצד אשר
 הוא ממנו בעל תכלית הנה יתחייב שלא יהיה מקום הכל
 והחלק אחד כי הכל כאשר ינוח אין שיונה שאין לו תכלית
 לא יהיה לו מקום כלל כי לא יהיה לו תכלי' יקיף בו ויהיה
 תנועות היסודות לא יתנועעו אל מקומות מוגבלים והנה
 נבאר זה יותר כאשר יתבא' מה הוא המקו' אבל מן הנראת
 בכאן כי המקומות יש להם תכלית ואם לא לא יהי' אפשר
 שיתנועע דבר א' מה שאין לו תכלי' כי הנה הוא אמנ' ינוח
 מצד מה שיתנועע אל מה שיש לו תכלית 'ואול' אם הונח
 הגשם אשר אין לו תכלית מורכב כפי מה שהיו רבים מן
 הקודמים חושבים אותו בכל התחייב שיהיה מורכב אס'
 מ'פשוטים שאין להם תכלית במספר במין וכל אחד מהם
 יש לו תכלית בגודל או שאין להם תכלית בגודל אס' כלם
 או אחד מהם ויהיו הם יש להם תכלית במספר במין
 ויתחייב השקר הקודם אבל כאשר הנחנו אותו מ'פ'שים
 שיש להם תכלית בגודל ושאין להם תכלית במין התחייב

מאמר שלישי

ומה שאין תכלית לוי וגם כן כל מספר הנה הוא אם זוג
 ואם נפרד וכל אחד מאלו השנים בעל תכלית אם כן כל
 מספר הוא בעל תכלית ובכלל הנה כל מין יונה בפעל
 ממיני המספר הנה הוא אחד במה שהו אותו המין ולאחד
 אליו ערך מה וכן יתבאר גם כן שלא ימצא גודל שאין לו
 תכלית בפעל וזה כי גודל אם שיהיה קו או שטח או גשם
 והקו כמו שנאמר בגדרו הוא אשר תכליותיו שתי נקודות
 והשטח הוא אשר תכליותיו קו או קוים והגשם הוא אשר
 תכליותיו שטח או שטחים והכלל הנה אמרנו מה שאין
 תכלית לו נמצא בפעל יראה אצל ההשתכלות שהם
 מתנגדים כי הוא מצד מה שהוא בפעל כבר נמצאו כל
 חלקיו יחד והוא שלם וכל ובעל תכלית יבעבור זה מר
 שיגדור ארסטוטלוס מה שאין תכלית לו בשווא אשר
 ימצא תמיד דבר יוצא ממנו אבל הבקשה הזאת אינן ממה
 שייחד בחכמה הזאת ואמנם החקירה המיוחדת לה אם
 בכאן גשם טבעי שאין לו תכלית כפי מה שהיו מניחים
 אותו העוברים מן הקודמים הטבעיים ונאמר אם נמצא
 בכאן גשם טבעי שאין לו תכלית הנה אם שיהיה פשוט
 או מורכב אבל אם היה פשוט והונח בלתי בעל תכלית
 בכל קטריו ולא יונה מתנועע בסבוב הנה לא יהיה אפשר
 כלל שיתנועע ולא שינוח כי לא יהיה לו מקום ירחנועע
 אליו ולא שינוח בו ולא יאמר בו שהוא נח או מתנועע לא
 על צד מה שיאמר זה בנקודה ובכלל במה שדרכו שלא
 יקבל התנועה והמנוחה ומה שיהיה בתאר הזה הנה אינו
 גשם טבעי ואין בו התחלת שנוי כלל ואולם שהו מחוייב
 שיונח בלתי בעל תכלית בכל קטריו הנה הוא מבוא ממה
 שאמר בעבור שהיה הגשם הוא הנמשך בכל המרחקים
 השלשה יתחייב בהמרח אם הונח שאין לו תכלית במה
 שהוא גשם שיהיה בלתי בעל תכלית בכל קטריו כי כאשר
 הונח שיש לו תכלית כאחד מהם היה העדר התכלית לו
 במקרה ובלתי הכרחי כי הדין על מרחק אחד מצד כו
 שהוא מרחק בתכלית או לא תכלית דין על כל המרחקים

תכלית לא בענין שהוא מתחלק בפעל אל חלקים עד אין תכלית אבל נרצה כי החלוק בו ישמור מרה שבכח תמיד כמו שישמור בשלמות הכח בתנועתו על האופן הזה יאמר בשעור גם כן ובמספר שהוא נוסף עד אין תכלית בענין שהוא כאשר ילקח במחשבה מספר מה או קו מה איזה מספר שיהיה או איזה קו הירא אפשר שתוסיף עליו וזה תמיד לא יכלה ועל דמיון זה גם כן יאמר זה בתנועה והזמן וההווה וההפסד אבל אפשר שצוויי מה שאין לו תכלית באלו השנים על שלשה פנים : אחד מהם שיהיו הזמן והתנועה מחודשים ואחר כן איזה חלק נמצא ממנו היה אפשר שימצא אחר אחריו אל לא תכלית וזה נאורז בדרך אפלאטון שדעתו כי העולם נהורה ואחר כן אמר שהוא נצחי : והאופן הב' שיהיה איזה חלק נמצא ממנו בזמן העומד נמצא לפניו חלק ואחריו חלק כמו שירא זה ארסטו ויהיה הסרת התכלית על האופן הזה העדר הנושא ממה שדרכו שימצא למצא מה מבלתי צרוף אל העתיד או ל העבר כי על אותו אופן הא' אמנם נעדר מן הנושא מה שנמצא לו בעבר ר'ל התכלית : והאופן הג' הפך האופן הראשון והוא שיהיה איזה חלק נמצא בעומד נמצא לפניו חלק ולא ימצא אחר איזה חלק שהונח בעתיד חלק אבל יהיה לו תכלית וראוי שנחפש על א' מאלו הענינים אם הוא נמצא אם לא ואם היה נמצא ממה זרה מציאותו ואל מה זה מציאותו והנה יאמר מה שאין תכלית לו על דרך העבר על פני א' מהם מה שאין דרכו שיקבל התכלית כלל כמו שיאמ' בקול שהוא בלתי נראה : והב' כמה שלא יוכל החוש השגתו וא' הליכתו כמו שיאמ' בים שהו אין לו תכלית : אבל ל' העניני יוצאי' ממה שבונתנו ל'ו בחקיר' בכאן ואמנ' נזכרו על צד השמיר' מן הטעייה ממה שיוורה עליו השם המשותף : ונשו' ל' אשר היינו בו ונאמר כי הנה ירא' שלא ימצ' לא גודל ולא מספר שאין לו תכלית מצד מה שהו נמצ' בפעל וזה כי כל מספ' שיונח בפעל הנה אפשר שיתוסף עליו מספר אחר ויהי' מה שאין תכלית לו וית' גדול

מאמר שלישי

בעת שיתפעל שומר ההפעלו ושלמו בעת שיתם ההפעלו
והשנוי הנה הכנוי יש לו שלמות בעת שיבנה מצד מה
שדרכו שיוכנ' וימצא לו ההבנו זמן מה ושלמו בעת שישוב
כי הנה לא ההבנו הי' קודם שיגיעו האכז והלבנ' ולא אחר
שנגמ' הבלי אבל במה שבין זה הנה ההבנות אם כן שלמות
הבנוי מצד מה שהו' כנוי וכך הגלגול שלמו המתגלג' במה
שהו' מתגלגל והלמוד שלמו המתלמד במה שהו' מתלמד
ובכלל הנה יגיע מזאת החקירה כי ההפעלות שלמות
המתפעל במה שהוא מתפעל הנה התנועה שלמות
המתנועע במה שהוא מתנועע ומבואר כי עמידתו על
גדרה מזה הצד נעתק אליו השכל מענינים כוללי' בלתי
מיוחדים כהפך מה שהיה הענין בבאור הקודם ובאמת
מה שנאמר בו גם כן שהוא למוד דברי' וההבדל אשר
לקח בכאן בגדרה הוא מצד הנושא והוא בכלל יותר
מפורסם מן התנועה ויותר מבואר ולזה נלקח בגדרה'
ואולם השנויים המגיעים בעתה אינה תנוע' כי לא תמצא
בהם הכח שומרת לשלמותה זמן מה אבל אמנם ימצאו
באחר מן השנוי ענינים וזה אם בשלמות הפשוט או בכח
הפשוטה כבעל הימין ישוב שמאל וכבעל השמאל ישוב
ימיני ולזה אין במצורף תנועה והנה יכא הבדל זה במה
שאחר זה וזה הוא המאמר בתנועה על תכלית מה שהיה
אפשר לנו בכלל ובביאור וכבר נשאר עלינו מבקשות זה
המאמר מה שאין תכלית לו:

הדבור

במה שאין תכלית לו והתחלת העיון
בזה שנחלק על כמה פנים יאמ' מה שאין
תכלית לו והוא אפשר שיצויר על אופנים אחד מהם מה
שלא יהיה לו מן השעורים והגדלים תכלית אבל הוא
נמשך בפעל אל לא תכלית וכך מה שהיה מן המנויים
באין תכלית האחרים בפעל וזה אחד מהאופנים שאפשר
שיצויר מה שאין לו תכלית והוא אופן השני כמו שיאמר
בשעור שהוא מתחלק אל לא תכלית בענין כי איזה חלק
לוקח ממנו במחשבה היה אפשר שיחלק וזה אל לא
תכלית

מה שבכח מצד מה שהוא בכח 'ואמנם רתננה בו מצד
 מה שהוא בכח בעבור שהוא הכדל התנועה המיוחד אשר
 ישמור מציאותה על צד מה שישמרו הכדלי הנמצאות
 מציאותם כי השלמות כאשר אמרנו שני מינים אם
 שלמות גמור לא יהיה בו דבר מן הכח כלל והוא תכלית
 התנועה אשר כשתשיגהו נסתרה ונפסדה וזה כמו הלכך
 יתנועע עד אשר ישוב שחור והנחשת יתנועע עד אשר
 ישוב שחור כיוור או שלמות ישמור מה שבכח ולא ימצא
 כי אם במציאות הכח מחוברת בו והענין הזה הוא הנקרא
 תנועה ולזה כבר יראה כי התנועה מן הענינים המתדבקי
 כי היא כאשר עמדה ועויין ממנה חלק שיהיה אפשר
 ש יורמז אליו הנה כבר בטל הכדלה המיוחד בה ונמצא
 המין האחר מן השלמות הפשוט ואם התנועע אחר כן
 הנה זה מצד מה שיש לה כח אחרת ובכלל היא תנועה
 א זרת ומבואר אחר שהיה סוגה הנמצא כי זה הגדר מן
 הגדרים המסופקים ושהוא מן המינים המסופקים ממה
 שיאמר בקודם ואחור יוכל שכן כאשר נמצא בכל
 סוג שני מינים מן השנוי מתנגדים וזה כמו ההוי וההפסד
 בעצ' והגדול והחסרון בכמות וההתלבן ושוב שחור באיכות
 ומה שהוא מן הגדרים זה דרכו הנה לא יספיק ממנו
 בזאת הידיעה מבלתי שיאמר בענין ענין ממה שתחתיו
 ביחוד ולזה הנה יאמר בטה שאחר זה בסוג סוג מסוגי
 התנועה אמנם תנועת ההעתק בספר רשמים והעולם
 והגדול והחסרון וההויה וההפסד וההשתנות בספ' ההויה
 וההפסד אבל יספיק בכאן מידיעתם זה השיעור מן הציור
 כי היתה הכונה בספר הזה הדבור בדברים הכוללי 'הנה
 כבר התבאר מזה מה הוא התנועה במוחלט והית' דרכנו
 אל לקיחת גדרה מן הנשואים העצמיים המיוחדים לה
 אשר הם חלקי גדרה 'הנה אפשר שנבאר זה על צד אחר
 דברי ורצוני בדברי המאמרים הצודקים הכוללים אשר
 אינם ביחוד ולא מיוחדים 'וזה כי הנה יראה כי לדברים
 כלם טבעיים היו או מלאכותיים שתי שלמויות שלמות

מאמר השלישי

מתחלת הענין שהוא אצל החקירה על המקום מר הוא
 תחלק הבקשה תחלה אליו ואל התכלית המקיף אותה
 משניהם הוא המקום על צד מה שתתהלק הבקשה אל
 חלקי הסתירה בטבע ולזה הראוי לפי מנתנו שנזכרו
 אצל החקירה על המקום ותחיל לפי מנהגו מן המאמר
 בתנועה : ונאמר כי גדר התנועה ואם הית' הבנתו קשה
 לפי מה שיאמר ארסטו' הנה הוא מן הגדרים התנוונים
 באחת מן השתי דרכים הנזכרים באנאליטיקא השנייה
 רוצה לומר דרך החלוקה או דרך ההרכב' ובכלם הנה אין
 בו דבר ילך דרך התחלת מופת ותולדת מופת ואין כל
 חלקיו מוסכלי המציאות לתנועה עד שתהיה תולד' מופת
 ולזה הנאות שנלך בהוצאת רזעלומתה דרך החלוקה
 ונאמר כי כבר יראה גם כן שאנחנו לא נוכל להכניסה
 תחת סוג אחד בעינו מן הסוגים העשרה אבל נמצאה
 במין הוא הנקראת תנועת התעתק ובאיכות והוא הנקרא
 השתנות ובכמות והיא הנקרא גדול וחסרון' ונציע בכאן
 גם כן כי הנקרא בעצם הויה והפסד תנועה עד שיבוא
 זה במה שאחר זה ואם היה ממה שיראה מענינה שהיא
 ממה שיאמר בנושא לא על נושא אבל נניח הענין בכאן
 לפי מה שיציעהו ארסטוטלוס שהיא רזעלומתה ולפי מר
 שהוא המפורסם מענינם עד אחר זה וכאשר נראה שהיא
 נכנסת תחת מאמר יותר מאחד הנה הוא פבואר כי סוגה
 העליון הוא הנמצא ובעבור שהנמצא במה שהוא נמצא
 יחלק אל מה שהוא בפעל והשלמו' הגמור ואל מה שהוא
 בכח והאפשרות הפשוט ואל מה שהוא ממוצע בין שניהם
 והוא כמחובר ממה שהוא בשלמות וממה שהוא בכח
 כבר לקח מכל אחד בחלק שוה וזאת החלוקה היא אשר
 היתה נעלמת מן הקודמים אצל העיון בענין התנועה
 ובעבור זה נסתר מהם גדרה ומבואר עם מעט השכלות
 כי התנועה נכנסת רחבת הסוג הזה הממוצע ושהיא
 משתנה עליו ולזה גדר אותה ארסטוטלוס בשהיא שלמות

מאמר שלישי

ח

ואין ככה ההזדמן כי הוא היה סבה בעינדה אשר היתה
 נמצאת לדבר מה בעצמו ונמצאת עתה לדב' אחר במקרה
 ואיך שיהיה הנה הוא נמשך למה שבעצמות ומתאחר
 ממנו כי זה דרך מרה שבמקרה ולא תקיף בו ידיעה ולא
 יבוקש זה המין מן הסבה במלאכה כי היו בלתי מושגות
 המציאות בנפשם והיה אשר יאמר שהוא נתחדש מצד
 יותר כולל ממה שיאמר בו שהוא נתחדש במקר' ובהזדמן
 כי טובת המקרה ורעתו ייוחסו אל הפעולות הבחירות כי
 נקראו הם הצלחה מה ואלו רעה מה : ומה שיאמר שהוא
 נתחדש מעצמותו יכול מה שבבחירה ומה שבטבע הנה
 אלו הדברים כלל מה שבמאמר הזה והם הדברים אשר
 ילכו דרך השרשים המונחים לעיון בחכמה הזאת וכבר
 היה הסדר המלאכותי יתן שיקדם המאמר בדברים האלה
 על עיון בחמר הראשון אבל זה עשה ארסטוטלס לסבה
 אשר זכרנו :

המאמר השלישי

זה המאמר יכול המאמר בתנועה ובמה שאין לו
 תכלית והתחיל בו לספר בהכרח המביא אל
 הדבור באלו המשיגים הכוללים והחקירה עליהם כי מרה
 שהתבאר אחרון בזה הספר הוא חמניע הראשון והוא
 יצטרך בחקירה עליו אל החקירה תחלה על אלו הדברים *
 והתחיל ואמר * בעבור שהיינו כבר לקחנו תחלה בגדר
 הטבע התנועה הנה ראוי שגודיעה ובעבור שהנה יראה
 גם כן כי התנועה מן העניני' המתדבק' הנה ראוי שגודיע
 טבע המתדבק ובעכו' שהמתדבק יחוו' לו מה שאין תכלית
 לו וילקח בגדרו ה'ראוי גב' שנדב' בו וכן יחייבנו גב' המאמ'
 בזמן והמק' בעבור כי הנמצאו' המשתנו' מהכרח מציאותם
 הזמן והמקום ובכלל הנה יחוייב בעל החכמ' הזאת העיון
 במשיגים הכוללים לנמצאות הטבעיות והרקות ואף על פי
 שלא יהיה מן המשיגים הכוללים ואמנם שרש המאמר
 בו הדמיון והגדר יחשב בו להשתתפות זרה הרעיון לכל
 מתחלה

שיקבל מציאות החסר הראשון מן הפילוסופיא הראשונה
 ואין בכאן הכרח אשר יקבל בעבורו בעל החכמה מחכמה
 אחרת דבר מה ויהיבהו כמו זה במניע הראשון ואין דרך
 אל באור מציאותו כי אם בחכמה הזאת * ואלו רצה בזה
 כי בעל החכמה האלהית יעיין בו מאשר הוא נמצא וירחץ
 איזה מציאות מציאתו כמו שיעשה במניע הראשון היה
 בחיי כבר אמר היושר אבל רוב ספקורי האיש הזה על
 ההולכים כאשר תסתכל תמצא מזאת הכת כמו שבב'קדם
 ממאמרו בטבעי ובעבור שאנחנו כבר אמרנו כי בכאן
 דברים ימצאו מן המקרה וההזדמן הנה ראוי שנחקור על
 שתי אלו הסבות ונעיין אם הם נכנסים תחת אחד המינים
 הארבעה או אם הם יוצאים מהם ואם ימצאו תחרו מיני
 הארבע סבות האם זה במקרה או בעצמות * ונאמר כי מה
 שיתחדש בהזדמן מצד נפשו הנה אינו מן הדברים אשר
 הם בהכרח ולא מן הדברים אשר יתהוו על הרוב ואמנם
 היותו על המעט ומה שיתחדש מן המעט הנה הוא יעיק
 מה שיתחדש על הרוב : ואין כל מה שיתחדש על המעט
 אבל מה שהיה מהם מתחדש יתחדש מן הדברים אשר
 יעשו למקום סבה מה ותכלית עד כי כאשר עזבו הדברים
 ההם אשר ימצאו מאתם על הרוב אותם התכליו ונמצאו
 מאתם דברים אחרים במקרה אמרנו כי זזה מצד נפשו
 ושפועל זה המקרה וההזדמן : ודמיון זה אמנם בדברים
 הטבעיים כלבנה נפלה ושברה ראש אדם ואמנם בדברים
 הרצוניים כמי שיחפור בור וימצא אוצר כי הנה לא נפילת
 הלבנה ולא בקשתה למרכזה היתה סבה בעצמו לשבירת
 ראש ראובן ולא התפירה היתה סבה למציאת האוצר כי
 אם במקרה ויהיה ההזדמן על זה נכנס במין הסברה
 הפועלת אבל במקרה לא בעצמות : וההפרש בין ההזדמן
 ושאר הדברים אשר ימנו סבות במקרה כי אותם עניינים
 הם יקרו לסבות אשר בעצמות כמו שיקרה לרופא אשר
 ירפא שהיה נוצרי או ערבי כי הנה יחס הרפואה אליו
 כאשר הוא מתואר בדמיון אלו הדברים הוא יחס במקרה

אריסטו אבל שהוא יראה אצל התקיר כי כל מה שיעשהו הטבע אמנם יעשהו לצורך דבר מה ושהתכלית הראשון בהויה היא הצורה * ואולם התכליות השניות הנה אינם הצורה אבל אלה יזקקו עליהם בזולת החכמה הזאת ולזה מה שיאמר אריסטו * שהטבע לא יעשה דבר לבטלה והאומנות בזה והטבע אחד אבל הטבע יותר אמת בזה כי האומנות מתאחרת ממנו ומתיחסת לו ולולא כי הטבע יעשה לצרך דבר מן הדברים היה מה שיתחדש מאתו יתחדש במעט לא על הרוב ובכלל הנה היו מסתלקות הסבות הנשארות כי הסבות השלש ימשכו אחר התכלית בהכרח ויתחייב מציאותם מאתו ולזה הקודם שייחוס ההכרח בשאר הסבורת אל התכלית לא אל החמר כמו שהיו רואים רבים מן הקודמים הטבעיים ואמנ' קרה להם זה בעבור שהם לא עמדו על הסבה אשר היא התכלית ובכלל הנה ראוי שידוע כי העניין בדברים הטבעיים כענין בדברים המלאכותיים וכמו שהלכנה והאבן אמנם נמצאו בבית בהכרח לצרך צורת הבית כן החמר והדברים החמריים אמנם נמצאו בעבור הצורה וזה נראה אצל ההשתכלות כי היא היתה התכלית הראשון בהויה ואלו היתה הצורה בכאן מהכח' הזמר לא היה בכאן פועל כמו שיחשבו זה רבי' מן הקודמי' הטבעיים והי' התחלת הדברי' הטבעיים במקרה הנה כבר התבאר מזה המאמר כי בכאן ארבע סבות על צד ההיישרה לא על צד מופרת ושבעל החכמה הטבעית יבקש שיתן אותם בנמצא נמצא ולא יקצר על הקרובות מהם בלתי שידע קודם הרחוקות המשותפות וזה כמה שאפשר לו מהם בחכמה הזאת והוא חמר הראשון והמניע הרחוק כי היה אחד מאלו השנים הוא הסבה הרחוקה בהנעה והאחר בהתנועעו וההפעלות ושניהם שני צדדי התנאי הלקוח בעיון בעל החכמ' הזאת בנמצאות ואין כן הצורה הראשונה והתכלית הראשון ולזה לא תהיה נתינת שניהם בחכמה הזאת * והפלא מן אבן סינא כאשר יאמר שהוא ראוי על בעל החכמה הזאת

שק"ב

הלמודית חרה כי שניהם ואם היו יעינו בגשמים
 בשטחים והקיום ובנקודות הנה הלמודי יעיין
 בהם כאשר הם משוללים מן החמר ונפרדי מהם כמאמר
 כי היה בלתי נראה בנודי לו הדברים החמר כאש נלקחו
 במה שהם גשמים ושטחים וקיום וזהו אשר הטע' אנשים
 וחשבו שהם נפרדים במציאות * ואולם בעל החכמה
 הטבעית הנה הוא יעיין באלו גם כן מאשר הם בחמר
 ובכלל אמנם יעיין בשטחים ובקיום מאשר הם תכלית
 גשמים מתנועעים ותמריים וזה מבואר במה שהיה מן
 הלמודי יותר קרוב אל החכמה הטבעית כקו אשר יעשהו
 בעל חכמת המבטים כי הוא לא יעשה הקו במוחלט אבל
 קו ניצוצי וכן היחסים המספרים אשר יעשה אותם בעל
 חכמת הנגונים הנה הוא יעש' אותם מאש' הם יחסי קולות
 פוחשים * ובכלל הנה החמר יראה במה שהיה יותר
 קרוב אל החכמה הטבעית ויהיה להם יתרון בזה לפי
 מדרגתם בקרוב וברוחק אבל בשום ענין הנה לא יראה
 החמר באלו כהראותו בזאת החכמה ולזה כאשר ישתתפו
 במבוקש אח' וכונו שיתנו בו מופת סבה ומציאו' או מופת
 סבה לבד היו נותנים אותו משני צדדים מתהלפים כבעל
 חכמת המוככים כאשר יתן הסבה בכדור' הגשם השמימי
 דרך משל ובעל החכמה הזאת הנ' אחד מהם יאמר שהוא
 אמנם היה בתאר הזה בעבור שהוא לא ככד' ולא קל או
 בעבור שהוא אש ומה שדומה לזה ממה שאפשר שיסברו
 בו בחכמה הזאת : והשני יאמר שהוא אמנם היה כן כי
 הקיום אשר יצאו ממרכזו אל מקיפו שוים או בעכו' שהוא
 יראה בו דבר קיים כמו הקוטב ובעבור שהו' כמו שאמרנו
 יראה באלו הנמצאות כי יש להם פועל ותכלית אולם
 הפועל אשר מחוץ הנה הענין בו מבואר כמו המהווה
 והמצמיח והמשנה ואולם המניע במקום הנה בו מקום
 עיון כמו שאמרנו כי הנה יחשב שיש בבאן דברים נייעו
 עצמותם ושהמניע בהם הוא המתנועע ואולם הסב' אשר
 היא התכלית הנה במציאותה ספקות כבר שפט אותם

הטבע מוסכל המציאות כמו שהוא נרא' ממאמרו ושבעל
 החכמה האלהית יבא מופת מציאותו כבר טעה : וזה כי
 הוא אם בא עליו מופת הנה בא עליו מופת מן הענינים
 המתאחרים בזאת החכמה ר"ל חכמת הטבע : ואלו בא
 עליו מופת בחכמה האלהית הירד מתחייב שיבא עליו
 המופת מענינים הם יותר קודמי' ממנו ויותר ידועי' אצלנו
 זה בלתי אפשר בו ואמנם נתנית סבותיו בחכמה האלהית
 הנה זה אפשר בו אבל מציאות הטבע בדברים הטבעיים
 מבואר המציאו' בנפשו על המין אשר אמרנו ובוה השעור
 אשר היה אפשר בכאן ציורו : ופעולותו אלו הדברים
 הטבעיים כאשר יסודרו מאתו על השלמות נאמר שהם
 על דרך הטבע וכטבע : וכבר יאמר זה שכטבע על יותר
 כולל מן הדרך הטבעי והם המקרים המשיגים בעבור
 החמר כאצבע הנוסף והרומה לו : ואולם שהצורה יותר
 אמיתית כשם הטבע מן החמר ושהוא יאמר על שניהם
 בקדימה ואיתור הנה זה נראה כי הנמצאות הטבעיות
 אמנה הם מה שהם ברורה והיא אשר תיחד נמצא נמצא
 בהגיעה לנמצ' יסודרו מאתופעלותיו המיוחדת בו ואולם
 החמר הוא משותף וגם כן הנה כמו שתאמר בדבר שהוא
 מלאכותי במלאכה כן נאמר בו שהוא טבעי בטבע ורצוננו
 בבאן הענין אשר נרצה אותו במלאכה הצורה : וכך
 יתבאר גם כן כי בעל החכמה הזאת יעיין בשניהם כמו
 שיעיין הרופא בבריאות ובנושא הבריאות וככלל הנה
 הענין בזאת המלאכה העיונית כענין במלאכה המעשיות
 אבל כי עיון בעל זאת החכמה בחמר בעבור הצורה ועיונו
 בצורה אמנם הוא מאשר היא בחמר ובלתי נפרד' במאמר
 כל שכן במציאות : וכך יעיין גם כן בכל הסבות הנשארות
 כי הם כאשר יראו החמר והצורה יראו הפועל והתכלית
 בפנים מה כל שכן כי הפועל והתכלית והצורה ברוב אלו
 הדברים הטבעיים אחדים במין זה במה שיתהוה מסוגו
 והראיות החמר בנדרים הנעשים בזאת המלאכה יתבאר
 והפרש בין עיון בעל זאת החכמ' ועיון בעל זאת החכמה
 הלימודית

מ' אמר שני

הוא ימצא בו התחלות כל מיני השנויים הארבעה רוצה
 לומר תנועת ההעתק והצמיחה וההשתנות וההויה
 וההפסד ואין הענין בגשמים הפשוטים כן כמים והארץ
 כי אלו לא תמצא להם תנועת הצמיחה וימצא להם שאר
 השנויים : ואמנם הגשם השמימי הנר הוא יחשב כי
 מיני השנויים נמנעים עליו זולת התנועה במקום ואיך
 שיהיה הנה הוא נכנס בדברים הטבעיים לפי מה שרשמנו
 אותם בו וכאשר היה זה כן הנה אם כן הטבע התחלה
 וסבה אל מה שיתנועע בו וינח הדבר אשר בו ראשון
 ובעצמותו לא במקרה . ואמרנו ראשון ובעצמותו לא
 במקרה כי בכאן דברים מלאכותיים התחלת תנועת בהם
 במקרה . כרופא ירפא עצמו ואמנ' אמרנו ראשון כי בכאן
 דברים מלאכותיים התחלת תנועתם בהם בלתי ראשון
 כספינה יתנועע מנפש הספן ולזה אפשר באלו שיפרדו :
 ואולם אם ימצא בהתחלות הטבעיות המניעו מה שיהיה
 אפשר שיפרד הנה זה אחד מהדברים שיחקור עליו בזאת
 החכמה כי הנה יחשב כי הנפש המדברת זה ענינה וכך
 אם אפשר שימצ' בהם מה שמניעו מחוץ כענין בגשמים
 המלאכותיים ואיך שיהי' הענין בזה הנה הו' בלתי סבואר
 בכאן במה שהונח מזה הגדר וכך במה שיחקור עליו במה
 שאחר זה אם כל מניע בכל אחד מן הענינים הטבעיים
 הוא זולת המתנועע או אם יש בכאן דבר יניע עצמותו
 כל זה בלתי מניק לזה הגדר רוצה לו' בידיעה הראשונה
 במציאותו . כבר נראה בזה המאמר מה הוא הטבע כמין
 הזה מן הראות אשר אי אפשר בכאן זולתם ומה הדברי'
 הטבעיים וכאשר היה הענין כן הנר אבן סינא חולק על
 ההולכים באמרו כי זה הגדר בכאן לטבע בלתי מבואר
 בנפשו ושבעל הפילוסופיא הראשונה הוא אשר ישתדל
 באור זה : הנה הוא אם רצה בזה כי בעל הפילוסופיא
 הראשונה ישתדל לבטל הדברים אשר יכינו בהם מניעת
 מציאות הטבע ובכלל מניעת הדברים המבארי' המציאות
 בנפשם הנה הוא כמו שאמר : ואם היה שרצה בזה כי
 הטבע

מאמר ראשון

ה

נמצא בפעל אבל זה קרה לו וזה הוא ההפך בין היחס הזה ובין היחס הנמצא לצורות אל החמר הראשון כי הוא יחס בין מה שבכח ובין מה שבפעל מבלתי שיקרה למד שבכח שיהיה בו פעל כלל וזהו יחס גם כן בין מה שבכח ובין מה שבפעל אבל קרה למה שבכח שנמצא שהו דבר מה בפעל ולזה היה מיוחד בצורה אחרת מן הצורות ולא ייוחד החמר הראשון בצורה כלל הנה מצאנו האמת בזאת הסבה לפי מה שבטבעה שתודע וההסרון הנמצא בציור המגיע ממנה הוא בעבורה לא בעבורנו ולזה מה שנא' בספר המופת שהוא ראוי שלא יקצר על מה שלמטה מן האמת בדברים אשר אפשר להגיע האמת בהם ואולם בציור אין בו גבול אבל יתחלף כפי כל טבע וטבע וכל סוג וסוג ובכאן התבאר כי כל הגשמים המשתנים בעצם מורכבי מחמר וצורה וזה כל מה שבזה המאמר הראשון מן המאמרים המדעיים ביותר קצר שיהיה אפשר לנו :

המאמר השני

כונתו

במאמר הזה לדבר בעניני אשר ילכו דרך השרשים וההתחלות בזאת המלאכה וכל מה שדבר בו במאמר הזה הוא מכואר בנפשו או כמכואר בנפשו ואמנם יישיר בו א' הצד אשר יפול בו האמ' בדבר * והתחיל ואמר כי הנמצאות מהן מלאכותיו ומהם טבעיות ומהם מה שייחס אל המקרה וא' ההזדמן * והמלאכותיות מהם ככסא והדרגש ובכלל כל מה שהוא מפעל המלאכה והטבעיות כבעלי חיים והצמחים וכל מרד שהוא מפעל הטבע והנה יראה כי הגשמים הטבעי' יוכלו מן הגשמים המלאכותי' הטבעיים הם אשר להם בנפש התחלת תנועה ומנוח ורצוני בתנועם בכאן השנוי ובמנוח העד השנוי :

וענין אמרנו התחלת תנועה כלומר כי להם מעצמותם שיעשו ושישתנו ויקבלו הפעלות : ואלו הנמצאות הטבעיות אם שימצאו התחלות כל מיני השנויים כאחד מהם או ימצא קצת בקצת * המשל בזה הבעל חיים הנה הוא

כאמר ראשון

בסכנגבין וואלם איזו מציאות הוא כמו זה המציאות ר"ל
 מציאות הדברים הנמזגים בנמזג הנה יתבאר בספ' ההויה
 וההפסד וההפרש בין שתי ההויות כמו שאמרנו כי זה
 הויה אחד מאחד וזה הויה אחד מרבים רוצה לו' כמו הויה
 הסכנגבין מן החוסין והדבש הנה לפי אלו הדברים אשר
 אמרנו יתחייב בהכרח שיונח כי בכאן נושא אחרון לכל
 ההויו הנפסדו' אין בו דבר מן הפעל ואין לו צורה מיוחדת
 ושהוא בכח האפשרות לכל הצורות ושהוא איננו ערום
 מצורה כלל כי אלו היה ערום מצורה היה מה שלא ימצא
 נמצא ושהאפשרות והכח אין בנפש עצמו אבל הוא נושא
 להם כי הכח והאפשרות ממה שיצטרך אל נושא וגם כן
 אלו היה הכח בנפש עצמו ומותו לא בהקש אל הצורה
 היה בכח שיהיה בכח כי הכח ממה שיאמר בסמיכות' וכך
 יתבאר גם כן שהוא לא ייוחד בו כח זולת כח ולא העדר
 זולת העדר כי הוא אלו היה כן לא היה מקבל כל הצורות
 והיה גם כן צריך אל נושא בו עמידתו וזה הוא ההפרש
 בין החמר הראשון ובין החמר המיוחד לכל נמצא ונמצא
 וממה שיראה גם כן בזאת הסכה שהיא בלתי מתהווה ולא
 נפסדת כי היא אין לה נושא תהווה ממנו ולא שתפסד
 אלו האלהים אלא שיאמר זה דרך השאלה כמו שיאמר
 כי הכד נשתנה הוי"מ כאשר נרצה בזה היין אשר בו וכך
 גם כן יתבא' כי ההעדר הדבק בו זולת הכח וההכנה כפנים
 מה כי הכח וההכנה תבא אל הנושא לאיזה ענין שיהיה
 כאשר יקרה לו העדר הענין ההוא וההפרש בין ההעדר
 וזה הנושא הראשון כי ההעדר כאשר נאמר בו שהוא
 התחלה להויה הוא במקרה ואין כן החמר הראשון כי הוא
 נושא לצורה קיים בכא' עליו צורה אחר צורה והעדר אחר
 העדר וזהו אשר נעלם מן הראשוני' ונתערב להם ההוילי
 בהעדר ובדרך הזאת יצויר והנה אפשר לציירו ביחס כמו
 שאמר ארסטו' ושיחסו אל כל הצורות יחס העץ אל הארון
 ובכלל יחס החמר המיוחד אל הצור המיוחדת אבל היחס
 הזה אשר בין העץ דרך משל והארון אינו מצד שהעץ

נמצא

והנה נראה כי בכאן יחס עצמותי בין המתהווה ובין מרה
 שממנו יתהווה ואלו יהיה אפשר שיהי' איזה דבר שהודמץ
 מאיזה דבר שהודמץ או מלא דבר במחלט הירא אמרנו
 דרך משל בוורדיט שהוא יתהווה מן הנחשת כאמרנו מן
 לא חכם יהיה חכם ומהלילה יהיה היום כלומר אחרי היות
 האדם לא חכם יהיה חכם ובכלל הנרה יהיה היחס הזרח
 הנלקח בהויה ביניהם ' יחס במקרה ' ואיזה הכרח מי יתן
 וארע היה מביא אל הפסד הנחשת אצל הוירא הוורדיט
 זולת כי שני הדברים לא יתחברו יחד במקום אחד ואלו
 היה זה בעבור שהם לא יתחברו היה זה יותר ראוי שיקרא
 עקב משיקרא הויה זה כלו הפך מה שיושכל ובכלל הנה
 מן המבואר כי בכאן יחס עצמי בין הנחשת והוורדיט דרך
 משל כי נאמר בוורדיט שהו' מתהווה מן הנחשת ושאוחד
 ס' מה שיעמד בו הוורדיט היא הנחשת אבל אנתנו כאשר
 הצענו שהוא יתהווה מן הנחשת במה שהו' נחשת ורמוז
 אליו היה זה גם כן יחס במקרה כי מהות הנחשת יסור
 והדבר אשר הוא נמצא בו בפעל ורמוז אליו ומה שבז
 יתקיים הדבר הנה ראוי שימצא בו על צד מרה שימצאו
 חלקי הגרר בנגדר ולזה יתחיי' בהכרח שיהיה בנחשת דרך
 משל שני חלקים חלק סר שהוא צורתו והוא הדבר אשר
 בו היה הנחשת נמצא בפעל וחלק נשאר והוא חמרי אבל
 אנתנו כאשר הצענו זה החלק הנשאר נמצא בפעל ורמוז
 אליו אחד במספר לא יהיה זה הויה כי אם השתנות ואולם
 מציאת המתהווה ומה שממנו יתהווה אחד בסוג הנרה
 לא ימנע זה מונע בגשמות דרך משל ומה שדומה לו מן
 העניינים המשתתפים להויות הנפסדות ' ולא נ"כ הנחשת
 בוורדיט נמצא על צד מה שימצאו היסודו' בנמוג והמורכב
 מהם ואם יהיה כמו זה גם כן יקרא הויה וזה כי זרח המין
 מן ההיולי אמנם ימצא בדברים אשר יתהוו יותר מדבר
 אחד ואולם מציאות דמיון זה ההיולי בדברים אשר יתהוו
 מדבר אחד הוא שקר כי מן השקר שיאמר כי האויר נמצא
 באש כשיתהוו ממנו על צד מה שימצאו חלקי הסכנגבין

מאמר ראשון

למלאכה ולזה יאמר ארסטו אין על בעל החכמ' הטבעית
שיתן מופת כי הטבע נמצא כמו שאין זה על בעל חכמה
מן החכמות אבל יציעוהו הצעה בין שיהיה מבואר בעצמו
או שלא יהיה ואם נראה מדברי ארסטו ומי שנמשך אחריו
מן המפרשים כי מציאותו מבואר בנפשו זולתי אבן סינאי
וכי המאמר המבאר לשמו הוא גדר והנה יבא המאמ' בזה
עם גדר הטבעי וארסטו כמו שאמרנו יגביל הטבע מזה
הוא ואחרי כן יעלה מזר' אל נתינת הסבות הראשונות
ויתן מזה מה שאפשר לו בזאת החכמ' והו' החמר הראשון
והמניע הרחוק ואולם הצורה הראשונ' והתכלית הראשון
הנה לא ימצא בסוג הזה מן העיון הקדמה המתיחסת נקנה
ממנה העמידה עליהם ולזה הניח העיון אל המלאכה
הכללית והיא הפילוסופיא הראשונ' ואמנם יעיין בחכמה
הזאת מהם בצורות ודברים המתנועעים והתכליות ה
הנמצאות להם מצד מה שהם מתנועעי' בהקירה בתכלית
האחרון לאדם כמה שהו' נמצא חמרי כבר התבאר מזה
המאמ' מה נושא הספ' הזה ומה כונתו ומן הלמוד הנעשה
בו ומדרגתו והם הכללים המועילים ציורים אצל ירדית
המתלמד מן המלאכה ודריכתו בעיון בה' וארסטוטלס
התחיל תחלה בהקירר' מן החמר הראשון בעבור שהוא
יותר מפורסם מכל הסבות והוא אשר כוון לתת אותה מי
שעבר מן הקודמים ונלך בזה על מנהגו :

ונאמר

כי השנוי בכלל וראשון שני מינים אחד
מהם מה שיאמר בו שהוא נתהווה כך
וחזר כך ונשתנה כך ובכלל מה שיאמר בנושא והוא פרט
המקרה והאחר מה שיאמר בו שהוא מתהווה ומשתנה
במוחלט והוא פרט העצם ואמנ' הראשון נראה הצטרכו
אל נושא אשר ילך ממנו דרך החמר ואולם פרט העצם
הנה יתבאר גם כן עם ההשתכלות הצטרכו אל נושא כי
לא יהיה דבר מלא דבר במוחלט ולא מאיזה דבר שהזדמק
כ' שיהיה מלא דבר במוחלט ורצוננו באמרנו בכאן לא
דבר מה שיוורה עליו השלילה והוא ההעדר במוחלט
והנח

בהכל' שימצ' הפכו כי ההפ' הפך להפ' וגם כן אלו לא ימצ'
ההפך לא יתקיים העולם הנה התבא' בזה מדרגו' האמתות
המגיעות בזאת החכמה ומיני המופתים הנעשים בה :

ואולם סדר הלמוד הנעשה בה הנה בעבור שאמנם
נתחיל מן העניינים אשר הם אצלנו יותר

ידועים בין שיהיו הם הידועי' אצל הטבע או לא יהיו והיו
ההתחלות הכוללות יותר ידועות אצלנו בבקשה והירה
אפשר שנעמד עליהם במהירות מצד הכללות המגיע
אותם והירה הכוללת תמיד אצלנו יותר ידוע מן המיוחד כי
ההרגשים אשר יתחדשו מתחלת הענין והדמיונים בלתי
נפרדים ולא נכרים ואין הענין אצל הטבע כן כי הידועים
אצל הטבע הם המיוחדים אשר מהם יעשו הדברי' כענין
באומנות המעשיות היה מן המהוייב שנתחיל בעיון ב
בהתחלות הכוללות לענינים הטבעיים ונמשיכהו בעיון
במשיגים הכוללים להם וגם כן הנה המבוקשים המיוחדים
בכל נושא ונושא אמנם ישלמו בדרך הזאת מן הלמוד לל'
שיהי' למבוקשים הכוללים נושאים מוללים ולמיוחדים
נושאים מיוחדים ואם לא לא יהיו ראשונים וכוללים להם
ונשואים מדרך מה הוא ואלו נכוין דרך משל לתת אחת
הסבות הכוללות לקצת העניני' המיוחדים כחומר הראשון
לצמחים או לאדם לא יהיו ההקדמות הלכותיות בזה מדרך
מה הוא ולא ראשונים כל שכך שיהיו מיוחדים ותהיה
הידיעה במין הזה ידיעה חסרה עם מה שיתחבר לזה מן
הכפל כי יתחייב שתכפל הסבה האחת במספר הדברים
אשר היא להם סבה ואלו הם העניני' ההכרתיים הסצריכיים
להחלק זאת המלאכה וזולתה אל חלקים כוללים וחלקיים
קצתם בלמוד קודם לקצת ובכאן התבאר כי כוננת הספר
הזה הנקרא השמע הטבעי הוא העיון בסבות הכוללות
הראשונות למה שימצא בטבע מצד מרה שהוא נמצא
בטבע ובמשיגים הכוללים לאלה הסבות ושהוא ראוי
שיונח תחלה למין הזה מן העיון כי בכאן ד' סבות יעמד
בהם הנמצאו' הטבעיות על צד מה שיונח נושא המלאכת
א א ג ד III למלאכת

מאמר ראשון

כשנדע הדבר ההוא בכל סבותיו הראשונות עד אשר נניח
 אל סבותיו הקרובות או יסודותיו הנזה מן המבואר כי
 בידיעה בענין הטבע והגשמי הטבעיים ראוי שנלך הדרך
 הזאת ונבקש בה ידיעת הסבות * וכבר נאמר במלאכת
 ההגיון כי התחלות הלמודים במלאכות שני מינים אחד
 מהם מה שיהיו הקודמות אצלנו קודמות במציאות כפי
 מה שהם רוב הענינים בלמודיים * והמופתים המחוברים
 טאלו הם המופתים המוחלטים : והשני שיהיו הקודמות
 אצלנו בידיעה מאוחרות במציאות כפי מה שהם רוב
 הענינים בזאת החכמה * ומיני המופתים המחוברים טאלו
 ההתחלות המתאחרות יקראו ראיות אבל כאשר הגיעו
 לנו סבות הדבר במין הזה מן ההנעה הנה אפשר שנישימם
 גבולם אמצעיים בנתינת סבות קצת המשיגים והמקרים
 והיו המופתים המחוברים מהם מופתי סבורת לבד ואפשר
 שיהיה זה זולת זה * וזה במה שסבותיו ידועו לנו מתחלת
 הענין והנה אפשר בקצת משיגי הדבר בזאת החכמה
 שינתנו בו המציאות והסבה יחד וזה במעט * המשל בזה
 הבחורי הפעולות היותר שלמות יהיו באביב לפי שהחום
 יותר חזק בזה הזמן * ואמנם נתינת זה בכל סין ומין ובכל
 סוג וסוג הנה זה ממרה שאי אפשר כי סבורת הדבר אשר
 יתחייב מהם מציאותו הם הצורה והתכלית אמנם הצורה
 לא יתאמת שתהיה ידועה והמין מוסכל ואולם התכלית
 הנה אפשר שיתאמת זה בו לא כי תכליות המיני המיוחדים
 אינן דרך הידיעה האנושית על הרוב להשיגם * ואולם
 הפועל והחומר לא יתחייב מהם בהכרח מציאות המין :
 ולזה עקר מה שבזאת החכמה יצטרך שיוודע בחוש ואחר
 כן יבוקש ידיעת סבותיו וידיעת סבות המקרים המשיגים
 אותו ואולם אם אפשר באור מציאות קצת המיני בחכמה
 הזאת בראי הנה זה ממה שאינו נמנע כמו מה שהתבאר
 כי בכאן גשם כדוריי יקוף בכל מציאות התנועה בסבוב
 וכמו מה שנתבאר מציאות האש בפעל בקבוב גלגל הירח
 כמציאות הפכ' והו' האר' כי כאשר נמצא ההפך האחד יתחייב
 בהכרח

מאמר ראשון
ספר שמע הטבעי ב

קצור בן רשד

אמר

החכם הגדול אבו אלוליד בן רשד י אחר
ההודאה לא בכל תהלותיו הנה כונתיו
בזה המאמר שנעיין אל ספרי ארסטוטל
ונקח מהם המאמרים המדעיים אשר ישפטו דרכו רוצה
לומר היותר חזקים מהם ונעזוב מה שבהם מדרכי זולתו
מן הקודמים כי הם בלתי מספיקי ובלתי מועילים בידיעת
דרכו ובחרנו דעתו מכין דעות הקודמים כי נראה לכל כי
הוא יותר מספיק וטענותיו יותר קיימות ואשר העירנו על
זה כי אנשים רבים ישלחו יד להשיב על דרך ארסטוטלוס
מבלתי עמדם על אמתת דרכו והיה זה סבה להעלים
העמיד על מה שבהם מאמת או הפכו וכבר התר החתירה
הזאת אבו חמד בספרו הידוע בכוננו אבל הוא לא השלים
מה שתתר מזה וראינו שנכוון כונתו למה שבו תקוה בזה
לאנשי זמננו מן התועלת אשר הבטיח ולסבה אשר זכר
ומבואר כי המעיין בזה הספר ראוי שיקדים לו ויעיין
במלאכת ההגיון אם בספר אבונצר או לפחות בקצור
הקטן אשר לנו ונתחיל בספרו הראשון והו הידוע בשמע
טבעי ונכרר מה שבכל מאמר ומאמר ממנו מן המאמרים
המדעיים אחר אשר נקצר מהם המאמרים הנאמרים דרך
הנצוח כי הם היו צריכים אליהם בחקירה על הבקשות
הפילוסופיות קודם שיבאו אליהם במאמרים המדעיים
ואמנם אחר שהגיעו אליהם אינ מבוא להם בלמוד כי אם
על צד ההרגל ויספיק בזה הקצור על שאלות מונבלרות
במספר ונתחיל באשר התחיל :

ונאמר בעבור שהחכמה האמתית והידיעה השלמה
אמנם תגיע לנו בהרבה דבר מן הענינים

כשנדע

ואתה הצופה

קח נא את ברכתי ההובאת לך : קצור שמע
טבעי לארסטוטלוס : חברו הפלוסוף אבן
רשד : הנודע בשערים : וראה גם ראה את
זה לעומת זה : מעט הכמות ברבות הטובה
ויש אתי גם כל שאר ספריו בקצור כאשר
אתה מראה : הכה לו : כי עיניך תחזינה
פשרים ובא יבאו ברונה : ונושא אלומותיו
אשריו : והיה כי תקראנה : ונוסף גם הוא לך
בינה : קנה ואל תמכור :

כה דברי הרופא ולא לו
יעקב מרקריאה

קטן כספי, ארבע בבליות, נמקד קרימור

53

קצורי אבן רשר

על שמע טבעי לארסטוטלס שמו נאה לו
והוא נאה לשמו * נרפס תחת
ממשלת הארון החשמן
יר"ה

קרישטופל מארהוץ

אבן ריווא דקרינס
מקטל לפ"ק

46

Compendio di Tommaso Rossetti sulle
opere di Aristotele. Tradotto dall'arabo
in ebraico. Pubblicato a Nizza a fronte
tutto il governo di Cristoforo Adriano
Chantua 320 (25 nov. circa 2 dic. 1889)
Pref. di Faust Mariani

Carmody N. 17.

e. libris

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher but appears to contain several lines of cursive script.

Handwritten text in a cursive script, likely Arabic or Persian, is visible at the top of the page.

xrite

colorchecker

MSCCPPCC0613

MSCCPPCC0613